

Bütün Dünya

192397 SAYI: 2020 / 03 FİYAT: 9 TL

“Çanakkale Yeni Türkiye’nin Önsözüdür”

F. Hüsnü Dağlarca

Konur Ertop'un yazısı 11. sayfa



**Başkent
Üniversitesi
ile European
Study Center
(ESC)
Arasında
İşbirliği
Protokolü
İmzalandı** Sh: 7

Konur Ertop:
**“Çanak-
kale Yeni
Türkiye’nin
Önsözüdür”**
Yaşar Öztürk:
**Çanakkale
Destanı** Sh: 17

Erdem Akyüz:
**Atatürk
ve
Havacılık
Sanayi** Sh: 26
Tekin
Özertem:
**Bir
Zamanlar
Türkiye** Sh: 89

Cengiz Özakıncı:
**Dersim
Propagan-
dasında
‘Sözlü
Tarih’ ve
‘Söylenti’** Sh: 65
Necati Uğurlu:
**Adam
Kaçırma** Sh: 52

Anladım ki; hepsi bir konukluk içindi. Kendimiz olmadan hep olduğumuzdan
başka olmaya çabalayan ürkek korkak misafirden öte değildik.
Hayata misafirdik. Ne kendimiz olduk, ne de kendimizi bildik. Koca bir ömrü,
bilmediğimiz bir davetin ortasına düştüğ gibi şaşkın bakınarak geçirdik. Bence
daveti bile değildik. Birbirimize bakmaktan, kendimize dönemedik.

Tüm bunların gerçek olduğuna bile yanm inandık. Gerçekten sadece hayata
misafir miydik? Hep bir kuşku kaldı içimizde. Zarfı kapatıp pullayıp ıttırdık
ve kuşkuyla taşıdık başka hayatlara.

Hepsi bu...



BÜTÜN KİTAPÇILARDA



Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gülbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özerter, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Tokar, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 24 / 02 / 2020

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr



- 3 Büyüme ve Büyü**
Dr. Ufuk Akyol
- 5 Organ Bağışına Dini Bakış**
Sempozyumu (12-13 Mart)



7 Başkent Üniversitesi ile European Study Center (ESC) Arasında İşbirliği Protokolü imzalandı

- 11 Anafartalar'da Genç Bir Komutan** *Konur Ertop*
- 17 Çanakkale Destanı** *Yaşar Öztürk*
- 21 Abdülkerim Paşa Zorlanıyor**
Cengiz Önal
- 26 Atatürk ve Havacılık Sanayi**
A. Erdem Akyüz
- 31 3 Mart Devrim Yasaları**
Dr. Cihangir Dumanlı
- 37 Ebubekir Hâzım Bey**
Zeki Sarıhan
- 42 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 44 Kahramanlar Geçiyor!**
Metin Gören
- 47 Amerikan Büyükelçisinin Otomobilini Yaktilar**
Mete Akyol
- 52 Adam Kaçırma** *Necef Uğurlu*
- 60 Cenap Şahabettin ve "Plevne'ye Giderken"** *Demir Aytaç*
- 65 Dersim Dersi**
Cengiz Özakıncı
- 72 II. Dünya Savaşı'nın Kaderini Belirleyen Olay** *Gülbüz Evren*

İÇİNDEKİLER

- 77 İstiklal Mücadelesinde Bir Doktor** *Kaya Boztepe*
- 83 Türkiye'nin Enerji Görünümü** *Necdet Pamir*
- 89 Bir Zamanlar Türkiye**
Dr. Tekin Özertem
- 94 İstanbul'da Çoğunun/ Nüfusun Artışının Depreme Etkisi** *Prof. Dr. Ö. Ahmet Ercan*
- 98 Yeni Bir Soğuk Savaş**
Ömer Dedeoğlu
- 104 Ahmet Vefik Paşa**
- 105 Mikrobiyal Ormanlar Her Yeredirler** *Sabriye Aşır*
- 109 Ayastefanos Antlaşması**
Erhan Kanyılmaz
- 113 Siyasetin Teknoloji ile Sınırı**
Barbaros Eneç
- 117 Esseniler ve Ölü Deniz Yazmaları** *Berk Yüksel*
- 122 Fraueninsel'de Bir Kış Günü**
İzlen Şen Toker
- 127 A. Muhip Dıranas** *Sabri Kemal*
- 131 Bir Başka Pencereden**
Nuray Bartoschek
- 135 Ergen Çocukların Duygusal Zekâsı** *Nilay Karatosun*
- 139 Yardımlaşma Kültürü**
Yahya Aksoy
- 142 Masal Kentinin Dönüşü**
Mehmet Ünver
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 4 Beni Hatırlayınız**
- 10 İlk Dersimiz Türkçe**
- 108 Gözün Sözü**
- 126 Bilginizi Denetleyin**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyüklüğü**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**



Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: İSMET ELDENER, ESKİŞEHİR



Emirgan'dan Boğaziçi. Yağmurdan sonra bir sürpriz.



Bize Gönderilen Kitaplardan

Kıbrıs Türk Edebiyatı Tarihi

(1571 - 2017)

Oğuz

Karakartal,

İsmail Bozkurt,

Nihal Solak

Kıbrıs Sosyal Bilimler



Önümüzdeki yıl Kıbrıs'ta Türk varlığı 450 Yaşına basacak. Neredeyse beş yüz yılı bulan bu sürecin izleri sadece siyasi, mimari ve askeri alanlarda değil edebiyatta da var. Bugüne kadar “Yavru Vatan” olarak gönüllerde yer edinen Kıbrıs son zamanlarda “tatil, kumarhane, özel üniversiteler” üçgeninde anılıyor. Oysa Kıbrıs antik çağdan bugüne üç kıtanın düğüm noktası. 4 bin sayfa, beş cilt halinde yayımlanan; Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi (KISBÜ) ile Kıbrıs – Balkanlar – Avrasya Türk Edebiyatları Vakfı (KIBATEK) iş birliğinde yürütülen Kıbrıs Türk Edebiyatı Araştırma ve Tanıtma Projesi çerçevesinde hazırlanan, Kıbrıs Türk Edebiyatı Tarihi (1571–2017) yaklaşık anıtsal bir çalışma. 89 akademisyen, araştırmacının katkı sun-

duğu yapıt Kıbrıs Türk Edebiyatı'nın 450 yıllık envanteri, ansiklopedisi. Oğuz Karakartal'ın evinde İsmail Bozkurt'un dile getirdiği hayali gerçekleştirmek için yola çıkan Ali Nesim ve Harid Fedai'nin ömrü bu güzel çalışmayı görmeye yetmese de bayrak yarışı hedefine vardı. Onlar birlikte 400 yazar, şair ve halk kültürüne bıraktıkları çok değerli eserlerde varlıklarını hissettiren adı anı bilinmeyen onlarca kişi yeniden can buluyor. Masal, halk hikâyesi, fıkra, bilmece, tekerleme, türkü, mani, ninni, ağıt, bilmece, atasözü, deyim ve diğer sözler değerlerle zengin bir halk edebiyatı dışında şiir, roman, öykü, oyun, tiyatro, anı, gezi, deneme, anlatı ve benzeri yüzlerce eser bir arada. Çalışma gazete ve dergiler eklenerek sürecek.

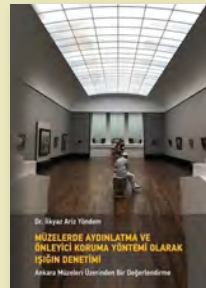
Müzelerde Aydınlatma ve Önleyici Koruma Yöntemi Olarak Işığın Denetimi

İlkyaz

Arız Yöndem

Ürün

Yayınları



Anadolu bir açık hava müzesi. Uygarıkların beşiği topraklardan kaçırılan, yitik mirasımız pek

çok batı ülkesinin hem müzelerini süslüyor hem de hazineleri görmeye akın eden ziyaretçilerin harcamalarıyla ülkelerin hazinesi doluyor. Osman Hamdi Bey'in çabalarıyla doğan arkeoloji ve müzecilik, Atatürk'ün özel ilgisiyle değer ve anlam buldu. "Memlekette taştan bol ne var" anlayışına karşı duran Osman Hamdi'nin üzerine örtü serip bizzat koruduğu eserler müzelerimizde yeniden hayata dönüşüyor. Müzelerimizin de çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi için yürütülen çalışmalardan biri İlkyaz Arız Yönden'in yapıtı: "Bir nesnenin doğası gereği yaratıldığı andan itibaren bozulmaya başlaması, bu süreci kültür varlıkları için de kaçınılmaz kılmaktadır. Bozulma, nesnenin kendisinden, kullanım biçimlerinden veya içerisinde bulunduğu çevreden kaynaklanan çeşitli nedenlerle fiziksel veya kimyasal bütünlüğünde meydana gelen herhangi bir değişiklik olarak ifade edilebilir. Müzelerde aydınlatma ile hem nesnelerin korunmasının hem de sergileme ile onların biçimsel, renksel ve estetik özelliklerinin izleyiciye tam olarak aktarılmasının sağlanması bir ikilemi doğurmaktadır. "Koruma karşısında sergileme" olarak belirtilen bu ikilem, sergileme ve koruma gereksinimlerinin dengelenmesi ve müze deneyimine değer katması için bir çeşit uzlaşmayı gerektirmektedir."

Bir Osmanlı Bürokratın Suriye, Irak ve Arabistan Seyahatnamesi

Ali Suat

Büyüyenay Yayınları



Meşrutiyet yıllarında ve sonrasında yerli kalmayı başaramamış ender rastladığımız sıra dışı aydın bürokratlardan biri olan Ali Suat, en netameli zamanlarda Suriye, Irak ve Arabistan'da mutasarrıflıklar yapmış, sorumlu ve yurtsever aydın olarak da bu bölgelerde yaptığı yolculukları çoğu kez günü gününe yazıya aktararak belgeledi. Bir Osmanlı Bürokratın Suriye, Irak ve Arabistan Seyahatnamesi yalnız belge niteliğiyle değil, yalnız içerdiği soylu ve yerli bir aydına yakışır duygu ve düşüncelerle de değil, aynı zamanda alışılmış gezi yazısı örneklerini aşan dili ve anlatımıyla, bu türün en güzel örneklerinden birini ortaya koymasıyla da önemli ve değerlidir. Ali Suat, Anadolu arkeolojisi açısından çok önemli Charles Texier'in 3 ciltlik Küçük Asya yapıtını da Türkçeye çevirdi.



Satranç

Mustafa Yıldız



EMEKTARLAR

Antalya Belek'te yapılan Türkiye Emektarlar Turnuvası'nda Turhan Yılmaz 9 turda 8 puanla 1. oldu, aynı puanla ve averajla Bülent Güner 2., İbrahim Tofan 7 puanla 3. oldular.

Kıdemli Emektarlar kategorisinde Cem Pekün 7 puanla 1., Mustafa Yüksel ve Halil Tozaki 6,5 puanla 2. ve 3. oldular.

Turhan Yılmaz - İbrahim Tofan, 5. Tur

49.Va8! Af5?! Beyaz vezir, a7 piyonunu hemen istiyor ama aslında onun tehdidi h7 piyonuna da uzanıyor. Siyah ise hangisini alırsan al, umurumda değil ben karşı atak peşindeyim görüntüsü veriyor son hamlesiyle.

50.Vxa7 Axc3? Bir şey çıkar mı bu karşı ataktan, sürekli şah falan? **51.fxc3 Vxc3+ 52.Şf1 Vh3+** (52.Şh1 Vxh4+ Beyaz için felaket olurdu.)

53.Şe2 Vg4+54. d3 Vd1+ 55.Şc3 Ve1+ 56.Şb3 Vg3+ 57.Şb4 Ve1+ 58.Şb5 Vxh4 Şah çekişlerinden umut yok bari piyonu almalı. **59.Vc5 Ve4 60.a4 Vb1+ 61.Şc6 Vb8 62.a5 g5 63.a6 Va8+**

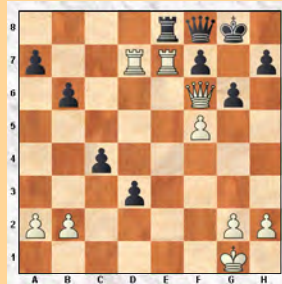
64.Şc7 g4 Siyah, piyon yarışında da geri kalmak istemiyor. **65.Vf2+ Şg5 66.a7 e5 67.Vc5 Vh8 68.Ve7 Şf4 69.Fd5** Yeni vezire engel olamayacağını gören Siyah terk etti.



Tevfik Sayman - Özcan Kurular, 1. Tur

Çoktandır 1 kale önde oynayan Beyaz, g7 karesinde mat hayal ediyor, önlemsiz ve aceleyle **30.Kxf7??** oynuyor. Öyle ya Siyah vezir kaçtıktan sonra **31.Vg7** şah ve mat(!) **30...Vc5+** O da ne? Doksandan ağırlara takılan topu seyreden kaleci gibi bakıyor bu şah çekişe Beyaz ve sonrasını görüp önce yaptığı yanlış hamlenin oyuna mal olduğunu anlıyor, üzülüyor tabi. Oysa **30.Kxe8 Vxe8 31.Kd8** ile Beyaz, net vezir öne geçecek ve mat edecek figürü kalmayan Siyah'ın oyundan hiç umudu kalmayacaktı.

31.Şf1 Ke1+ Siyah büyük bir iştahla diğer kalesini de feda ediyor. İki hamle içinde ilerlemiş piyonun desteğinde vezirle mat olacağını gören



Beyaz, çaresiz terk ediyor: 32.Şxe1 Ve3+ 33.Şf1 Ve2+ 34.Şg1 Ve1+♯ veya 33.Şd1 Ve2+ 34.Şc1 Vc2+♯ Centilmen rakibi,”Ne yaptın abi?” derken deneyimli Sayman, “Ben hep böyleyim dostum, bitmiş oyunları kazanamıyorum.” diyor. Satranç, yaşamdan daha zalim.

Cem Pekün - Salih Muratoğlu, 9. Tur

Açılış bitmiş, oyun ortası kralları geçerli artık. Taktiksel manevralara dikkat etmek gerekir. Siyah atın f6 karesinde açmazda oluşu nedeniyle d5 karesinin kontrolü beyaza geçmiş. Siyah bunun farkında mı? Yapacağı hamle ile bu soruya olumsuz yanıt veriyor. 12...Kfd8?? Siyahın planı, beyaz vezire açarak atakla saldırı ama bu saldırı geçerli değil. 13.Ad5! Vd6 Diğer seçenek de iyi değil: 13...Ve6 14.Axc7 vezir için d8 karesi boş olsa ancak kurtulurdu belki de oyun.) 14.Axf6+ Siyah terk etti. Çünkü 14...Fxf6 15.Vxd6 cxd6 16.Fxf6 alet kaybediyor.



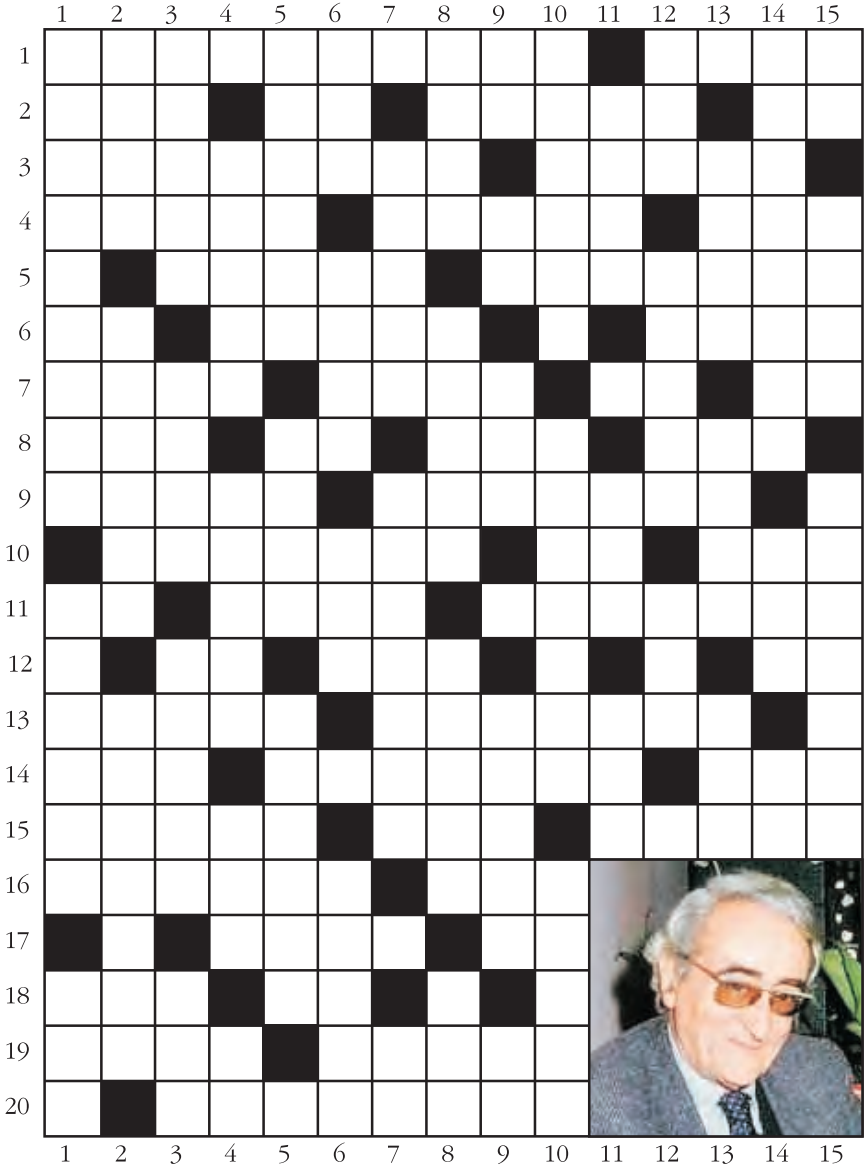
MUSTAFA YILMAZ, CEBELİTARİK'TA ZİRVEYİ PAYLAŞTI

Mustafa Yılmaz - Ivan Cheparinov, 9. Tur

Bulgar Büyükhusta rok yapmadan sert bir atak başlattı. Aslında bir değil iki atak demek lazım zira şah kanadında da h piyonu almış başını gitmiş. Yılmaz'ın yanıtı da korkusuz! 16.Ac6! Axb2 17.Vxd6 Kb6 18.Kac1 Kh5 Siyah, vezirini atın tehdidinden uzaklaştıramıyor. Kaleyi kenardan oyuna sokup maceraya atılıyor. 18...Vc8 19.Vf4, daha kötü. 19.Kc2 h3 20.Ff3 Kd5 21.Vxd5 Kxc6 22.Vd2 Kxc2 23.Vxc2 Va5 24.a4 Vb4 25.Kc1 Fd4?! 26.e3 Fe5 27.Fc6 Fxc6 28.Vxc6+ Şe7 29.Vc5+ Vxc5 Vezirlerin değişiminin kime yarayacağı henüz belli değil. 30.Kxc5 Ad3? Kaleyi zayıf a7'ye yönelten bir hamle. 31.Ka5 Fb8 32.Kb5 Fc7 33.Kb7 Şd7 34.Kxa7 Ab4 Sonunda a piyonu düştü. Artık Beyaz üstün. 35.Ka8 Ac6 36.Kf8 Şe7 37.Kc8 Şd7 38.Kf8 Şe7 Beyaz hamle tekrarlarıyla zaman kazandı. 39.Kh8 Fd6 40.Kxh3 Aa5 41.Kh8 Axb3 42.h4 Fe5 43.Ka8 Fc3 44.Kc8 Siyah terk etti. GM Yılmaz, Dünya satranç devlerinin yarıştığı turnuvayı birinci ile eş puanla, 7,5 puanla bitirdi.



mustafayildizbd@gmail.com



Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay



SOLDAN SAĞA: 1- 'Ben Her Bahar Aşık Olurum', 'Kandil' adlı bestelerinden de tanıdığımız ve 2010 yılında yitirdiğimiz fotoğrafta görülen müzisyenimiz.-Suudi Arabistan'da bir kent. 2-İsyankar.-Nazi polis örgütü.- Eski gelenekler ve töreler.-İlgi eki. 3-Limon, su ve şekerle yapılan bir içecek.- Söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme. 4-Bir işi yapıp yapmamaya karar verme gücü.-İşçi.-Bir göz rengi. 5-Yeni şey, yepyeni.-Sait Faik'in yayınlanan ilk kitabı. 6-İskambilde birli.-Kütahya'nın bir ilçesi.- Kişiye, şahsa. 7-Eşyaları parlatmak için kullanılan kimyasal bileşik.-Mahkeme kararı.-Galyumun simgesi.-Yabancı. 8-Valide.-Bir renk.-Altı düz basit bir ırmak taşıtı.- Antilop, tavşan, geyik gibi hayvanların yetişkin erkeklerine verilen ad. 9-Kum falı.- İspanya'ya bağlı İber Yarımadası'nın kuzeydoğusunda yer alan özerk bölge. 10-Kendini veya başka birini özürlü göstermek için ileri sürülen sebep.- Demirin simgesi.-Hitit. 11-Kilo-ampere'nin kısa yazılışı.- Omurgayı oluşturan kemiklerden her biri.- Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusunda kullanılmış olan, şapkaya benzeyen bir tür başlık. 12-Vilayet.- Açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz.-Şaşma belirten bir ünlem. 13-Bale yapan erkek sanatçı.-Velilik, otorite. 14-Muğla'nın bir ilçesi.-İstanbul'un eski adlarından biri.- Kraliçe. 15-Perişan etme, mahvetme.- Bir çalgı türü.- Azerbaycan'ın para birimi. 16-Karşılık beklenilmeden yapılan yardım.- Öküz boyunduruğu. 17-ABD'de bir eyalet.-Sodyumun bir simgesi. 18-Hava gazı lambasının ucu.-İridyumun simgesi. 19-Bir şehrin ileri gelenleri - Tekerlekli her türlü kara taşıtı. 20-Sebzelere verilen genel ad.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1927-2001 yılları arasında yaşamış olup 'Kuş Ressamı' olarak ün yapmış olan sanatçımız.- Japonya'ya has müzikli ve danslı bir çeşit sahne oyunu.-Atmosfer basınç birimi. 2- '.... Şehrin İnsanları' (Kemal Tahir'in bir yapıtı).-Güzel sanatların 7. Sanat olarak da bilinen kolu.- İzmir'in Karşıyaka ilçesine bağlı bir semt.- 3-Gemi barınağı.-Güney Amerika'da yaşayan bir hayvan.-'..... Komedya' (Dante'nin bir yapıtı).Eti lezzetli bir kümes hayvanı. 4-Ukrayna'da bir liman kenti.-Yalıtılmış, tecrit edilmiş.- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kısa adı.-Bir soru sözü. 5-14.yüzyılda yaşamış olan Şafii mezhebi fıkıh yazarı.-Dünya.- Tarih ile ilgili olan. 6-Baston.-Gırtlak.- Tin.-Sert çekirdekli lezzetli bir yaz meyvesi. 7-Aydınlanmaya başlayan gün.- Maydanozgillerden, kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan kokulu bir bitki.- Bir nota. 8-Sahnedeyken oynanmak için yazılmış oyun.-Orta kalitede olan.- Acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen.- Şarap mahzeni. 9-Bir haber ajansının simgesi.-Notada durak işareti.-Donuk renkli.-Parlak kırmızı renk.-Baryumun simgesi. 10-Bitkilerde suyun yukarılara taşınmasını sağlayan borular.-Çok konuşan, geveze.-Afrika'da bir başkent. 11-Cennet.-Eski dilde dudak.-Hayvan yiyeceği. 12-Toprak Mahsulleri Ofisi'nin kısa adı.-Cezayir'de bir liman kenti.- Tanrıtanımaz. 13-Klasik Türk müziğinde bir makam adı.-Roma mitolojisinde rüzgar tanrısı.-Vücutun dış yüzeyini kaplayan doku. 14-Tarlayı iki kez sürmek.-Atın yavrusu.-Kalsiyumun simgesi. 15-Eski bir zamanı anlatmak için kullanılan sözcük.-Asya'da bir göl.-Hoşnutsuzluk belirten söz veya yazı, yakınma.

filizoskaybd@gmail.com



YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 500 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)



Çınar Atlas Özdemir,
Ankara



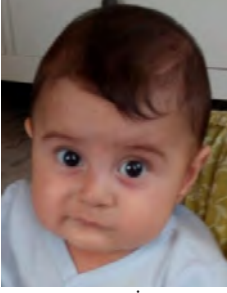
Ayla Lina Aşkın, Ankara



Esma Alptekin, Ankara



Mavi ve Yaz Alptekin, Ankara



Mete Kaya, *İstanbul*



Işıl Gündüz, *Ankara*



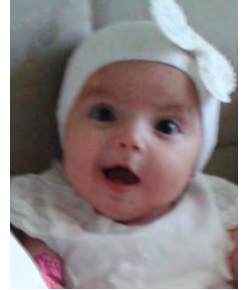
Uraz Demir, *Ankara*



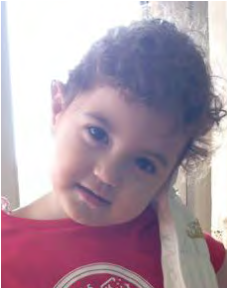
Emre Ecir, *Adana*



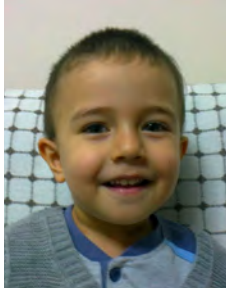
Dilay Elif Bilgin, *Ankara*



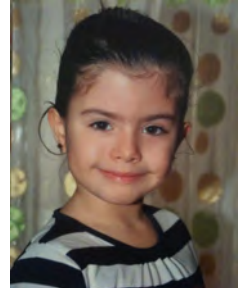
Beliz Türken, *Eskişehir*



Zeynep Çağla Timurlenk,
İstanbul



Barlas Serbes, *Kırklareli*



Melek Defne Kara, *Mersin*

MART AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI



- | | | |
|-------------------------|-----------------------------|----------------------------|
| 1-(a) Okyanus derinliği | 6-(a) Çenesi düşük, gevez | 11-(c) Tatlılandırıcı |
| 2-(c) İnce metal yaprak | 7-(d) Höyük | 12-(b) Kısa çorap |
| 3-(a) Küçük süs eşyası | 8-(b) Çirkin, huysuz | 13-(b) Toplumsal, içtimai |
| 4-(b) Bitki örtüsü | 9-(b) Çapraz dokunmuş kumaş | 14-(c) Yelkenli yük gemisi |
| 5-(c) Bulaşık teknesi | 10-(d) Şapka | 15-(a) Doğu Germen halkı |

"Bilginizi Denetleyin"



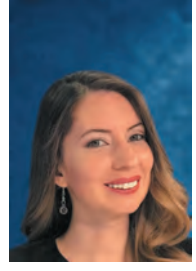
- 1-(c) Armoni
- 2-(b) Dublaj
- 3-(d) Termik
- 4-(a) Nüfus Bilimi
- 5-(b) Çoğaltma
- 6-(c) Planör
- 7-(d) Karbon
- 8-(c) Nükte
- 9-(a) Fas
- 10-(b) Yağmur
- 11-(c) Kriptoloji
- 12-(b) Bediyyat

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	S	E	L	M	i	A	N	D	A	K		T	A	i	F
2	A	S	i		S	S		R	A	S	i	M		K	i
3	L	i	M	O	N	A	T	A		i	R	O	N	i	
4	i	R	A	D	E		A	M	E	L	E		E	L	A
5	H		N	E	V	i	N		S	E	M	A	V	E	R
6	A	S		S	i	M	A	V		M		N	A	M	A
7	C	i	L	A		i	L	A	M		G	A		E	L
8	A	N	A		A	K		S	A	L		B	A	K	
9	R	E	M	i	L		K	A	T	A	L	A	N		Ş
10		M	A	Z	E	R	E	T		F	E		E	T	i
11	K	A			O	M	U	R		K	A	B	A	L	A
12	A		i	L		H	E	M		Z		T		Y	A
13	B	A	L	E	T		V	E	L	A	Y	E	T		Y
14	U	L	A		A	S	i	T	A	N	E		E	C	E
15	K	A	H	i	R		Z	i	L		M	A	N	A	T
16	i	Y	i	L	i	K		N	i	R					
17		B			O	H	i	O		N	A				
18	B	E	K		i	R		K		B					
19	A	Y	A	N		A	R	A	B	A					
20	R			Z	E	R	Z	A	V	A	T				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay



Afrika'da Çekirge İstilası

Afrika'da son yılların en büyük çekirge istilasına yaşandı. Güney Sudan, Uganda ve Kenya'yı çekirge sürüleri bastı. Çekirgelerin ekinlere

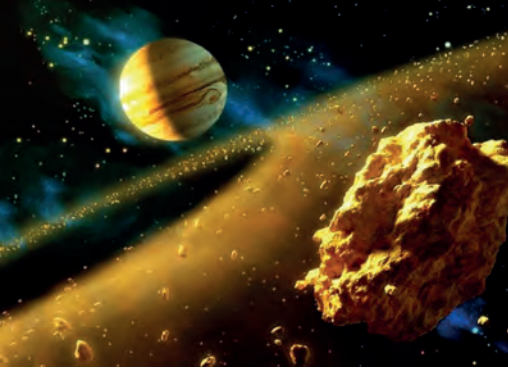
akın etmesi yüzünden, olaydan en çok etkilenenler çiftçiler oldu. Çekirgelerin her şeyi yok edeceklerini söyleyen çiftçiler, yetkililerden yardım istedi. Etiyopya Hava Yollarına ait yolcu uçağı da bölgedeki çekirgeler yüzünden iniş yapamadı.

Her gün 150 kilometre katedebilen çekirge sürüleri, sadece birkaç saat içinde bile binlerce kişinin gıda ihtiyacını karşılayacak tarım ürününe zarar verebiliyor. Kenya Böcek Bilimi Topluluğu, daha önce çözüm önerisi olarak çiftçilere çekirge yemelerini önermişti.



2 Asteroid'de 700 Kentilyon Dolar Değerinde Altın ve Değerli Maden

NASA'nın merak uyandıran projelerinden biri olan, altın ve değerli metal yüklü asteroidi keşfetme çalışmaları hız kazandı. Asteroidi



bulmak için fırlatılacak olan sondaj aracının 21 ay boyunca asteroidde araştırma yapması planlandı. Bilim insanlarının öngörülerine göre; asteroiddeki metallerin toplam değeri 700 kentilyon dolar. Ancak uzmanlara göre; bunun ekonomik açıdan hiçbir değeri yok. Zira tedarikğin bu kadar fazla olması durumunda fiyatın azalması söz konusu. 1967'de alınan karara göre hiçbir ülke veya kuruluş Ay ve gök cisimleri kaynaklarını işletmez. Ancak en son 2015 yılında ABD'de kabul edilen Space Act yasası, Amerikan vatandaşlarına uzayda ticari arama yapmaları ve buldukları madenleri çıkarmalarına

hak tanıdı. Söz konusu yasa, Dış Uzay Anlaşması ile ters düştüğü gerekçesiyle eleştiriliyor. Bu nedenle başta Çin ve Rusya olmak üzere birçok ülkenin anlaşmadan çekileceği, ülkelerin bireysel olarak uzay kaynakları arayışına girecekleri düşünülüyor.

3 Dünyanın En Önemli Sorunlarından Biri: İşsizlik

Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun, dünya çapındaki istihdama ilişkin ürkütücü olarak nitelediği öngörü ve veriler hakkındaki raporu açıklandı. Raporda, küresel işsizlik oranının bu yıl da yükseleceği, işsiz sayısına 2,5 milyon kişinin ekleneceği belirtildi. Dünya genelinde



5 milyar kişinin iş görebilir kabul edildiğine ve bunların 188 milyonunun işsiz olduğuna dikkat çekildi. İLO raporunda, 473 milyonu aşkın insanın hayal kırıklığı nedeniyle iş aramaktan vazgeçtiği veya iş piyasasına erişiminden yoksun olduğu kaydedildi. Gelir eşitsizliğine ilişkin

oranların da yer aldığı raporda; iş bulabilenlerin geçinmekte zorlandığı, 630 milyondan fazla işçinin günde 20 liradan daha düşük gelirle çalıştığı belirtildi. Raporda, sorunların çözümü için acil önlem çağrısı yapıldı.

4 Küresel Isınmaya Neden Olduğu Düşünülen Krater

İlk kez 1979'da keşfedilen 70 kilometre çapındaki krater, küresel ısınma konusunda önemli ipuçları verdi. Buzullarla kaplı yeryüzünde



meydana gelen ısınma evrelerinden birinin, göktaşının dünyaya çarptığı dönemle aynı olduğu keşfedildi. Bu da, buz tabakalarındaki erimenin, çarpma nedeniyle oluştuğu ihtimalini güçlendirdi. Milyarlarca yıllık erozyonlar yüzünden kraterin gözle görülememesine rağmen bilim insanları bu sonuca, mineralleri inceleyerek vardı. Çarpma ile atmosfere devasa miktarda su buharı

ve sera gazının salınmış olduğu tahmin ediliyor.



5 Japonya'da Bakan Örnek Olabilmek İçin Babalık İznine Ayrıldı

Japonya ebeveyn izinleri konusunda dünyanın en iyi yasalarından birine sahip. Kanunen çocuk bakım desteği sağlanması durumunda hem annenin hem de babanın 1 yıla kadar ücretli izne ayrılma hakkı bulunuyor. Ancak babalık izni alma hakkı olanların yalnızca yüzde 6'sı bu hakkı kullanıyor. Japonya'da Çevre Bakanı Shinjiro Koizumi de çalışan babalara örnek olmak amacıyla babalık iznine ayrılacağını duyurdu. Koizumi, ilk çocuğunun doğumundan sonraki 3 aylık süreç içerisinde 2 haftalık babalık izni kullanacak.

Parlamentodaki bazı milletvekilleri Koizumi'nin babalık izni alma kararını eleştirerek, bakanın halka karşı görevlerine öncelik vermesi gerektiğini savundu.

6 Doğum Turizmine ABD Başkanı Donald Trump Engeli



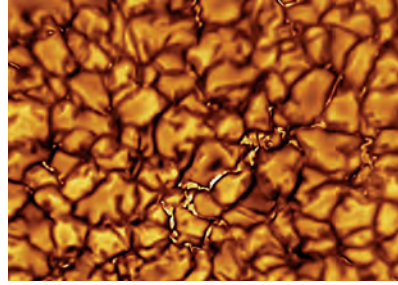
ABD Başkanı Donald

Trump yönetimi, her türlü göçmenliğe kısıtlama getirmeyi hedefliyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan herkes artık, o ülkenin vatan-daşı olamayacak. Yeni düzenleme ile anne ya da babası ABD'li olmayan ancak orada dünyaya gelen bebeklere vatandaşlık verilmesi uygulaması kısıtlanacak. Plana göre; ülkeye gelmek isteyen fakat doğum yapacağından şüpheli kişilere vize yasağı getirilecek. Seyahat ederken vize başvurusu sahibine, hamilelik tespiti yapıp yapılmayacağı ise henüz net değil.

7 Güneş'in En Ayrıntılı Görüntüleri Çekildi

Güneş'in şimdiye kadar çekilmiş en ayrıntılı görüntüleri dev bir teleskop sayesinde elde edildi. ABD'nin Hawaii Adası'na bağlı Maui Adası'ndaki bir yanardağın zirvesine yerleştirilen Inouye te-

leskobu, 30 kilometre çözünürlüğe sahip. Çekilen fotoğraflarda Güneş'in yüzeyinde, her biri Fransa'nın yüzölçümü büyüklüğünde, 6.000 derece sıcaklığa sahip altın renkli tanecikler görünüyor. Sıcaklığın yüksek olduğu bölgeler parlar görünürken, daha düşük sıcaklıktaki alt bölgeler komşu taneciklerle gölgeli bir sınır oluşturuyor. Bilim insanları bu ayrıntılı görüntülerin, Güneş'in



davranışlarının daha iyi anlaşılmasına ve faaliyet döngüsünün daha doğru tahmin edilmesine yardımcı olacağını vurguluyor.

8 Sırbistan'ın Nüfusu Azalıyor

Sırbistan'ın nüfusunda her yıl ciddi oranda azalma oluyor. Bu da köylerin boş kalması sonucunu beraberinde getiriyor. Yetkililer, yaklaşık 7 milyon olan Sırbistan nüfusunun 2050 yılında 5.8 milyona gerileyebileceğini belirtiyor. Her yıl sistematik bir şekilde bir kasaba tamamen boşalıyor. Nüfusu 10 binin altında en az 18 belediye olduğu belirtiliyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com



İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

MASAL KENTİNİN DÖNÜŞÜ

Henüz ilkokula
bile başlamadı-
ğım 1962 yılında,

İstanbul, günümüzdekinden çok farklı
bir görünüme sahipti. Şimdilerde bir beton
denizine dönmüş olan Boğaz tepeleri o günlerde
alabildiğine yeşildi. Yokuşlara sıralanmış ahşap
cumbalı evler muhitimizdeki konutların neredeyse
tamamını oluşturur, sahilin hemen gerisinde çoğu
sonradan yanıp yıkılan köşkların bahçelerindeki çar-
dak gülleri göz alıcı renkleriyle bakanları büyülerdi.



Çoğu tek katlı olan komşu evlerin bahçelerindeyse yazları yıldız, şeb-boy ve güller, sonbaharda ise renk renk kasımpatıları açardı. Çiçeklerin yanı sıra o bahçelerde akasya, çınar ve atkestanesi, Boğaziçi tepelerinde ise insanı bir masal âlemine uçuran erguvan ağaçları yetişirdi. Geçen gece ilginç bir rüya gördüm. Bu rüyada belleğim, bana güzel bir sürpriz yaparak beni çocukluğumun o en güzel dönemine götürmüştü:

İstanbul yine yemyeşildi, çardağımızın altında oturmuş karşı tepelerdeki koruları ve Boğaz'dan geçen buharlı gemileri izliyordum. Doğruyu söylemek gerekirse, rüyada bile olsa İstanbul'un bir masal kadar güzel olduğu görmek, o günlere dönmek bana bir mucize gibi geldi.

Keşke gerçek hayatta da böyle bir mucize olsa ve bir anda o günlere geri dönebilsek. Bunu daha iyi anlatabilmek için henüz altı yaşım-da bir çocuk olduğum 1962 yılının İstanbul'unun nasıl bir kent olduğu hakkında ayrıntılı bir tablo çizmek istiyorum:

O zamanlar Boğaziçi tepeleri şimdiki gibi beton binalarla dolu değildi. Bir şehir hatları vapuruna

binip Boğaz turuna çıkıldığında asırlık çınar ve diğer ağaçlarla dolu yemyeşil koruların insanın gözlerini dinlendiren masalsı manzarasıyla karşılaşırdık. İskele semtleri dışında kentin geri planında kalan bölgeler tamamen yeşil arazilerdi. Bir örnek vermek gerekirse, bugün dev gökdelenlerle dolu Maslak bölgesinin o yıllarda yeşil çayır- larla kaplı olduğunu söyleyeyim



Çamlıca sırtları, 1960'lar

ve sizler de gözünüzde canlandır- maya çalışın. Anadolu yakasında Çamlıca, Beylerbeyi, Çengelköy, Kuzguncuk, Üsküdar, Acıbadem, Beykoz gibi semtlerde birbirinden zarif mimarilerle yapılmış köşkler vardı. İsterseniz sizi biraz daha şaşırtayım ve o yıllarda Çamlıca, Bulgurlu ve Acıbadem gibi semtler- rin İstanbul'un sayfiyesi sayıldığını, kışın Nişantaşı, Şişli, Taksim'deki apartmanlarda yaşayan varlıklı insanların yazları bu semtlerdeki



Çamlıca sırtlarından Ümraniye, 1960'lar

sayfiye evlerine geçtiklerini söyleyeyim. Çam ağaçlarıyla süslü koruları, kentin en yüksek noktası olması sıfatıyla sahip olduğu muhteşem manzarası ve tertemiz havasıyla Çamlıca'nın o dönem en sevilen dinlenme ve piknik bölgesi olduğunu da ekleyeyim. Rahmetli dedemin, Çamlıca'da bulunan doğal bir kaynaktan büyük damacanalara doldurduğu içme suyunu eşeklerine yükleyip sahil semtlerindeki evlere sattığını çok net anımsıyorum. Bugün İstanbul'un en kalabalık ve en fazla betonlaşmış ilçesi olan Ümraniye'de, o zamanlar birkaç mandırayla kentin et ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş büyükbaş hayvan çiftliklerinden başka bir yapı yoktu. Ümraniye'den ötesiye, başta biz çocuklar olmak üzere pek çok kişi için hiç gidilmemiş uzak bir yerdi. Bütün bunlar size pek inandırıcı gelmeyebilir, yine de günümüzde havası, suyu kirlenmiş, korkunç trafiğiyle insanların ömrünü törpülemekte olan İstanbul'un günümüzden

Ümraniye'den ötesi, başta biz çocuklar olmak üzere pek çok kişi için hiç gidilmemiş uzak bir yerdi.

yalnızca elli sekiz sene önce böyle yemyeşil ve tertemiz bir kent olduğunu bir kez daha söylemekle yetineyim.

Şimdi gerçekleşmesini istediğim o güzel rüyaya geri dönelim ve bu



Bebek koyu. 1960'lar



Tarabya, 1960

saatten sonra böyle bir şansımız olup olmadığını düşünelim. Aslında imkânsız değil. Diyelim ki, teknoloji beklenenden çok hızlı bir şekilde gelişti ve tüm motorlu taşıtların yanı sıra ısınma ve sanayide kullanılan makinelerin yalnızca elektrikle çalışacağı bir döneme girdik. Bu sayede hava kirliliği yaratan karbon salınımından ve katı yakıtlarından kurtulmuş olacağız. Umut verici de olsa tek başına o eski, güzel İstanbul'a ulaşmak için yeterli değil. Diyelim ki bir mucize daha oldu ve kentimizin 1960 yılı sayımındaki nüfusuna dönebildik. Bu ancak ellili ve altmışlı yıllarda taşradan İstanbul'a göç eden ailelerin ardıllarının köylerine, kasabalarına geri dönmeleleriyle gerçekleşebilir. Varsayalım ki, bu da gerçekleşti. İstanbul'un nüfusu 1960 sayımındaki sayısına düştü. Hayal de olsa önemli bir adımdır. Nüfusun azalması motorlu

araç sayısı başta olmak üzere doğayı kirleten, iklimlerin doğaüstü bir şekilde değişmelerine neden olan betonlaşmanın azalmasını sağlar. Kaynakları kullanan, kirleten ve tüketen insanların sayısının bir anda onda birine düşmesi gerçektir. Bundan sonrası giderek kolaylaşır. Artık İstanbul'da yeni binalara gerek

Kaynakları kullanan, kirleten ve tüketen insanların sayısının bir anda onda birine düşmesi gerçek bir mucizedir.

kalmayacaktır. Bu da betonlaşmayı ciddi anlamda azaltır. Şimdi bu rüyayı biraz genişletelim ve ihtiyacın dışındaki tüm binaların yıkılarak yerlerine yeşil alanlar, parklar yapıldığını, boşalan arazilere çok sayıda ağaç dikildiğini düşleyelim. Kentte artık eskisi gibi büyük kalabalıklar olmadığı için endüstriyel tesislerin sayısı da ancak yeni nüfusun iş yeri talebi kadar olacaktır. Bu durumda teknolojinin gerisinde kalmış olan fabrikalar gözden geçirilip artık gerekmeyenler yıkılarak yerlerine parklar ve yeşil alanlar yapılabilir.

En nihayetinde, bu yeni durumun yıllar boyu hiç bozulmadan böyle kaldığını düşünün. Tüm bunlara ilaveten artık hiçbir şekilde plastik ürünlerinin kullanılmadığını, yalnızca eskiden olduğu gibi ahşap, cam ve kâğıt gibi geri dönüşümlü ürünlerin dolaşımında olduğunu düşünün. Artık kirlenmeyen, kirletmeyen, az tüketen ve minimum düzeyde sanayi artığı yaratan bir İstanbul'la karşı karşıyayız. İyimser bir tahminle on sene böyle değişmeden devam ederse masal kentimiz yavaş yavaş kaybettiklerini geri kazanmaya başlar. Bir süre sonra iklimler normal mevsim ortalamalarına döner, kışlar kış gibi, yazlar yaz gibi yaşanır, küresel ısınmadan uzaklaşılacağı için su kaynakları çoğalır, bu sayede İstanbul'un kaybolmuş olan eski dereleri yeniden şırl şırl akmaya başlar. Üstelik kirlilik ve atıklar olmadığı için o dereler tıpkı altmışlı yılların başında olduğu gibi pırl pırlıdır.

Hayal kurmak ne güzel değil mi? Bir yirmi senenin daha bu ideal şartlarda geçtiğini düşünün. Tüm kalbimle inanıyorum ki, ancak o şartlarda bir zamanların o güzel İstanbul'una yeniden kavuşacağız. Haliç'in kokmadığı, Boğaziçi, Kadıköy ve Adalar sahillerinden rahatlıkla denize girilebildiği, kanalizasyonların, sanayi artıklarının çevreyi kirletmediği, yıkılan betonların yerine kurulan bahçe ve bostanlardan aldığımız sebzeleri gönül rahatlığıyla yiyebildiğimiz, havasının mis gibi deniz koktuğu bir İstanbul. Böyle bir kente kavuşmak çok da ulaşılmaz bir hayal değil aslında. Havayı ve suyu kirleten sanayi artıklarının önlenmesi, çok iyi artıma tesislerinin yapılması, trafikte yalnızca elektrikli araçların dolaşması ve betonlaşmanın kesinlikle yasaklanması bile bu güzel rüyanın gerçekleşmesi için önemli adımlardır. •

mehmetunverbd@gmail.com

TEMİZ PENCERE

Genç bir çift yeni evlerinde kahvaltılarını yaparken karşıdaki komşuları da çamaşırlarını asıyormuş. Kadın kocasına "Görüyor musun, çamaşırlar temiz değil. Kadın çamaşır yıkamayı bilmiyor." demiş. Kocası bakmış ama bir şey söylememiş. Kadın, komşusunun çamaşır astığını gördüğü her sabah aynı yorumları yapmaya devam etmiş. Haftalar sonra komşusunun çamaşırlarının tertemiz olduğunu gören kadın "Bak!" demiş kocasına. "Çamaşır yıkamayı öğrendi sonunda. Kim öğretmiş olabilir acaba?"

"Ben bu sabah erken kalkıp penceremizi sildim." demiş kocası...

Başkalarını izlerken gördüklerimiz, baktığımız pencerenin ne kadar temiz olduğuna bağlıdır. İyi olanı görmeye hazır olup olmadığımızı farketmek güzel bir fikir olabilir.

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy



Yardımlaşma Kültürünün Yüceliği

Elazığ ve malatya'da deprem oldu,Tüm türkiye acıyı paylaşmak ve yardıma koşmak için seferber oldu. Halkımız, dayanışma kültürünü do-ruk-lara taşıdı ve yüceltti. Ülkemiz halkı ve Tüm dünya bu acı olay karşı-sında insani duygularla yardımlaşmak için aya-ğa kalktı.

Tarihimizin ve kültürümüzün temel taşııı oluşturan, geç-mişten günümüze ve geleceğe uzanan yardımlaşmanın asale-tini ve yüceliğini bir kez daha Elazığ ve Malatya depleminde görmekteyiz.

Kederde, kıvançta, tasada ortak halkımız, millî dayanışma gücünü benliğine sindirmiş ve bayraklaştırmıştır.



Kültürün temelini oluşturan gelenek ve göreneklerimiz içinde çok anlamlı ve önemli bir yer tutan yardımlaşma-imece, büyük bir sosyal ve ekonomik ihtiyaçtan doğmuştur.

"Bayramda seyranda bu ana yurttta / İnsan birbirine sarılır oğul / Barışır birleşir sevinçte dertte / Taş taşın üztüne örülür oğul" diyen Malatya-Darendeli rahmetli âşık İbrahim Güleç-Beyanî, kültürümüzdeki yardımlaşmayı çok güzel değerlendirmiştir.

Kültürün temelini oluşturan gelenek ve göreneklerimiz içinde çok

anlamlı ve önemli bir yer tutan **yardımlaşma-imece**, büyük bir sosyal ve ekonomik ihtiyaçtan doğmuştur.

"Bir elin nesi var, iki elin sesi var" söyleminde anlatılan karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma ile birlikte iş görme anlayışı, özellikle doğal afetler karşısında yıllardır ülkemizde hakim olmuştur.

"Komşu komşunun külüne muhtaç" sözünde saklı olan anlayışı toplumsal gerçek haline getiren halkımız, bu ruhu yüreğinin bütün sevgisiyle uygulamaktadır.

El ele ve gönül gönüle zorluklara karşı omuz omuza olmak durumunda olan halkımız köyde ve kentte yan yana birlikte yaşamının gereğini yapmaktadır. Ortak sorunlara ortak çözüm yolları bulmak. Taşın altına hep beraber el koymak. O zaman en zor şartlarda bile güç ve emek birliği başarıya ulaşmaktadır.

XIII. yüzyılda Anadolu'yu gezen ünlü seyyah İbni Batuda, ahi tekkelerine ve sofralarına

konuk olmuş ve gördüğü yardımlaşmaları kaleme almıştır. "İnsanlar birlikte üretiyorlar, güzel yemeklerini birlikte sofralarda paylaşıyorlar, zoru başarıyorlar, kardeşlik içerisinde yaşıyorlar " diye anlatmakta. Aynı anlatımı Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde de görmektediriz.

Halkın sosyal ve kültürel yaşamı değişen hayat koşullarına göre

değişen iş ve çalışma yöntemlerini ortaya çıkarmakta. İnsan yalnız değildir. İnsanlar birbirine yardım etmek ve omuz vermek durumundadırlar. İnsan ve insanlar, doğa ve insan, insan ve yaşam iç içedir.

Aynı türküleri söyleyen, aynı halk oyunlarını omuz omuza ve el ele oynayan, aynı mutfak zenginliğini paylaşan “komşuda pişer bize de düşer” anlayışını benimseyen insanlarımızın dostluğu ve kardeşliğine yardımlaşma- imece kültürü büyük katkılar sağlamış ve sağlamaya devam etmektedir.

Birlikten kuvvet doğar. İmecenin en güzel örneği karıncalarda, arılarda ve kuşlarda görülmektedir. Bir de

halkımızda...

"Devletin gücüne güvenilince/ Yaşamak güzeldir bunu bilince/ ... Biriz beraberiz köyde ve kentte/Saymakla bitmez bunlar elbette..." diyen âşık Beyanî'nin ifade ettiği gibi, deprem kuşağında bulunan Türkiye'de, devletimize ve halkımıza büyük görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Bu deprem gerçeğine ve felaketine karşı bilim ve teknoloji alanında ortak aklı kullanarak, acıları azaltmak mümkündür.

Elazığ ve Malatya'da olan deprem sonucunda aramızdan ayrılan kardeşlerimize Allah'tan rahmet, yaralılara şifa ve halkımıza baş sağlığı dileklerimizizi sunuyoruz. •

yahyaaksoybd@gmail.com

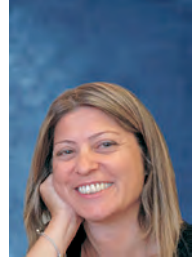


Bir din adamının mezar taşının üstünde yazılı olan bir yazı:

"Genç ve özgür yıllarımda, düşlerim sonsuzken, dünyayı değiştirmek istedim. Yaşlanıp akıllanınca, dünyanın değişmeyeceğini anladım. Ben de düşlerimi biraz kısıtlayarak sadece memleketimi değiştirmeye karar verdim. Ama o da değişseceğe benzemiyordu. İyice yaşlandığımda, artık son bir gayretle, sadece ailemi, kendime en yakın olanları değiştirmeyi denedim. Ama maalesef bunu kabul ettiremedim. Şimdi ölüm döşeginde yatarken birden fark ettim ki, önce yalnız kendimi değiştirseydim, onlara örnek olarak ailemi de değiştirebilirdim. Onlardan alacağım cesaret ve ilhamla, memleketimi daha ileri götürebilirdim. Kim bilir, belki dünyayı bile değiştirebilirdim."

Değişim önce insanın kendisi ile başlar. Kendi hayatında bir fark yaratamayan başkalarının hayatında da fark yaratamaz.

Anne Babalarla Başbaşa
Nilay Karatosun



Ergen çocuklarımızın duygusal zekâsını geliştirmek için ne yapabiliriz?



Duygusal zekâ, son 20 yılda üzerinde çok konuşulan, önemine dikkat çekilen bir konu.

Hakkında çok şey okuduk, öğrendik. Hayatta ne işe yaradığına dair bir çok bilgimiz var.

Duygusal zekâ doğuştan gelen bir özellik değil. Gelişebilen bir beceri.

Çocuklarımızın başarılı bir yaşam sürdürmelerini istiyorsak, duygusal zekâ ve sosyal iletişim becerilerini geliştirmek için zaman ve emek ayırmak gerekir.

Günümüz gençlik kuşağı hem akademik hayatlarında, hem sosyal hayatlarında çok baskı altındalar.

Stresle baş edebilmeleri, iletişim becerileri geliştirebilmeleri ve karşı karşıya kaldıkları sorunların üstesinden gelebilmeleri için desteğe ihtiyaçları var. Her açıdan değişimlerin zirveye ulaştığı ergenlik döneminde duygusal zekâyı geliştirmek daha da önem kazanıyor. Unutmayın öğretilbilir ve öğrenilebilir bir özellikten bahsediyoruz.



Duygusal zekâ öğretilbilir ve öğrenilebilir bir özelliktir.

Bu anlamda donanım kazanmış ergenler duygularını fark eder, en etkili şekilde yönetir ve duruma en uygun çözümü geliştirebilir. Daha az kaygı ve depresyon yaşar. Kendini daha kolay motive eder. Aile çatışmalarının şiddeti azalır. Sürekli duygusal iniş çıkışlar yaşanan ergenlik döneminde onun hayatına katacağı kolaylığı hepimiz görebiliyoruz sanırım. Harcanacak zaman, emek, yürek her şeye değer.

Duygusal Zekâ ve Akademik Başarı

Duygusal zekâ olumsuz duyguları yönetme ve başarı ile yanıt verme becerisi olduğuna göre akademik yaşamda performansa etkisi nedir?

Yapılan çeşitli araştırmalar gösteriyor ki duygusal zekâsı gelişmiş lise öğrencileri üniversite yaşamına

çok daha kolay uyum sağlayabiliyor, daha başarılı bir akademik yaşam sürüyor. Özellikle aileden uzak, büyüdüğü evden ve şehirden farklı bir yerde eğitim gören gençlerin, üniversitenin ilk yılında

yaşadıkları zorlukların üstesinden daha kolaylıkla ve rahatlıkla başa çıkabildiklerine

dair araştırma sonuçları mevcut. (Fallahzadeh, 2011) Bazı araştırmalar gösteriyor ki çok yüksek derecelerle üniversiteye yerleşen öğrencilere göre, duygusal zekâları yüksek, uyum becerileri, sosyal ilişkileri ve dayanıklılıkları gelişmiş öğrenciler üniversitenin ilk yıllarında daha başarılı sonuçlar elde ediyorlar.

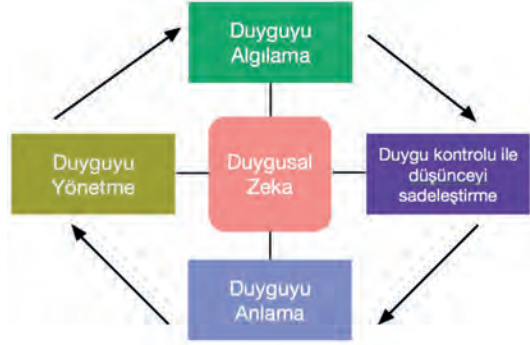
Aktif Dinleme

Duygusal zekâyı geliştirmede en etkili yol aktif dinleme yapmaktır. Yani konuşan kişinin sözlerini açarak tekrar etmek. Bu şekilde, konuşma tek taraflı olmaktan çıkıp, çift taraflı bir sohbete dönüşür. Dinlerken tüm dikkati çocuğa vermekle beraber,

kendimizin beden diline, yüz ifademize ve ses tonumuza odaklanmamız önemlidir. Cevap vermeden önce yargısız dinleme yaptığınızdan emin olmalısınız. Bu çok önemli bir konudur, çünkü ebeveyn olmak hiç kolay değil. Yargılardan, endişelerden, şüphelerden, duygulardan arınmak ve dinlerken içinde bulunduğunuz koşulların farkındalığı ile dinlemek önemlidir.

Öz-farkındalık pratikleri

Özfarkındalık, kişiliğimizin farkında olma ve davranışlarımızın etkilerini görebilme becerisi içerir. Her kişi kendi ile sürekli bir diyalog halindedir. Bir çeşit sürekli özdeğerlendirme yapar. Kendimizle yaptığımız konuşmaların farkında olmak ve olumsuz konuşmaları ayırt etmek yaşam kalitemizi direkt etkiler. O halde çocukların kendi ile yaptıkları konuşmaları farketmelerine ve özellikle olumsuz konuşmalar yaptıklarında bunları olumlu ifadelerle dönüştürmelerine yardımcı olmak önemlidir. Unutmamak gerekir ki kendimizle yaptığımız



konuşmamızın içeriği nasıl hissettiğimizin ve nasıl davrandığımızın kaynağıdır.

Günlük tutmalarını teşvik etmek kendileri ile yaptıkları diyalogları ayırd etmelerine yardımcı olur.

Zor bir durumla karşı karşıya kaldıklarında iç konuşmasının ne olduğunu sorun. Olumlu, iyi, bir konuşma mı, yoksa eleştiren, olumsuz bir konuşma mı?

“Ben hallederim, bu işin altından kalkarım.” ya da “Her şey berbat gidiyor. Yine aynı şey başıma geldi.”

Elias&Tobias, (2018) bir yazısında çok güzel dile getirmiş iç konuşmaları duymanın önemini;

“Hiç farkında olmasanız bile, kendinizle konuşma nasıl hissettiğinizin ve nasıl davrandığınızın anahtarıdır. Bazen iç konuşmalar çok yaralayıcı ve zarar vericidir. O halde, düşüncelerin farkında olmak çok önemlidir. Ancak yaşam çok yoğun; işler, görevler, sosyal medya... Dikkatimizi dağıtan bu kadar şey varken iç konuşmamızı fark etmek çok zor. Öyleyse bazen sessiz kal-



maya ve iç konuşmamızı dinlemeye ihtiyacımız var.” ve şöyle devam etmiş; “Kötü şeyler olur kendimizi kötü hissederiz olumsuz iç konuşma yaparız kendimizi daha kötü hissederiz hissettiğimiz kötü duygularla yanlış davranışlarda bulunuruz daha kötü şeyler gerçekleşir.”

Yaşamda her renk olay mevcut. Bazen çok iyi, bazen çok yıpratıcı olaylar içinde kalabiliyoruz. Böyle durumlar karşısında üzgün, kederli olmak, acı duymak doğal. Önemli olan bu duyguları kabul edip, kendimize daha yıpratıcı sözler söylemeden duruma el koymak ve nasıl baş edebileceğimize dair stratejiler geliştirmek.

Sessizlik içinde kalmak ve kendimizi duymamıza yardımcı olan bir başka yöntem de Mindfulness pratikleri yapmaktır. Mindfulness, meditasyon ve duygusal zekâ gelişimi arasında bağlantı kuran çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Çeşitli akademik yayınlardan bilgi edinebilirsiniz. (Charoensukmongkol,

2014; Wang & Kong, 2014; Testa & Sanggan-javanich, 2016)

Çocuğunuzu bu metodla tanıştırebilirsiniz.

Çocuğunuzun sosyal

iletişim becerilerini geliştirmek için birlikte bir oyun hazırlayabilirsiniz;

Birlikte bir düzine kart hazırlayın. Her kart üstünde gün içinde uygulanacak basit, yaşına uygun görevler belirleyin.

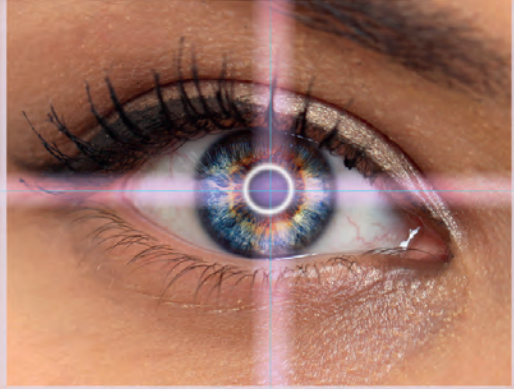
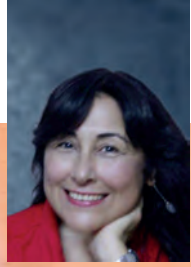
- Bir arkadaşına bir konuda yardımcı olmak
- Bir öğretmenine veya tanıdığı bir yetişiğine samimi dürüst iltifat etmek
- Market görevlisinden bir ürün hakkında yardım istemek, bilgi almak vs.

Yaratıcı ve eğlenceli olun. Günün sonunda ne yaptığı ve hissettiği ile ilgili sohbet edin.

Görevi tamamlamak nasıl bir his? Zorlandığı durumlar oldu mu? Zorlandığında başka bir bakış açısı ile bakabilmek ona nasıl bir sonuç getirir?

Samimi, içten, yargılama ve eleştiri olmaksızın, başarısızlığa değil başarıya odaklanarak yapılan sohbetler çocuğunuzun özdeğerini ve özgüvenini geliştirecektir. •

nilaykaratosunbd@gmail.com



Bir Başka Pencereden

Ülkemizde organ nakli ile ilgili yasaların hazırlanması ülkemizde ilk organ naklini başarıyla gerçekleştiren Prof. Dr. Mehmet Haberal hocamızın girişimleriyle olmuştur.

Ülkemizde hâlâ organ nakli konusunda izin gerekiyor. Japonya'da ise beyin ölümü gerçekleştikten sonra aksi bir durum belgelenmediyse organ nakli için verici adayın ailesi ya da yakınlarından izin alınması gerekiyor.

Yıllardır basında nakil haberlerini ilgiyle okusam da bir gün benim de gereksinim duyacağım hiç aklıma gelmemişti. Uzun zamandır sol gözümde adenovirüsün korneada neden olduğu lekeler sonucu görme kaybı yaşadığım için Ankara Başkent Üniversitesi Hastanesi'nde tedavi görüyordum. İlk kez rahmetli Mete Akyol hocamın önerisiyle gittiğim değerli doktorum Prof. Dr. Dilek Altınörs'ü tanımak benim için çok büyük şans. Dış hekimine kontrole giderken bile heyecanlanmama karşın, Dilek Altınörs hocanın mesleğini severek yapan bir bilim insanı olduğunu görmem ve insanı rahatlatan olumlu enerjisi tüm kaygılarımı yok etmişti.



Ameliyat sonrası ilk fotoğraf

Pek çok tedavi yöntemleri denendikten sonra Dilek hoca kornea naklinden başka seçeneğimiz kalmadığını söylediğinde heyecanlanmanın ötesinde korktuğumu itiraf edeyim. Formlar dolduruldu, gerekli testler yapıldı ve uygun donör bulunduğu anda hastanede olmam gerektiği için

telefonumun 24 saat açık olması söylendi. Kornea için sıraya girmemin üzerinden henüz bir ay geçmişti ki, bir akşam üzeri hastaneden “Uygun donör bulundu” diye telefon gelince acilen uçak biletimi alıp yola çıktım.

A meliyatım oldukça başarılı geçti ve sonrasında da bir sıkıntı yaşamadım. Bandajlar açıldıktan sonra sol gözümün mavi olduğunu görmek beni şaşırtmıştı ama Dilek hocadan bunun nedeninin geçici doku ödemi olduğunu öğrendim. Elimdeki aynayla ışığın altında gözümde nokta nokta parlayan dikeylere eşsiz bir sanat eserine bakar gibi baktım. Küçük gözün içinde tam on altı dikey! Nasıl ince ve nasıl iyi bir donanım, dikkat, beceri gerektiren bir iş. Tam bir sanat eseri. Doktoruma aydın bir bilim insanı olmasının ötesinde bir sanatçı olarak da hayranlık ve saygı duydum.

Ben kendim gereksinim duyuncaya dek kornea nakli konusunda çok ayrıntılı bilgim yoktu. Belki sizlerin de ilgisini çekebilir diye merak ettiğim ve çevremde kornea nakli ile ilgili bana sorulan soruları Dilek hocaya sordum.

Öncelikle kornea ve kornea nakli nedir onu öğrenelim. Kornea, göze gelen ışığın arka tabakalara geçmesini sağlayan, gözün önündeki saat camı şeklindeki tabaka. Kornea nakli ise, korneanın bozulduğu ve görmenin buna bağlı azaldığı durumlarda sadece bu tabakanın değiştirildiği bir ameliyat şekli.

En sık keratokonus (korneanın öne doğru bombeleştiği bir hastalık), büllöz keratopati (Fuchs distrofi gibi genetik kornea endoteli bozuklukları, göz içi cerrahiler sonrası korneanın bozulması), “herpes” uçuk

virüsü sonrası kornea lekeleri, kazalar, yaralanmalar gibi durumlarda kornea nakli uygulanıyor.

Kornea damarsız bir doku olduğu için diğer organ nakillerindeki kadar ret görülmemekle beraber yine de bu ihtimal mevcut.

Dilek hocaya “Yıllarca basında göz nakli olarak anlatıldığı için pek çok kişi donörün gözünün komple alınıp nakledildiğini düşünüyor.

Kornea nakli, korneanın bozulduğu ve görmenin buna bağlı azaldığı durumlarda sadece bu tabakanın değiştirildiği bir ameliyat şekli.



Prof. Dr. Dilek Altınörs ile ameliyat sonrası kontrol

Kornea naklinden sonra göz renginin değişip değişmediği de merak edilenler arasında” dediğim de “Halk arasında düşünülenin tersine göz küresi tamamı değil ancak sadece kornea tabakasının nakli söz konusudur.” dedi ve “Bu ameliyattan sonra kornea ödemeine bağlı geçici göz rengi değişiklikleri olabilir ama renk iris tabakası ile ilgili bir olay olduğu için kornea naklinde göz rengi değişikliği olmamaktadır.” diye açıkladı.

Kornea nakli için sıraya giren bir kişi yaklaşık ne kadar süre bekler?

Ülkemizde göz bankacılığındaki gelişmeler ve organ bağışındaki bilinçlenen toplum nedeniyle kornea nakli için sıraya giren bir kişi yaklaşık 3-6 ay bekliyor.

Uygun kornea olup olmadığı-

İyi ki ölümünden sonra bile başkalarına hayat ışığı olmayı düşünen duyarlı insanlar var. İyi ki işini büyük bir aşkla yapan bilim insanlarımız var.

na nasıl karar veriliyor?

Ölen kişilerin korneaları göz bankaları tarafından özel mikroskoplara hücrelerin sayıca ve niteliksel olarak iyi olduğu değerlendirildikten sonra özel sıvı ortamlarında saklanır. Ayrıca vericiden kan alınarak bulaşıcı bir hastalık taşımadığı saptanır. Ardından verici alıcı yaşı uyumu da göz önüne alınarak hastalara nakil uygulanır.

Yılda ortalama 100 civarı kornea nakli ameliyatı yapıyoruz.

Ülkemizde yıllardır kornea nakli yapan çok deneyimli ve başarılı hekimler var. Dünyada yeni olan kornea tabakalarının ayrı ayrı naklidir. Bu anlamda Türkiye’de de tüm parsiyel cerrahiler gerçekleştirilebilmektedir. Dünya standartlarındayız diyebiliriz.

Nakil sonrası doku reddi olursa ne yapılır?

Doku reddi erken saptanırsa yoğun tedaviler, enjeksiyonlarla düzelebilmektedir. Tekrar hücre veya tam kat kornea nakli de uygulanabilir.

Günümüzde kornea naklinde de kişiye özgü hücre, tabaka ya da

tam kat kornea nakilleri yapmaktayız. Bu noktada en iyi seçimi hekiminiz yapacaktır ama tekrarlanabilme şansının olması, korneanın damarsız bir doku olması, elimizde daha iyi ilaçların

olması bu ameliyatların başarı oranlarını yükseltmektedir.

Dilek hocaya “Kornea bağışında bulunmak isteyenler ne yapmalı, ne-reye başvurmalı?” diye sordum.

“Hastanelerin organ bağışı birimleri var, oraya başvurup, kayıt yaptırmak gerekiyor.” dedi.

Hiç birimiz hayat kitabımızın bir sonraki sayfasında bizim için ne olduğunu bilmiyoruz ama bir hayatın bittiği yer, bir başkasının hayat bulduğu yer olabilir.

İyi ki ölümünden sonra bile başkalarına hayat ışığı olmayı düşünen duyarlı insanlar var. İyi ki bilim var. İyi ki işini büyük bir aşkla yapan bilim insanlarımız var.

Donörle ilgili bilgiler yasal olarak paylaşılmıyor. Şu an kimin korneasına sahip olduğumu bilmiyorum ama bağışlayan kişiye ve ameliyatımı başarıyla gerçekleştiren Prof. Dr. Dilek Altınörs hocama minnettarım.

Heyecanla, sabırsızlıkla dikişlerimin alınmasını, sol gözümün yeniden görmeye başlamasını ve bir başka pencereden yaşama bakmayı bekliyorum. •

muraybartoschekbd@gmail.com

Siirin

DORUKLARINDA

Ahmet Muhip Dıranas



Geride kalan yıllarda cumartesi öğleden sonralarının şiir matinelerinde en çok okunan şiirlerden biriydi Ahmet Muhip Dıranas'ın Fahriye Abla'sı.

1 909 yılında Sinop'un Salı köyünde doğmuş Ahmet Muhip Dıranas. Ankara Erkek Lisesi'nde Faruk Nafiz Çamlıbel ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın öğrencisi olmuş. 1930-1935 yılları arasında Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde çalışıp Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde iki yıl okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun olmuş.

Güzel Sanatlar Akademisi'nde kütüphane müdürlüğü yapmış ve Resim ve Heykel Müzesi'nde çalışmış. 1939 yılında Ankara'ya dönüp Halkevleri Kültür ve Sanat Yayınları'nı yönetmiş. Çocuk Esirgeme Kurumu Yayın Müdürü, Kurum Başkanı, İş Bankası Yönetim Kurulu Üyesi, Devlet Tiyatrosu Edebi Kurul Başkanlığı görevlerini üstlenmiş.

Hece şiirinin son kuşak şairleri arasında yer alan Ahmet Muhip Dıranas büyük bir başarıyla kullanmış hece ölçüsünü. Çeşitli dergilerde yayımlanan; kendinden önceki kuşaktan ustaları Ahmet Haşim Ahmet Hamdi Tanpınar,

Baudelaire, Verlaine ve Rimbaud'un etkisindeki az sayıdaki lirik şiirlerini 1974 yılında Şiirler adıyla kitaplaştırmış. Tevfik Fikret'in 'Rübab-ı Şikeste' adlı eserini de 'Kırık Saz' adı ile Türkçeleştirmiş.

Gelenekte çağdaşlığı yakalayan çağrışım gücü yüksek; yurdu, insanı ve doğası ile barışık ve alışılmadık deyiş örgüsüyle aşk, tabiat, ölüm ve anılar sığ olmayan bir anlatım ve düşündürücü bir yaklaşımla yer almış şiirlerinde.

1980 yılında Ankara'da yaşamını yitirdikten sonra da vasiyeti üzerine Sinop'ta toprağa verilmiş.

FAHRİYE ABLA

Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar,

Kapanırdı daha gün batmadan kapılar,

Bu afyon ruhu gibi baygın mahalleden

Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın, sen;

Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen

Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanıyla

Ne güzel komşumuzdun sen Fahriye abla!

Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi, Sarmaşıklarla balkonu örtük bir evdi;

Güneşin batmasına yakın saatlerde

Yıkanırdı gölgesi kuytu bir dere; Yaz kış yeşil bir saksı ıtır pencerede;

Bahçede akasyalar açardı baharla Ne şirin komşumuzdun Fahriye abla

Önce upuzun sonra kesik saçın vardı;

Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı;

İçini gıcıklardı bütün erkeklerin Altın bileziklerle dolu bileklerin, Açılırdı rüzgârda kısa eteklerin; Açık saçık şarkılar söyledin en fazla

Ne çapkın komşumuzdun sen Fahriye abla

Gönül verdin derlerdi o delikanlıya.

En sonunda varmışsın bir
Erzincanlıya.

Bilmem şimdi hala bu ilk kocanda
mısın?

Hala dağları karlı Erzincan'da
mısın?

Bırak geçmiş günleri gönlüm
hatırlasın;

Hatıradaki kalan şeyler değişmez
zamanda

Ne vefalı komşumuzdun sen Fah-
riye abla!

* * *

SERENAD

Yeşil pencereden bir gül at bana
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına,
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.
Açılan bir gülsün sen yaprak
yaprak

Ben aşkımla bahar getirdim sana.
Tozlu yollardan geçtiğim uzak
iklimden şarkılar getirdim sana.

Şeffaf damlalarla titreyen ağır
Goncanın altında bükülmüş her
sak;

Seninçin dallardan süzülen ıtır,
Seninçin yasemin, karanfil,
zambak...

Bir kuş sesi gelir dudaklarından
Gözlerin gönlümde açar nergisler,
Düşen bin öpüştür yanaklarından
Mor akasyalarla ürpere seher.

Pencerenden bir gül attığın zaman
Işıklarla dolacak kalbimin içi.
Geçiyorum mevsim gibi kapından,
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

* * *

OLVİDO

Hoyrattır bu akşamüstüler daima.
Gün saltanatıyla gitti mi bir defa
Yalnızlığımızla doldurup her yeri
Bir renk çiğliği içinde
bahçemizden,
Bir el çıkarmaya başlar
bohçamızdan
Lavanta çiçeği kokan kederleri;
Hoyrattır bu akşamüstüler daima.

Dalga dalga hücum edip
pişmanlıklar
Unutuşun o tunç kapısını zorlar
Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;
İşte, doğduğun eski evdesin
birden,
Yolunu gözlüyor lamba ve
merdiven,
Susmuş ninnilerle gıcırıyor beşik
Ve cümle yitikler, mağluplar,
mahzunlar...

Söylenmemiş aşkın güzelliğiyledir.
Kağıtlarda yarım bırakılmış şiir;
İnsan yağmur kokan bir sabaha
karşı

Hatırlar bir gün bir camı açtığını
Duran bir bulutu, bir kuş
uçtuğunu,

Çöküp peynir ekmek yediği bir
taşı...

Bütün bunlar aşkın güzelliğiyledir.

Aşklar uçup gitmiş olmalı bir
yazla

Halay çeken kızlar misali kol kola
Ya sizler! ey geçmiş zaman
etekleri,

İhtiyar ağaçlı, kuytu bahçelerden
Ayışığı gibi sürüklenip giden;

Geceye bırakıp yorgun erkekleri
Salınan etekler fısıltıyla, nazla.

Ebedi aşğın dönüşünü bekler
Yalan yeminlerin tanığı çiçekler
Artık olmayacak baharlar içinde.
Ey ömrün en güzel türküsü
aldanış!

Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış;
Her garipsi ayak izi kar içinde
Dönmeyen aşğın serptiği çiçekler.



Ya sen! ey sen! esen dallar
arasından
Bir parıltı gibi görünüp kaybolan
Ne istersin benden akşam
saatinde?
Bir gülüşü olsun görülmemiş
kadın,
Nasıl ölümsüzsün aynasında aşkın;
Hatıraların bu yanma vaktinde
Sensin hep, sen, esen dallar
arasından

Ey unutuş! kapat artık pencereni,
Çoktan derinliğine çekmiş deniz
beni;

Çıkamaz artık sular altından o
dünya.

Bir duman yükselir gibidir
kederden

Macerası çoktan bitmiş o
şeylerden.

Amansız gecenle yayıl dört
yanıma

Ey unutuş! kurtar bu gamlardan
beni.

* * *

HATIRA

Dün, bir gölge gibi geçti
yanımdan

Oydu, bir bakışta tanıdım onu;
Rüyalarımaya tayf halinde konan,
Peşime bir korku gibi düşen o.

Bazı yapraklı, bazı bir rüzgâr.
Dolardı aydınlık olup, odama.
Bahçemde süzülür giderdi bahar
Sabahının fecri vururken cama.

Ayakları kumda bırakmadan iz
Yanıma geldiği hep gecelerdi;
Sanki bir lahitten kalkar ve sessiz
Uzak bir maziye dönüp giderdi.

Bir avuç ışıktı incecik yüzü,
Gözleri geceler gibi derindi;
İçine başımın her an düştüğü
Avuçları sudan daha serindi.

Geçerken dün yoldan, ruhumu
saran

Bir gölge halinde ve ağır ağır;
Tanıdım; o, yâdı hoş zamanlardan
Seven ve yaşayan bir hatıradır. •

Bilginizi Denetleyin

1-İki veya daha çok sesin aynı anda kulağa hoş gelecek biçimdeki uyumuna ne denir?
a-Rapsodi b-Kalipso
c-Armoni d-Prozodi

2-Çekilmiş bir filmi sonradan seslendirmeye ne ad verilir?
a-Dubar b-Dublaj
c-Telesine d-Dublör

3-Bir enerji kaynağı olan "linyit" daha çok hangi tür enerji üretiminde kullanılmaktadır?
a-Jeotermal
b-Nükleer
c-Hidroelektrik
d-Termik

4-"Demografi" nedir?
a-Nüfus Bilimi
b-Dil Bilimi
c-Siyaset Bilimi
d-Doğa Bilimi

5-"Teksir" ne anlama gelmektedir?
a-Yemin
b-Çoğaltma
c-İndirme
d-Azaltma

6-Aşağıdakilerden hangisi hava sporları için kullanılan bir araçtır?
a-Planya b-Piryol
c-Planör d-Piyata

7-"Elmas" maddesinin yapıtaşı olan element hangisidir?
a-Titan b-Silisyum
c-Cam d-Karbon

8-İnce anlamlı, düşündürücü ve şakalı söze ne ad verilir?
a-Kehanet
b-Şaka
c-Nükte
d-Hikmet

9-Ünlü "Tanca Limanı" hangi ülkededir?
a-Fas b-Cezayir
c-Lübnan d-Portekiz

10-Hangisinin ölçülenmesinde ve ifade edilmesinde birim olarak milimetre kullanılır?
a-Yer kabuğu hareketi
b-Yağmur
c-Sıcaklık
d-Lazer ışını

11-Aşağıdakilerden hangisi şifreleme bilimidir?
a-İmmünoloji
b-Tipoloji
c-Kriptoloji
d-Fonoloji

12-Aşağıdakilerden hangisi "güzel sanatlar" anlamına gelir?
a-Beybine
b-Bediiyat
c-Sergüzel
d-Sefine



Gezdike Gördükçe
zlen Şen Toker

Fraueninsel'de Bir Kış Günü



Yaz mevsiminde daha çok ziyaret edilen yerler genellikle kış aylarında terkedilmiş, yazın sıcak ve kalabalık günlerini özlermiş gibi hüzünlü olur. Kış güneşi kendini gösterdiğinde mutlulukla gülümser ve canlanırlar sanki.

Hava sıcaklığının on iki dereceye ulaştığı, güneşin pırıl pırıl parladığı bir kış günü, Chiemsee gölü kıyısındaki Prien iskelesinden bindiğim tekne Frauenchiemsee'ye, daha sık kullanılan adıyla "Kadınlar Adası" anlamına gelen Fraueninsel'e doğru süzülürken bu adanın da bana gülümsediğini düşünüyorum.

Tarihi 1200 yıl öncesine uzanan ve günümüzde de hâlâ aktif olan manastırda kilise, müze,

saatli çan kulesi, seminer salonları, restoran ve mağaza bulunuyor. 100 yıl önce açılan manastır mağazasında en çok ev yapımı badem ezmeleri, bitkilerden yapılan likör ve bademli,

zencefilli kekler satılıyor. Avlu ve bahçelerinde eskiden sebze ve şifalı bitkiler yetiştirilen manastıra zamanla meyve ve çiçek bahçeleri eklenmiş. Haç Bahçesi adlı bölüm rahibelere özel bir dinlenme ve yalnız kalma alanı olarak düzenlenmiş. Bahçedeki güller rahibelere Angelus Silesius'un şiirindeki "Gül sebepsiz çiçek açar." dizesini hatırlatmak için dikilmiş gibi.





Almanya’da Bavyera bölgesinin en büyük gölü olan Chiemsee’de bulunan Fraueninsel’in uzunluğu 600, genişliği 300 metre olduğu için ada yürüyerek kolayca gezilebiliyor. İskelenin yanındaki yoldan evlere doğru ilerliyorum. Tarihi bir balıkçı

köyü olan ve araba kullanılmayan adada yaklaşık 250 kişi yaşıyor. Resim, heykel ve seramik gibi sanatlarla uğraşan adalı sanatçılar, 1828 yılında Alman ressam Max Haushofer ve arkadaşlarının girişiyle kurulan “Frauenchiemseer Sanat Kolonisi” geleneğini devam ettiriyor. 1609 yılında manastıra hizmet etmek için kurulan seramik atölyesi ise 1723 yılından beri aynı aile tarafından işletiliyor. Çanak, çömlek, testi, tabak ve fayans gibi ürünler göl kıyısındaki atölyede üretiliyor.



A dayı çevreleyen bir buçuk kilometrelik yolda kısa ama keyifli bir yürüyüş yapıyorum. Sanat Galerisi, Bira Bahçesi, Konuk Evleri ve adada yaşayan balıkçıların hazırladığı tütsülenmiş Chiemsee balıklarının satıldığı mağaza kapalı olsa da sessizliğin ve huzurun tadını çıkarıyorum. Yüzlemini göle dönmüş evlerin bahçeleri çiçekler, sarmaşıklar ve ağaçlarla süslenmiş. Ahşap balkonlara sarılmış sarmaşıklar yapraklarını dökmüş olsa da kökleriyle toprağa

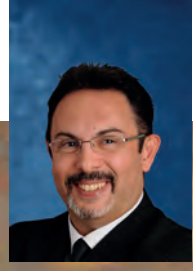


ve evlere sınıksı tutunmuşlar. Evlerin önünde, göl kıyısında ancak bir ya da iki küçük tekninin sığabileceği minik limanlar ya da tekne evleri yapılmış. Adanın ortasında, göl seviyesinden 525 metre yükseklikte bulunan İhlamur Meydanı anlamına gelen Lindenplatz'da biri 1000 yaşında olan Marien ve Tassilolinde adlı iki büyük ıhlamur ağacı var. Onlar da dahil olmak üzere neredeyse adadaki bütün ağaçlar yapraklarını dökmüş; oldukça durgun olan gölün ardında tepeleri karla kaplı Chiemgau Alpleri görünüyor. Küçük bir koyda, karşı kıyıdaki kasabaya bakan bankta oturmuş bir çiftin etrafında ördekler dolaşıyor. Beyaz bulutlar masmavi gökyüzünde çeşitli desenler oluşturuyor. Manastırın restoranında okuduğum bir kitapta adanın en ünlü etkinliği olan Noel Pazarı'nın fotoğraflarına bakıyorum. Kasım sonu ve Aralık ayı başında 2 hafta sonu Cuma-Cumartesi ve Pazar



günü düzenlenen Noel Pazarı için çeşitli süsler ve ışıklarla kaplanan adada yaklaşık 60 stand kuruluyor, sıcak şaraplar, kekler, sanat eserleri ve hediyelikler satılıyor. O dönemde ada kış aylarındaki en kalabalık günlerini yaşıyor. Öğleden sonra iskelede Prien'e dönmek için bineceğim tekneyi beklerken gökyüzündeki bulutlara ay da ekleniyor. Çoğunlukla gününbirlik gezmeye gelen ziyaretçileri taşıyan tekne adadan uzaklaşırken Fraueninsel de iyice sessizleşiyor. •

izlensentokerbd@gmail.com



Esseniler ve Ölü Deniz Yazmaları

“Okunacak en büyük kitap, insandır..”
Hacı Bektaşî Veli

1947 yılında, Ölü Deniz Kıyısında Kumran'da, çobanlık yapan bir Bedevi'nin kaybolan hayvanlarını ararken girdiği mağarada bulduğu yazmalar bilim ve teoloji dünyasını alt üst etmişti. Bu yazmalar, tarihe Ölü Deniz Yazmaları olarak geçmiştir. Yazmalar, 1947 yılında çoban tarafından bulunmasın-

dan sonra, Kudüs Üniversitesi'nin eline geçmiş ve bu mağaralarda araştırmalar başlamıştır. 1958 yılına kadar süren çalışmalarda birçok yazmanın yanı sıra arkeolojik başka bulgulara da rastlanmıştır. 10 yıl süresince 11 mağarada yapılan kazılar 800 kadar yazmanın ve birçok parçanın gün





Ölü Deniz yazmalarından örnek sayfalar

ışığına çıkmasını sağlamıştır. Bunlar arasında Tevrat'ta geçen metinler bulunduğu kadar bulunmayanlar da mevcuttur. Metinler daha çok deri üzerine yazılmış olmakla birlikte papirüs ve bakır üzerine yazılmış metinler de vardır. Bu metinlerin dilleri İbranice, Arami dili ve yerel dillerdir. Bu belgeler aynı zamanda bunları yazan topluluğun inançları ve yaşayışları hakkında da bilgi vermektedir.

Bu metinleri bir Yahudi topluluğunun yazdığına kuşku yoktur. Bu topluluk Esseniler olarak düşünülmektedir. Metinlerin yazılış tarihleri de metinlerin bir topluluk tarafından yazıldığını ve saklandığını göstermektedir. Yazıtlar iki genel bölüme ayrılıyor: "Biblical" (Dinsel) ve "Secterian" (Tarikatla ilgili). Metinlerin en eskisi M.Ö. 250 en yenisi ise MS 68'e tarihlenmektedir. MS 68 tarihi aynı zamanda Kudüs'e giden Roma ordularının Kumran kentini yıktıkları tarihtir.

Çıkan yazmaların arasında bu

tarikatın kurallarını belirleyen yazmalar da vardır. Bunların arasında bu topluluğun Tanrı ile yeni bir ahit yaptığına ilişkin yazmalar da vardır. Kanunlar yazmasında bu tarikatın kuralları ile ilgili ayrıntılı bilgi sahibi

olabiliyoruz. Yazmalara göre bu topluluk İsrail halkından çıkma, katılmak isteyen ve akıl ve disiplin sınavlarını verebilen herkese

Yazmalara göre bu topluluk İsrail halkından çıkma, katılmak isteyen ve akıl ve disiplin sınavlarını verebilen herkese açıktı.

açıktı. Tarikata girenler için, artık yeni bir hayata başladığına ilişkin törenler yapılmaktaydı. Esseniler, Kudüs'teki Hasmon egemenliğini reddeden ve tapınak ayinlerine katılmayan muhalif bir topluluktur. Haklılıklarının anlaşılmasının Mesih'in gelişi ve kötü güçlere açılacak ve zaferle sonuçlanacak bir savaşa bağlı olduğunu düşünüyorlardı.

Ölü Deniz Tabletleri, sürgün sonrası Eski Ahit döneminden beri bilinen iki ana temayla yaşayan

bir topluluğu anlatır. Bu temalar, kıyamet ve Mesih beklentileridir. Hristiyanlık öncesi ve Hristiyanlık dönemlerinde yazılmış apokrifler ve hepsi Hristiyanlığın kabulünden sonra ortaya çıkan ve bazıları Hristiyanlık inançlarının karşısında olan dini kaynaklar Mesihî birbirlerinden çok farklı algılamaktadırlar. Yine Kumran'da, Esseniler'in bir Mesih beklentisi açıkça ifade edilmektedir.

Esseniler, MÖ 500 yıllarından itibaren Filistin'le Mısır arasındaki Yahuda Krallığı bölgesinde yaşadıkları söylenen Yahudi mezhebidir. Esseniler farklı düşüncükleri kuralcı Farisilerle sürekli mücadele içinde olmuşlardır. İsrail Krallığı yıkıldıktan sonra 12

kabile dağılmıştır. Kabilenin bir bölümü Pers tarafında bir bölümü de Mısır tarafında kalmıştır. Sürgün yıllarında Musevi dini Kuzeyde Zerdüş ve Sümer, Güneyde ise Mısır ve Helen etkisiyle değişikliğe uğramıştır. Mısır Yahudileri İskenderiye okulunu kurmuşlardır. Düşünceleri Helen ve Mısır

doktrinleriyle bir senteze gitmiştir. Böylelikle Musevilikte iki ana ek-sen ortaya çıkmıştır: Filistin Okulu ve İskenderiye Okulu. Zaman içinde giderek Esseniler'in oluşturduğu İskenderiye okulundan bir grubun ayrılarak John (Vaftizci Yahya) ve Hz. İsa'nın başı çektiği Hristiyanlığa dönüştüğü söylenmektedir.



Esseniler'in bölgedeki ezoterik bir doktrini benimseyen Mısır inanç sisteminden de etkilenmiş bir Yahudi topluluğu olduğunu kabûl etmek daha doğru olur.

Esseniler bölgede yaşayan en esrarengiz topluluklardan biri idi. Bazı araştırmacılar Esseniler'in bölge dışından, hatta Hindistan'dan etkilendiklerini söylerler. Bunun dışında Esseniler'in Pythagoras ve Orpheus öğretilerinden etkilenmiş bir topluluk olduğunu da söyleyenler vardır. Ancak Esseniler'in

o bölgede ezoterik bir doktrini benimseyen Mısır inanç sisteminden de etkilenmiş bir Yahudi topluluğu olduğunu kabûl etmek daha doğru olur. Esseniler inançları, görüşleri, aralarındaki “kardeşlik” bağı, toplumsal kuralları, ritüelleri ve kesin kuralları ile ezoterik bir topluluk görüntüsü vermektedir. İnançlarına göre, ruh ölümden sonra göğe çıkacak, ebedi mutlu yaşam başlayacaktır. Bir manastır disiplini içinde öğrenim görür, topluca yer içer, ibadet eder, ritüellerine uygun biçimde yıkanılırmış (vaftiz). Esseniler’in uyguladığı; arınma töreni vaftiz törenine benzeyen ve suyla



Esseniler’in uyguladığı; arınma töreni vaftiz törenine benzeyen ve suyla yapılan bir törendir. Bu sembolik bir arınmadır.

yapılan bir törendir. Bu sembolik bir arınmadır. Bu törenin etkili olabilmesi için kişinin kalbinin de temiz olması gerekmektedir. Bir önemli tören de topluluk yemeği idi. Yemek konseyden on kişi hazır bulununca toplanabiliyor ve ekmek ve şarabın kutsanmasıyla gerçekleşiyordu. Ana ilkeleri, kardeşlik sevgisi, yardımlaşma ve gerçeğin arayışı idi.

Osiris Mabedinde inisiye olan Hz. Musa yeni dininde Saabi inançları ve Osiris dininden yararlanmıştı. Dinini yaymak için seçilmişleri inisiye etmiş ve bunlara “kabul edilmişler” anlamında Kabalacılar denmiştir. Bunlar Musa’nın ezoterik dinini yaymışlardır. Kabalacıardan zorunlu göçler sırasında Yahuda Çölü’nde kalanlara Esseniler denmiştir. Birçok kaynağa göre Hz. İsa da bir Essenidir. Esseni öğretisini daha basitleştirerek anlattığı ve insanlığa ifşa ettiği belirtilir. Hz. İsa’nın öğretilerine en yakın İnciller Thomas İncili ve Yohanna İncilidir. Bu iki İncil’de ezoterik ifadeler mevcuttur.

Esseni kelimesinin kökeni bir görüşe göre Aramice Hase (aziz, saf) kelimesinden türemiştir. Philon da “Essaoi” kelimesinin Grekçe Ösioi (aziz, dindar) kelimesi ile ilişkili olduğunu söylemiştir. Bu kelime hakkında bir başka görüş ise hassa-im (sessiz) kelimesinden türediğidir. Esseniler, kendi inançları hakkında dışarıya sessiz kalmışlardır. Sürekli yapılan “vaftiz”ler, beyaz giyimeleri, kanlı kurban törenlerine

karşı olmaları ve Güneş'e ilişkin kültleri mevcut idi. Yazıtlarda, Kumran'ın güneşe endeksli bir takvimi olduğu ortaya çıkarılmıştır. Esseniler güne dua ile başlar, gün içinde çalışırlar ve günü yine dua ile bitirirlerdi. Yahya'nın uyguladığı suyla vaftizin, İÖ II. yüzyılda Lut gölü çevresindeki Esseniler tarafından uygulandığı bilinmektedir. Bu ve başka bazı

nedenlerle Yahya ve İsa'nın Esseni inisiyasyonundan geçtiği ve en üst derecelere kadar ilerledikleri savı güçlü bir şekilde öne sürülmektedir. Esseniler Hristiyanlığın doğuşu ile birlikte esrarengiz olarak tarih sahnesinden çekilmişlerdir.

Son zamanlarda yapılan araştırmalarda da Kumran topluluğunun Esseniler'den oluştuğu yönündeki savlar daha da kuvvetlenmiştir. Hristiyanlığın kökeninde Esseniliğin olduğu bir gerçektir. Aziz Pavlus da Esseniler'den etkilenmiştir. Hz. İsa ve yaşamı konusunda en ayırt edici ve gerçekçi bilgi onun Esseni tarikatında yetişmesidir. Birçok kaynağa göre, öğretisi Kabala temeli benimsenmiş Esseni tarikatının öğretileridir. İsa'nın kardeşi James'in



Hız. İsa'nın da bir Esseni olduğu, Esseni öğretisini daha basitleştirerek anlattığı ve insanlığa ifşa ettiği belirtilir.

Kumran yazıtlarında önemli bir yeri vardır ve adı "The Righteous" tur (Haksever). "İlk kilise"nin önderidir. Bu detaylı araştırılması gereken bir konudur. Esseniler, ilk kilise'ye ve onun liderine bağlıdırlar. Yasa ve "Yol"larının savaşçılarıdır. Yazıtlarda, Esseniler'in, Roma kuklası krala karşı oldukları açıkça bellidir. James, bir gün mabette linç edilir. Roma'ya karşı başlayan büyük isyanla James'in ölümü aynı yıllardadır. Roma, Kudüs'ü, Kumran'ı ve Masada'yı yerle bir eder ve Esseniler sessizce tarihin sayfalarındaki önemli yerlerini alırlar.

"Gerçeği bileceksiniz ve gerçek sizi özgür kılacak." Hız. İsa

berkyukselbd@gmail.com



Siyasetin Teknoloji ile Sınavı

1

Geçtiğimiz ay Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık seçimi öncesi Demokrat Parti aday belirleme ön seçimlerine yine teknoloji ile ilgili şaibeler damgasını vurdu.

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Yirminci yüzyılda siyaset, ortak yaşamın devlet tarafından mı yoksa piyasa ve sivil toplum tarafından mı belirlenmesi etrafında dönmüştü. Yirmi birinci yüzyılda tartışma çok farklı bir yöne gidiyor:

hayatlarımız, ne ölçüye kadar dijital sistemler tarafından yönlendirilip, kontrol edilecek?

İnanılmaz yeteneklere sahip, -insanlık becerilerini bile geçebilen- sistemler geliştiriyoruz.

Bu sistemler, 1980'lerin bilgisayar sistemlerine benzemiyorlar. Fiziksel dünyanın içine gömülmüş, gözümüze teknolojik bile gelmeyen nesnelerin, yapıların içine saklanmışlar. Gün be gün, insanlığa ait tüm bilgiler, “veri” olarak toplanıp, kaydediliyor, sıralanıp, saklanıyor. Uygarlığımız için büyük faydalar

rahatça davranmamızı hatta hata yaparak öğrenmemizin bile önüne geçti. Belki de en önemlisi, dünyayı görme biçimlerimizi çerçevelendirerek, yönlendiriyor. Bu teknolojiyi kontrol edenler, yavaş yavaş bizleri de kontrol ediyorlar. Tabi ki peşin hükümlü olmamak gerekli. Teknolojiyi, kimin sahiplendiği, kimin

kontrol ettiği, toplum tarafından nasıl kabul gördüğü, belirli bir amaca yönelik olup olmadığı doğuracağı sonuçları etkiler. Matbaayı ilk kullanan Çin toplumu ile Gutenberg sonrası Avrupa toplumuna bakmak yeterlidir.

İçine doğduğu ticari ve siyasi bağlamı düşünürsek, internet gün geçtikçe çevrimiçi hayatımızı filtreleyip, biçimlendirmeyi hedefleyen büyük şirketler ve siyasi otoritelerin denetim ve yönlendirmesi altına

girmiştir. Gelecek 3 önemli özellik ile çiziliyor:

a. Sürekli gelişen ehil sistemler: insan becerilerine eşit yada onları geçebilen makinalar



sağlayacak potansiyeli içinde barındırıyor. Belki, zihinsel ve bedensel yeteneklerimizi tahayül edemediğimiz boyutlara getirebileceğiz.

Ama şimdiden gözlemlediğimiz, bu teknolojik ilerleme, üzerimizde ciddi bir baskı ve iktidar da uyguluyor. Bizi belli bir şekilde davranmaya yönlendiriyor. Hakkımızdaki tüm bilgiyi toplamış saklamış durumda. Sürekli izlendiğimiz duygusu,

Şimdiden gözlemlediğimiz, bu teknolojik ilerleme, hakkımızda topladığı bilgyle üzerimizde ciddi bir baskı ve iktidar da uyguluyor. Bizi belli bir şekilde davranmaya yönlendiriyor.

b. Giderek daha entegre olan sistemler: fiziksel dünya ve çevreyi sanal dünyaya taşıyan sistemler

c. Artarak nicelikselleştirilen toplum: hemen hemen tüm beşeri faaliyetler veri olarak toplanabilir ve işlenebilir hale geldi.

Bu 3 özellik gelecekte Siyasi İktidarın kaynaklarını oluşturacaktır. Bazı teknolojiler, bireylere belli bir güç uygulayarak iktidarını gösterecektir.

Örneğin, park yasağı olan bir yere park etmek isteyen kullanıcısının komutunu reddeden şoförsüz araçlar. Diğer teknolojiler, tahkikat yeteneklerini kullanarak iktidarı uygulayacaktır. Kullanıcılar hakkında işlenen ve saklanan veriler bizler daha harekete geçmeden bile davranışımızı belirleyecektir. Ve başka bir grup teknoloji algılarımızı denetleyerek iktidarı gösterecektir. Üyesi olduğumuz platformlar, dünyayı nasıl gördüğümüzü, siyasi gündemi, tepkilerimizi şekillendiriyorlar.

Ortak yaşamın en önemli konularından birini ele alalım, sosyal adalet. Yirmibirinci yüzyıl şiddetli sosyal adalet sorunları ile şekilleniyor. İşgal Et, Sarı Yelekler gibi neoliberalizmin kaybedenlerinin mücadeleleri sosyal adalet adına düzenleniyor. Yirminci yüzyılda tartışma sosyal adalet devlet tarafından mı yoksa piyasalar tarafından

mı yada ikisi arasındaki paylaşım nasıl olacak etrafındaydı. Kamusal mallar, sosyal hizmetler artık belli algoritmalar doğrultusunda dağıtılıyor. Algoritmalar, bireyleri sıralama, derecelendirme ve tasnif etmekte kullanılıyor. Çocuğunuzu okula kayıt ettirmek için bile kredi derecenize bakılıyor. Adaletsizlik



Dijital teknoloji siyasidir çünkü siyasi yaşamın en hayati iki unsurunu yoğurur: iletişim ve bilgi.

başka şekillerde de kendini gösterbiliyor. Örneğin Yeni Zelanda'nın kullandığı çevrim içi pasaport sistemi, Asya'lı bir kişinin başvurusunu gözleri kapalı diyerek reddediliyor.

Teknolojiler bizi sadece tüketici olarak değil yurttaş olarak da

etkiliyor. Bir yanda yaratıcılığımızı, kendimizi ifade etme imkânlarını geliştirirken. Diğer yandan daha önce görülmemiş bir siyasi tahakküm ve kanun uygulamada inanılmaz bir olanak sağlıyor. Yirmibirinci yüzyılda dijital olan aynı zamanda siyasi olandır. Dijital teknoloji siyasidir çünkü siyasi yaşamın en hayati iki unsurunu yoğurur: iletişim ve bilgi. Bütün siyasi düzenler eşgüdüm, işbirliği ve denetim üzerine kurulur. Ve bütün bu süreçler bilginin alışverişi ile gerçekleşir. Devlet kurumunun doğuşu yazının kullanımı ile eşzamanlıdır. İstatistik kelimesi onsekizinci yüzyıldaki “devlet bilimi” demek olan “staatwissenschaft” dan kaynaklanır. En önemli insan hakları -düşünce, ifade, seyahat ve toplantı- gittikçe teknoloji firmalarına emanet ediliyor.

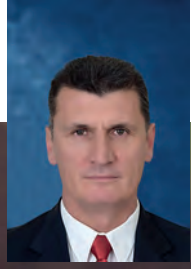
• **I**novasyonun iktisadi sonuçları genellikle siyasi bir cevap gerektirir. Fakat yeni dijital teknoloji ahlâki konuları da sorgulatır hale geliyor. Günümüz ideolojileri: Google doktrinini (küresel özgürlük savaşında, teknolojinin özgürleştirici iktidarına inanç) Siber-Ütopyacılık (çevrimiçi iletişimin özgürleştirici doğasının naif savunusu -kötüye kullanılabilme ihtimalinin inatçı bir şekilde reddi) ve Çözümçülük (tüm karmaşık toplumsal durumları temiz bir şekilde tanımlanmış bir sorun olarak



görüp, hesaplanabilir çözümler üretmek). Dijital çağda ilerledikçe ve demografinin yirminci yüzyıl mücadelelerini yaşamayıp, öğrenmeye de ilgi duymadığı bir gençlikten oluştuğunu görüyoruz. Bu demografinin taşıdığı en büyük risk, siyasi ve ahlâki düşünme becerimizi ve karşılaştığımızı değişimleri eleştirel olarak değerlendirme beceri ve isteğini kaybetmiş olduklarıdır. “Siber ve reel” dünyalar farkı, gençler için artık bulanıklaşıp, ortadan kalkıyor.

Bir sonraki yazıda, kodlama (ironik olarak, kanunların bir araya getirilmesi de kodlama olarak kullanılır) tercihlerimiz ilişkisi, demokrasi ve teknoloji ilişkisi işlenecektir. •

barbarosenebd@gmail.com



Ayastefanos Antlaşması

Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığı arasında 1877-1878 yıllarında meydana gelen harp, 3 Mart 1878 tarihinde imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile sona erdi.

Harp, Rumi takvime göre 1293 yılına denk geldiği için Osmanlı tarihinde kısaca “93 Harbi” olarak adlandırıldı. Osmanlı Ordusunun 1878 yılının başlarında Rusya karşısında beklenmedik bir hızla bozguna uğraması üzerine taraflar önce 31 Ocak 1878 tarihinde Edirne’de bir mütareke imzaladı.

Mütarekenin ardından yapılan barış görüşmeleri ise o zamanki adı Ayastefanos olan İstanbul’un Yeşilköy semtinde başladı. Antlaşmanın imzalandığı bina, günümüzde halen varlığını sürdürmektedir. Görüşmeleri Rusya adına Çar II. Aleksandr’ın temsilcileri olan Nikolay Pavlovich Ignatyev ve A-

leksandr Nelidov; Osmanlı Devleti adına ise Padişah II. Abdülhamid'i temsil eden Saffet Paşa, Sadullah Bey ve Mehmet Ali Bey yürüttü. Görüşmeler sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması galip taraf olan Rusya'ya çok büyük hak ve çıkarlar sağladı. Bunun bir sonucu olarak, 16 Mart 1878 tarihinde yürürlüğe giren antlaşmaya İngiltere ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu itiraz etti. Bu gelişme üzerine Ayastefanos Antlaşması fiilen tam anlamıyla uygulanamadan aynı yılın



Çar II.
Aleksandr



Padişah II.
Abdülhamid

Temmuz ayında antlaşmada önemli değişikliklerin yapılacağı Berlin Konferansı toplandı.

Ayastefanos Antlaşmasının ağır sonuçlarından bazıları şunlardı:

- Sırbistan ve Karadağ Osmanlı'dan bağımsızlıklarını kazandı. Bu devletlere ilave toprak verildi.
- Romanya bağımsız bir devlet oldu. Besarabya'yı Rusya'ya verdi fakat bunun karşılığında Dobruca'yı aldı.
- Bosna'ya muhtariyet verildi.

Burada Osmanlı'nın yapmayı taahhüt ettiği reformların Rusya ve Avusturya tarafından izlenmesine müsaade edildi.

- Osmanlı Devleti Teselya, Girit, Epir ve Arnavutluk'ta yerinden yönetim modelini güçlendiren reformlar uygulayacaktı.

- Kars, Ardahan ve Batum Rusya'ya verildi.

- Osmanlı Devleti Rusya'ya 1.41 milyar ruble savaş tazminatı ödeyecekti. (Bu rakamın 1.1 milyarlık bölümü Kars, Ardahan ve Batum'un

Rusya'ya bırakılması karşılığında silindi.)

- Osmanlı Devleti sınırları içinde Ermeni nüfusun yaşadığı yerlerde reformlar yapılacaktı.

- Büyük Bulgaristan'ın kurulması için ilk adım atıldı. Bu ülkenin toprakları

Makedonya'nın büyük bir bölümünü de kapsayacak şekilde Tuna nehrinin Kardeniz'e döküldüğü yerden Ege Denizi kıyılarına kadar genişletildi.

- Kağıt üzerinde Osmanlı Devleti'nin bir parçası olarak gösterilen Büyük Bulgaristan, Hristiyan bir hükümet tarafından yönetilecek, bir milis gücüne sahip olacak ve iki yıl boyunca Rusya'nın işgali altında kalacaktı. Osmanlı Ordusu Bulgaristan topraklarını terk



Ayastefanos Antlaşması Görüşmelerindeki Rus ve Osmanlı Heyetleri

edecek buna karşılık en az 50 bin Rus askerinden oluşan bir kuvvet bu ülkede konuşlandırılacaktı.

Son maddede belirtilen husus esasen Rusya'nın bundan sonra atacağı adımlara dair önemli bir işaret veriyordu: Bulgaristan, Türk Boğazları'nın kuzey kesiminin emniyetini sağlamak için Rusya tarafından kullanılacaktı.

Ayastefanos Antlaşması'nın yukarıda belirtilen maddeleri ile Rusya'nın Balkanlar'daki nüfuz alanını büyük ölçüde genişletmesi



Antlaşmanın imzalandığı Binanın Bugünkü Durumu

değildi. Dolayısıyla Ayastefanos Antlaşması bu haliyle bahse konu iki devlet için kabul edilemezdi. Üstelik Ayastefanos, daha önce

Türk Boğazları ve "Avrupa'nın Hasta Adamı"na (Osmanlı Devleti o dönemde Avrupa'nın önde gelen devletleri tarafından bu şekilde tanımlanıyordu.)

Ayastefanos Antlaşması ile Bulgaristan Sınırları





Ayastefanos ve Berlin Antlaşmalarına Göre Balkanlardaki Sınırlar

yönelik olarak imzalanan bazı uluslararası antlaşmalara halel getirdiği için Fransa, Almanya ve İtalya gibi Avrupa'nın diğer bazı devletleri de zaten hassas bir denge üzerinde devam eden Balkanlar'daki çıkar-

elde ettiği bazı önemli kazanımlarından kısmen de olsa vaz geçmek zorunda kaldı. Diğer bir deyişle, Berlin Konferansında Balkanlar coğrafyasındaki sınırlar Avrupa'nın önde gelen devletlerinin çıkarları

Berlin Konferansında Balkanlar coğrafyasındaki sınırlar Rusya'nın genişlemesini dizginleyecek şekilde yeniden çizildi.

doğrultusunda ve Rusya'nın genişlemesini dizginleyecek şekilde yeniden çizildi.

Berlin Konferansı sonrasında çok zayıf temeller

larının riske girdiğini gördüler. Bu gelişmeler üzerine, bir süredir diplomatik olarak izole edilmiş ve mali olarak zor durumda olan Rusya'ya karşı bir Avrupa Devletleri koalisyonu kuruldu. Rusya, bu koalisyon karşısında Ayastefanos Antlaşması'nı gözden geçirmek üzere 1878 yılının Haziran-Temmuz aylarında Berlin Konferansı'nın toplanmasına razı oldu. Berlin Konferansı esnasında yapılan düzenlemelerle Rusya savaş sonrasında dikte ederek

üzerine inşa edilmiş kısa bir barış dönemine girildi. Buna karşılık Berlin'de alınan kararlar Rusya ve Balkan devletlerinde yaşayan milliyetçilik yanlısı kişiler arasında öfke patlaması yarattı, Almanya ile Rusya arasındaki güvensizliği artırdı ve dolaylı olarak Almanya ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasında 1879 yılında gizli bir ittifak antlaşması imzalanmasına katkı sağladı. •

erhankanyilmazbd@gmail.com



Gözün Sözü

Cemal Tahsin

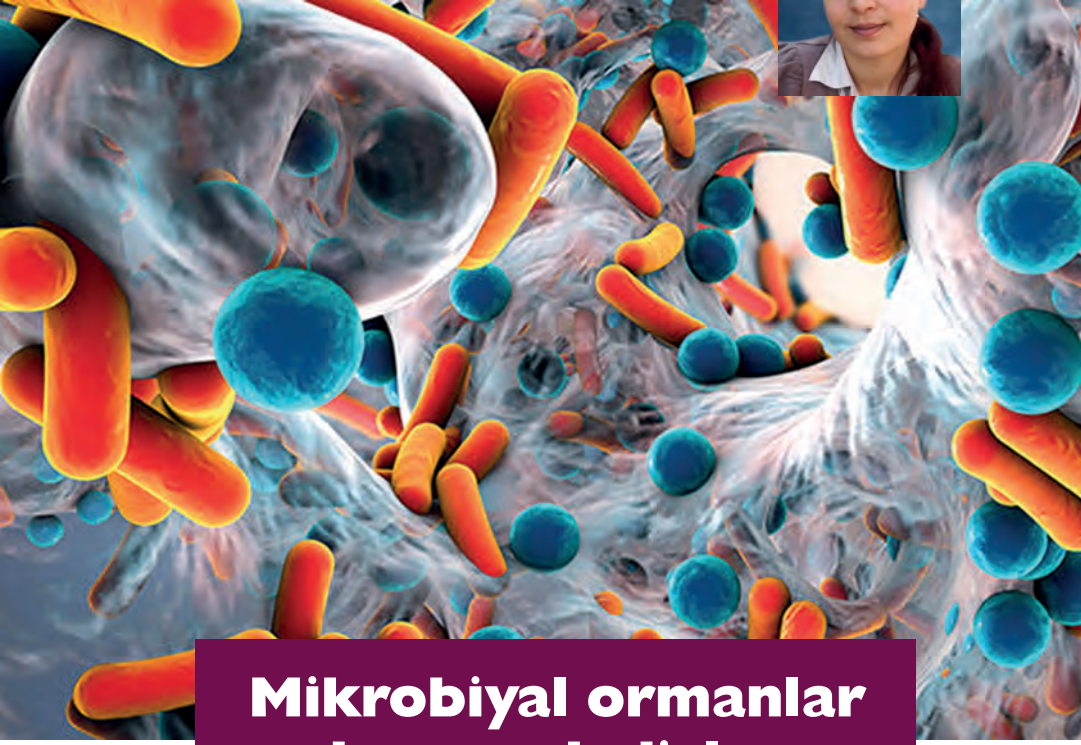
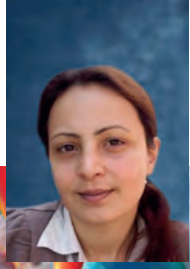
İSTANBUL'U DINLIYORUM GÖZLERİM KAPALI

Orhan Veli Kanık

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgar esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çingirakları
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değişiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalıçarşı
Cıvı cıvı Mahmutpaşa
Güvercin dolu avlular
Çekiş sesleri geliyor doklardan
Güzelim bahar rüzgarında ter kokuları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.



Mikrobiyal ormanlar her yerdedirler

Günlük ortamlarımızda hareket halindeyken, çıplak gözle görülemeyecek denli küçük egzo-tik yaratıklarla çevriliyizdir. Bu mikroskopik organizmaları ya da mikropları genellikle çevremizde dolanıp duran asosyal hücreler gibi hayal ederiz. Fakat aslında, milyonlarca mikrop bir araya gelerek biyofilm olarak bilinen devasa topluluklar oluştururlar.

Doğal biyofilm, yaşam ağının dört bir yanından gelen çeşitli

türlerle dolu minyatür ormanlar gibidirler. Bakteriler ve arkea; algler, mantarlar ve protozoalarla karışarak, neredeyse her yüzeyde büyüyen yoğun ve organize yapılar oluştururlar. Bir nehrin içinde adımladığınızda, olgunlaşmış bir peynire dokunduğunuzda, bahçenizdeki toprağı ektiğinizde ya da dişlerinizi fırçaladığınızda, bu görünmez ekosistemlerle temasa geçersiniz.

Nasıl oluştuğunu anlayabilmek için sualtındaki bir kayanın üzerinde

gelişen bir biyofilmi hayal edelim. Bu tür bir biyofilm, sıvı ortamda yüzen birkaç bakteriyle başlayabilir. Hücreler, yapışkan uzantılarının yardımıyla tuttukları kayanın yüzeyinde ileriye doğru gitmek için dönen kamçılarını kullanırlar. Ardından, bölünürken ve çoğalırken onları bir arada tutan hücre dışı bir matris üretmeye başlarlar. Çok geçmeden mikro koloniler ortaya çıkar. Mikro koloniler, yapışkan-tutkal gibi bir maddeyle kaplı hücre kümeleridir. Mikro koloniler kule benzeri yapılar halinde büyürken, bu kulelerin aralarında temel bir

Mikrobiyal dünyanın derin, karanlık ıssızlığında yalnız kalan mikroplar ciddi risklerle karşı karşıyadır. Yırtıcılar onları yemek ister, bağışıklık sistemleri onları yok etmeye çalışır ve suyun bitmesi-kuruması gibi bazı fiziksel tehlikeler de vardır. Oysa hücre dışı matris, bir biyofilmin içindeki mikropları dış tehditlerden korur.

Biyofilmler ayrıca tekil hücreler arasındaki etkileşimleri de mümkün kılarlar. Mikroplar birbirlerine yakın biçimde toplandıklarında, iletişim kurabilir, genetik bilgi alış-

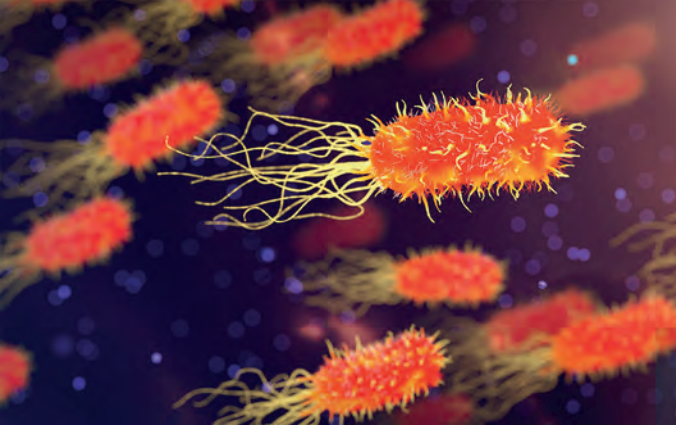
verişinde bulunabilir, işbirlikçi ve rekabetçi sosyal davranışlar geliştirebilirler.

Bahçenizdeki, binlerce bakteri türüne ev sahipliği yapan toprağı düşünün. Bir tür bitki köküne yerleşirken, bunun tekil hücreleri her biri bir başka görevi üstlenmiş çeşitli alt popülasyonlara farklılaşabilir. Mat-

dolaşım sistemi gibi işleyen su kanalları oluşur.

Peki mikroplar yalnız yaşayabilecekleri halde neden böylesine karmaşık topluluklar oluşturuyorlar? Öncelikle, bir biyofilm içinde yaşayan mikroplar, bir besin kaynağına erişebilecekleri nispeten kararlı bir mikro ortama yerleşmiş olurlar. Ayrıca çoğunluk güvenlik demektir.

ris üreticileri hücre dışı yapışkan maddeyi pompalarken, yüzücüler hareket etmek ya da göç etmek için kamçılarını kullanırlar. Ve spor oluşturunucular açlık, aşırı ısı ve zararlı radyasyonda hayatta kalabilen dirençli endosporlar üretirler. Buna iş bölümü denir. Ve nihayetinde bu iş bölümü kendi içinde, çok hücreli bir organizma gibi gelişmiş bir işbirliği



sistemini beraberinde getirir.

Fakat biyofilmler genellikle birbirleriyle yakından ilişkili olmayan birçok farklı mikrop içerdiğinden, etkileşimler de rekabetçi olabilir. Bakteriler, çevreye kimyasal madde salgılayarak rakiplerine sert saldırılar başlatabilir ya da yakınındaki hücrelere onları kelimenin tam anlamıyla havaya uçuracak toksinler vermek için moleküler mızraklar yayabilirler. Sonuç olarak bu rekabet tamamen kaynaklarla ilgilidir. Eğer bir tür diğerini ortadan kaldırırsa, kendine daha fazla yer ve besin edinebilir.

Mikroplar yeryüzündeki biyokütlenin önemli bir bölümünü oluşturur ve küresel ekosistemde (bizler de dahil olmak üzere) kendilerinden daha büyük organizmaları destekleyen kritik bir rol üstlenirler.

Bu etkileyici yaşam döngüsü bizim görme becerilerimizin sınırlarının ötesinde devam etmesine karşın, mikrobiyal topluluklar insanlara ve diğer türlere elle tutulur

ve hatta bazen lezzetli faydalar da sağlarlar. Mikroplar yeryüzündeki biyokütlenin önemli bir bölümünü oluşturur ve küresel ekosistemde (bizler de dahil olmak üzere) kendilerinden daha büyük organizmaları destekleyen kritik bir rol üstlenirler. Soluduğumuz oksijenin büyük bölümünü üretirler; petrol sızıntıları ya da atık sularımızın arıtılması gibi çevre kirliliği temizleme işlerini görürler.

Bunun yanında biyofilmler, peynir, salam ve kombucha dahil olmak üzere sevdiğimiz yiyeceklerin çoğunun olağan ve lezzet

artırıcı parçalarıdır. Dolayısıyla, bir dahaki sefere dişlerinizi fırçaladığınızda, bir parça peyniri ısırdığınızda, bahçenizdeki toprağı temizlerken ya da su kenarındaki bir taşın üzerinden sekerken, mümkün olduğunca daha yakından bakın. Çevrenizdeki araş-

tırılmayı ve keşfedilmeyi bekleyen mikrobiyal ormanları hayal edin. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı: The microbial jungles all over the place (and you) - Scott Chimileski - Roberto Kolter

Bilim her zaman 'laboratuvarda yapılan kontrollü deneyler sonucu elde edilen bilgiler bütünü' olarak, yanlış anlaşılmıştır. Bilim aslında çok daha geniştir: Evren hakkında güvenilir bilgi elde edebilmenin tek yoludur. Biyoloji bilimdir. Evrim ise, onu eşsiz kılan gerçektir.

Jared Diamond

Ahmet Vefik Paşa



Türk tiyatrosunun önemli isimlerinden biri olan Ahmet Vefik Paşa, 3 Temmuz 1823'de İstanbul'da doğdu. 1831 yılında İstanbul'da başladığı eğitimini, babasının görevi nedeniyle Paris'te Saint Louis Lisesi'nde tamamladı. 1840 yılında Londra elçilik kâatibi olarak görevlendirildi. Sırbistan, İzmir, Eflak ve Boğdan'da çeşitli görevlerde bulundu. 1842'de İstanbul'a döndü ve başmütercim olarak tercüme odasına atandı. Devlet Salnamesi / Yıllığı'nı hazırladı. Osmanlı Devleti'nde protokol işlerini yürüten Deâvî Nazırlığı, Maarif Nazırlığı, İçişleri Nazırlığı ve Sadrazamlık yaptı. Fransa'daki yıllarında Batı kültürünü çok yönlü bir bakış açısıyla algıladı ve Batı tiyatrosunu yakından tanıdı. 1879-1882 yıllarını kapsayan Bursa valiliği sırasında, Bursa'nın bayındırlık çalışmalarını gerçekleştirdi. Tiyatro binası yaptırarak İstanbul'da yıktırılan

Gedikpaşa Tiyatrosu'nun oyuncularını Bursa'ya getirtti; oyunların dekorundan provalarına kadar her şeyiyle ilgilendi.. Türk halkında tiyatro algısının gelişmesine; ve Türk tiyatrosunun eksiklerini gidermeye çalıştı. Moliere'in 16 oyununu çevirerek uyarladı. François Fénelon Alain-René Lesage, Victor Hugo ve Voltaire'den çeviriler yaptı. Tanzimat Dönemi'nin ilk Türkçe sözlüklerden birisi olan Lehçe-i Osmânî, Fezleke-i Târîh-i Osmânî, bir folklor ve dil derlemesi olan Türkî Durûb-i Emsâl / Atalar Sözü adlı kitapları yazdı. Devlet adamlığının yanı sıra 16 dil bilen bir bilim adamı olan Ahmet Vefik Paşa, II. Abdülhamit tarafından ikinci kez atandığı üç gün süren sadrazamlık görevinden alındıktan sonra Rume-lishanı'ndaki İstanbul'un en zengin kütüphanesine sahip evine çekildi. 2 Nisan 1891 günü öldü. •



Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu

Yeni Bir Soğuk **Savaş**



Şubat ayı yazımızda “gözetleme kapitalizmi” konusuna da değinmiştik. “Bedava hizmet veriyormuş gibi gözüken büyük veri şirketlerinin (Google, Facebook, Amazon, Microsoft gibi) arka planda insanların alışveriş ve davranış eğilimlerini meta haline getirip bunları pazarlayan ve insanları gütmeye çalışan yeni bir ekonomik düzen” anlamına gelen bu terim, Amerikalı akademisyen Shoshana Zuboff’a ait. »



Bu, tüm kullanıcıların fişlendiği ve takip edildiği, aynı zamanda davranışlarının tahmin ve hatta manipüle edilebildiği, distopik (*otoriter, baskıcı sistem*) bilim kurgu filmlerinden fırlamış gibi duran bir faşizm türüne dönüşmeye çok müsait, teknolojinin kontrol ve baskı için kullanıldığı bir düzen...



Google'ın DeepMind isimli AlphaGo isimli “derin öğrenme” algoritması dünyanın önde gelen uzak doğulu Go oyunu şampiyonlarını yenince yer yerinden oynadı.

Yapay zekâ alanındaki gelişmelerden ve uygulamalardan doğan bu düzen dünyadaki güç olgusunun yeniden tanımlanmasını da beraberinde getiriyor. ABD ve Çin Halk Cumhuriyeti yapay zekâ alanında iki süper güç konumunda ve aralarında yeni bir soğuk savaş filizleniyor. ABD bu konuda öncü ve Mart 2016’da Google bünyesinde faaliyet gösteren DeepMind isimli İngiliz şirketinin geliştirdiği AlphaGo isimli “derin öğrenme” al-

goritması dünyanın önde gelen uzak doğulu Go oyunu şampiyonlarını yenince yer yerinden oynuyor. Go oyunu, uzak doğuda bilge insanların ustalaşması gereken dört sanat dalından birisi ve oyundan öte, duyguların ve sezgilerin yaratıcı olarak kullanılmasını gerektiren bir yol ve öğreti. Amerikan makinesinin, uzak

doğu insanını böyle bir alanda ezici bir üstünlükle yenmesi Çin’de bir uyanışa sebep oluyor. Devlet, yapay zekâ araştırma ve geliştirmeleri konusunda seferberlik ilan ediyor. Bu seferberlikten ise bu sefer bir “gözetleme devleti” doğuyor.

Çinli yetkililer, yatırımcılar ve girişimciler konan hedefler etrafında kilitleniyor ve yoğun çalışmalar başlıyor. Devlet teşviklerle, yatırımcılar sermayeleriyle, girişimciler de fikirleri ve emekleriyle birlik olarak,

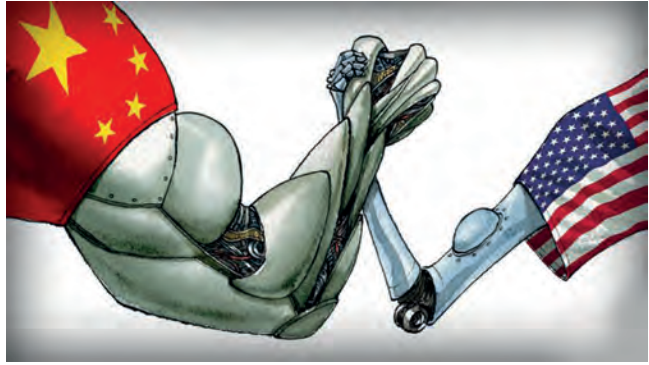
dört yıl içinde Çin’in küresel yapay zekâ alanındaki yatırım payını %48’e çıkarıyorlar. Hatta bu kısa zamanda Çinli yapay zekâ firmaları yüz ve ses tanıma algoritmalarında Amerikalı meslektaşlarını geride bırakıyor. Derin öğrenme yapay zekâlarının gelişmesinde en önemli kaynak veri. Program, insan aklının kavrayamayacağı boyutlardaki veri ile kendi kendini eğiterek sonuçlar çıkarabilen bir algoritma. Algoritmanın analiz edebileceği ne kadar

çok veri olursa yapay zekâ o kadar gelişiyor. Ayrıca bu yeni soğuk savaşta da en önemli kaynak veri ve kısacası bu kaynak, 21.yüzyılda petrolün yerini alıyor.

Çin ise hem veri üretimi, hem de çevrimiçi hizmetleri

gerçek dünyaya uyarlayabilme konusunda da ABD'nin ilerisinde. Çin'de, ABD ve Avrupa Birliği'nin toplamından fazla internet kullanıcısı var ve bunlar hemen hemen tüm hayatlarını mobil internet üzerinden yönetiyor. Bu, Çin'e, toplanan verilerin niceliği ve niteliği konusunda büyük bir avantaj sağlıyor. Mobil cihazlar üzerinden barkod ya da yüz tanıma sistemleri ile yapılan ödemeler sayesinde şehirlerde nakit neredeyse tarihe karışmış durumda. Çin ayrıca e-ticarete de dünya lideri.

İki ülkede de kendine özgü bir dijital evren şekilleniyor ve işte soğuk savaş bu dijital evrenler üzerinde yaşanıyor. Hangi taraf kendi teknolojisini diğer ülkelere daha fazla yaymayı başarır da bu savaşın galibi olacak. Çin, kendi yarattığı



Çin hem veri üretimi, hem de çevrimiçi hizmetleri dünyaya uyarlayabilme konusunda da ABD'nin ilerisinde.

“gözetleme kapitalizmi devleti” modelini, pilot bölge olarak seçtiği ülkenin kuzeybatısındaki Sincan Özerk Cumhuriyetinde, 10 milyondan fazla Uygur Türk’ü üzerinde uygulamalı olarak denemeye başlamış. 2009 yılında başkent Urumçi’de meydana gelen protestolar yüzünden merkezi yönetim bölgeye hem çok fazla polis yollamış hem de burayı en gelişmiş kamera ve güvenlik sistemleriyle donatmış. Yapay zekâ alanındaki gelişmelerle beraber bu güvenlik sistemindeki veriler, yeni tasarlanmış güvenlik algoritmalarına yüklenmeye başlamış. Devletin iddialarına göre bu yapay zekâ güvenlik sistemi, teröre meyilli kişileri önceden tespit edebiliyor (insanın aklına “Azınlık Raporu” isimli bilim kurgu filmi geliyor) ve özel kamplarda tekrar ideolojik

eğitimden geçmesi gerekenleri saptayabiliyor.

Bugüne kadar bu yolla 1 milyona yakın Uygur Türk'ü tutuklanmış. Türklerin bulunduğu yerleşim alanları ise eşi benzeri görülmemiş seviyede bir gözetleme altında. Öyle ki özel hayat diye bir şey yok ve Sincan bölgesi bir açık hava ha-

ve güvenlik güçleri bunları tarayarak evde yaşayanlar hakkında anlık bilgiye ulaşabiliyor.

Çin'in genelinde ise 600 milyona yakın güvenlik kamerası (bu her iki kişi için bir kamera demek) algoritmalar yardımıyla insanların davranışlarını gözetliyor ve sivil itaatsizlik veya düzene karşı dav-

ranışların ipuçlarını arıyor. Hedef, tüm vatandaşları gözetleyebilen ve anında müdahale edebilen bir "gözetleme devleti" örgütlenmesi kurabilmek.

Çin'in genelinde 600 milyona yakın güvenlik kamerası algoritmalar yardımıyla insanların davranışlarını gözetliyor ve düzene karşı davranışların ipuçlarını arıyor.



Çin diğer bir yandan bu sistemi ve teknolojiyi Pakistan, Venezuela ve Sudan gibi başka ülkelere de pazarlamaya çalışıyor. Yeni İpek Yolu projesi ve bunun için yabancı ülkelerde yapacağı büyük altyapı yatırımlarıyla Çin etki alanını Asya'dan, Güney Amerika'ya ve Afrika'ya kadar

pishanesi gibi. İnsanların günde kaç kere namaz kıldığı, akrabalarıyla ne kadar süreyle telefonda konuştuğu, evde hangi dilin tercih edildiği gibi veriler tespit edilip sisteme yükleniyor ve kimlerin tehdit oluşturduğu algoritma tarafından belirleniyor. Bazı evlerin kapısında barkod asılı

genişletmek istiyor. Altyapı yatırımları yaptığı 60 kadar ülkeye ayrıca gözetleme sistemlerini de satıyor ve böylelikle bu ülkeler Çin'in dijital ve yapay zekâ evrenine girmiş oluyor. Batının, daha doğrusu ABD ve ABD'nin dijital evreninde olan ülkelerin karşısında yeni bir perde

veya blok yükseliyor. Bu durum, ABD ve Çin teknolojilerini ve bu teknolojilerin kullanıcısı ülkeleri karşı karşıya getiren yeni bir küresel kutuplaşmaya, bloklaşmaya doğru eviriliyor. Yapay zekânın ihtiyaç duyduğu hızı sağlayan ve bunun omurgasını oluşturan 5G altyapısında da Çin önde. Birçok ülkede bu altyapının kurulumunu yine Çin firmaları yapıyor.



İnsanlığın faydasına kullanılırsa yapay zekâ tıp, sigorta ve finans gibi konularda çığır açıcı olacak. Price Waterhouse Coopers'a göre 2030 yılında yapay zekâ küresel ekonomiye 15,7 trilyon dolar katkı sağlayacak. Bir önceki sanayi devrimi çiftçileri, fabrika işçilerine dönüştürmüştü. Yapay zekâ devrimi ise sadece ABD'de, çalışan nüfusun yaklaşık yarısını işinden edecek. ABD'nin insanların hayatının her alanına burnunu sokan "gözetleme kapitalizmi" firmalarına karşı rakibi Çin ise her şeyi gören ve bilen bir parti "gözetleme devleti" olma yolunda ilerliyor. İki ülke de

diğer ülkeleri teknolojik sömürgeleri haline getirmeyi hedefliyor.

Ülkemiz gibi genç nüfusa sahip ve teknoloji üretemeyen, gelişmekte olan ülkeler ise en kolay hedef ve bu ülkeler tamamıyla "yapay zekâ süper güçleri" diye tabir edilen ABD veya Çin'e bağımlı olacaklar. Hangi süper gücün teknolojik-dijital evreni içindelerse, bu süper gücün politikaları ve istekleri doğrultusunda

hareket edecekler. Artık ucuz işçiliğin veya üretimin hiç bir avantajı kalmayacak çünkü bize üretim yaptıran tüm ülkeler artık her şeyi kendi ülkelerinde makinelerle üretmeye başlayacaklar. Küreselleşmenin bir parçası olarak içine çekildiğimiz serbest piyasa ekonomisinden kendimize bir pay çıkaramayacağız.

Yapay zekânın ihtiyaç duyduğu hızı sağlayan ve bunun omurgasını oluşturan 5G altyapısında da Çin önde.

Bir de teknoloji ve yapay zekânın askeri uygulamaları var ki orada robotlarla savaşmaya hazırlanan ABD, Çin ve Rusya var.

Yakın bir gelecekte kendi vatandaşlarının hayatını tehlikeye atmadan istedikleri savaşı makinelerle yapacaklar. Yani bizler kanal mı kazalım, imam hatip mi açalım, üç çocuk mu yapalım derken on yıl sonra bir de bakmışız tamamıyla bağımsızlığını yitirmiş, ayakta kalabilmek için tüm kaynak ve değerlerini kaptırmış, teknolojik bir sömürgeye dönüşmüş olabiliriz... •

omerdedeoglubd@gmail.com

İstanbul'da Çoğunun/Nüfusun Artışının Depreme Etkisi

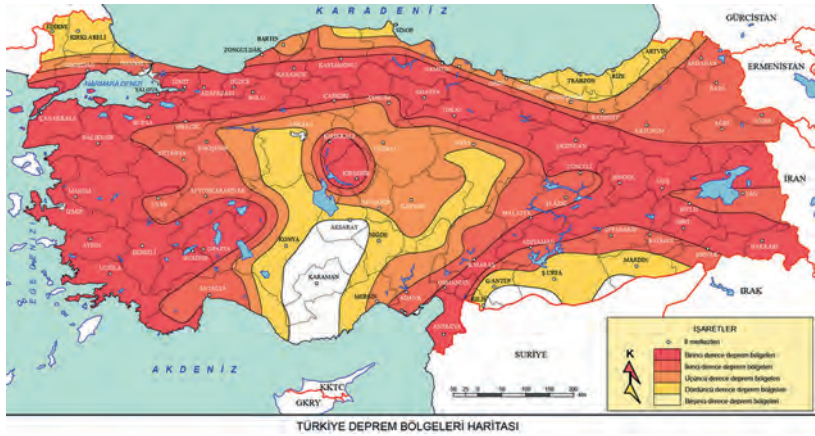
Yazan: Prof. Dr. Övgün Ahmet ERCAN
Jeofizik Y. Mühendisi İTÜ Maden Em. Öğr. Üyesi



Kuzey Marmara'da iki kolda; İstanbul ile Tekirdağ kollarında deprem beklenmektedir.

Yassıada-Zeytinburnu'ndan-Büyükçekmece Mimarşinan'a uzanan İstanbul kolunda, Küçükçekmece 25 km güneyinde, M6,4-M6,7 bir orta büyük deprem. Ötekisi de, Büyükçekmece'den, Şarköy'e uzanan Tekirdağ kolunda, Marmaraereğlisi'nin 15-20 km güneyinde, 7 ile 10 km derinde, M7,0-M7,2 arası büyük bir deprem. Bu depremlerin etki alanı doğu-batı doğrultusunda 150 km, kuzey-güney doğrultusunda 80 km'dir. Karadeniz'den, Marmara Denizi güneyine, Çanakkale'den Kocaeli'ye kadar olan yerlerdeki yerleşim alanlarını etkileyecektir. Neredeyse tüm Marmara etki alanındadır. »





TÜRKİYE DEPREM BÖLGELERİ HARİTASI

İstanbul kolunun en çok etkileyeceği yerler; Avcılar, Esenyurt, Beylikdüzü, Büyükçekmece, Küçükçekmece, Bakırköy, Bahçelievler, Zeytinburnu, Fatih'dir. Marmaraeğlisi-Silivri depremi ise, Tekirdağ, Şarköy, Çanakkale, Karabiga, Mudanya, Bandırma, Erdek, Kumburgaz, Avcılar, Esenyurt, Beylikdüzü, Büyükçekmece, Küçükçekmece, Bakırköy, Bahçelievler, Zeytinburnu, Fatih'i etkileyecektir. İstanbul'da Trakya yakası yüzde 65, Anadolu yakası yüzde 35 etkileneyecektir. İkinci depremin en çok etkileyeceği yer Tekirdağ'dır. Ne var ki, Gölçük'te olduğu gibi KAK, İstanbul içinden değil, 25 km ötesinden geçmektedir.

Türkiye'de en olası deprem bekleyen yerleşim İstanbul olmasına karşın, Doğu ile Güney-Doğu bölgelerinden başta İstanbul, olmak üzere batı kentlerine, Bursa, İzmir, Antalya, Ankara'ya büyük bir göç vardır. İstanbul'da çoğun artışı yılda 250 ile 350 bin kişi arasında

değişirken, 2019'da 80 binin altında kalmıştır.

Türkiye'de km2 başına ortalama 86 kişi düşerken, İstanbul'da 2576 kişi düşmektedir. İstanbulluların yüzde 65'i yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır.

Birim alana düşen kişi yoğunluğu yüksek olması, yapıların yüzde 70'in dayanıksız olması, ayrıca mühendislik yapısı olmaması, ölüm ile yaralıların artmasına, kurtarmacılığın başarısızlığına neden olacaktır. Kurtarmacılık konusunda öncelikle I. Ordu ivedilikle eğitilmelidir. Ayrıca deprem sonrası toplanma alanları yapılaşmaya açıldığından, kent içindeki ordu kışlalarından, yemekevlere ile koğuşlardan yararlanmalıdır. Her ne kadar depremleri 2045 yılına dek beklemesem de, yarın M7,5 büyüklüğünde deprem olacaktı gibi tetik olmak gereklidir.

Osmanlı döneminde İstanbul'un çoğunu denetim altında iken,

1950'den sonra boş verilmiştir. 1453'den beri İstanbul'da çoğun artışı izleyen dizgede verilmiştir.

İlk büyük artış DP yönetiminde 1950'den sonra olmuştur. 1960-1970 arasında artış sürmüş, sağ-sol vurdu kırdısı, aydın avcılığı yapıldığı anarşi dönemi olan 1970-1980 arası en büyük orana ulaşmıştır. PKK'nın kuruluşu ile etkinliğinin arttığı 1978-2000 yılları arasında çoğun artışı kamçılanmıştır.

TC Maliyesine çıkışı 5 milyar dolar olup, kalkınma hızını -1 düşürmektedir. Oysa, bir kişinin depremden ölmemesi için kişi başına yapılması gereken yatırım 5 bin dolardır. Son 1999 Gölcük depreminin TC'ye çıkışı 30 milyar dolar olup, bir kişinin ölümü 1 milyon 250 dolardır.

Üçüncü köprü, İstanbul uçuş alanının Kuzey Ormanlarına yapılmış olması, ayrıca yapılması düşünülen, en az 25 milyar dolara çıkacak Kanal İstanbul (İstanbul Suyolu), yapılmasa, onun yerine yoksullara deprem evleri yapılırsa, 5 milyon yoksul kişiye konut yapılabilir. Ayrıca deprem vergisi olarak yıllarca toplanan, 67 milyar TL, 12 milyar dolar da, buna katılırsa 2 milyon 333 bin kişi cebinden beş kuruş vermeden sağlam konut edinebilecektir. Toplam 7 milyon 333 kişinin sorunu çözülmüş olacak.

Bu su yolu, kişi başına düşen oksijenin eşik yüzde 21'in altına düşmesine, tarım alanlarının elden çıkmasına, içme suyu yüzde 25 kısıtlılığına, yurtiçi ile yurtdışından yeni göçlerin alınmasına neden olacaktır.

Göç ile çoğalma durdurulmalı, İstanbul daha çok genişletilmemelidir. Yoksa, bunu 16 milyon kişi daha deprem olmadan bedelini ödeyecektir. •

ovgunaercan@gmail.com

Yıllara göre İstanbul'daki Nüfus Artışı

1453	36,000	1965	2,293,000
1566	600,000	1970	3,000,000
1817	500,00	1975	3,900,000
1935	884,000	1980	4,700,000
1940	991,200	1985	5,800,000
1945	1,078,000	1990	7,300,000
1950	1,166,000	2000	10,000,000
1955	1,533,000	2014	14,377,000
1960	1,882,000	2018	15,500,000

Büyük kentlere, her göç eden kişi için 30 bin dolar yatırım yapmak gerekmektedir. Yeni gelen yoksul, düşük eğitilmiş, kırsal kesim toplulukları kentin çeperlerindeki yeşil ile tarım alanlarına yaptıkları derme çatma depreme güvensiz yapılarda oturmaktadırlar. İşte beklenen depremler de en çok bu kesimde oturan dar gelirliye vuracaktır.

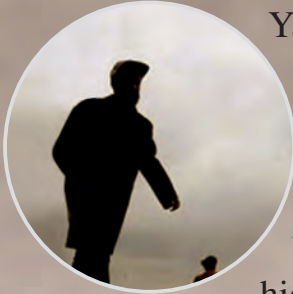
Son yüzyıldaki deprem kıranlarına bakınca, ortalama bir depremin

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özertem



Bir Zamanlar Türkiye



Resim:
Kayseri Tayyare
Fabrikası'nda
üretilen
%100 Türk
malı uçaklar
(1930)

Yağmur birden bastırınca en yakındaki bir kahveye sığındı ve bir çay söyleyip dinmesini beklemeye koyuldu. Yıllardan beri böyle yağmur yağdığını hiç görmemişti. Kar yağdığında bütün çirkinlikler örtülür ama yağmur öyle değil diye düşündü. »

Kahvenin önündeki küçük meydan bir anda suyu bulanık bir gölete dönünce çocukken okuduğunda gözlerini yaşartan Mehmet Akif Ersoy'un *"Beş - on gün oldu ki, mu'tâda inkıyâd^[1] ile ben / Sabahleyin çıkıvermiştim, evden erkenden. / Bizim mahalle de İstanbul'un kenarı demek: / Sokaklarında gezilmez ki yüzme bilmeyerek!"* dizileri ile başlayan Küfe adlı şiiri geldi aklına.



Hemen yanındaki masada kendisi gibi yaşını başını almış, içeriye girip oturduğunda kendisini başlarıyla selamlamış olan gazete okuyan iki arkadaşı bir süre izleyip hangi gazeteyi okuduklarını kestirmeye çalıştı. Gözlüğünün çerçevesi siyah ve kalın olanı okumayı bırakıp özenle katlarken gördü hangi gazeteyi okuduğunu. Arkadaşı ile konuşmaya başlayınca da ister istemez kulak misafiri oldu:

"Amerika F 35'leri vermeyecekmış."

"Ne?"

"Amerika F 35'leri vermeyecek-

miş dedim."

"Verselerdi şaşardım. İngilizler de Birinci Dünya Savaşı öncesinde parasını peşin ödeyerek ısmarladığımız iki savaşı gemimizi teslim etmemişlerdi."

"Doğru! Biliyor musun? O uçak fabrikası kapatılmasaydı şimdi böyle ele güne muhtaç olmazdık."

"Olmazdık. Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak derler buna."

Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan Kayseri'deki uçak fabrikasıydı sözünü ettiği kara çerçeveli gözlüklü adamın.

Kayseri'de uçak fabrikamız olduğunu ilkokul dördüncü sınıfta coğrafya dersinde öğrenmişti. Atatürk, "İstikbal göklerde dir." diye boşuna demedi diye lafa karışacakken vazgeçip sustu. Sonra da Türk Hava Kuvveti'nin, o yıllardaki adı ile

Türk Tayyare Cemiyeti'nin ülkede havacılık sanayisini kurmak; havacılığın askeri, ekonomik, sosyal ve siyasal önemini anlatmak; askeri, sivil, sportif ve turistik havacılığın gelişmesini sağlamak; bütün bunlar için gerekli araç ve gereci hazırlamak ve personel yetiştirmek üzere 1925 yılında Atatürk'ün emri ile kurulduğunu, Kayseri'deki fabrikasında uçak üretilmekle kalmayıp yurt dışına uçak sattığımızı acaba kaç kişi biliyor diye geçirdi aklından. 1948 yılında başlayan Marshall Yardımları'na bel bağlanarak kapatılmıştı Atatürk Türkiye'sinin 200



Türk Tayyare Cemiyeti'nin 1925 yılında Atatürk'ün emri ile kurulduğunu, Kayseri'deki fabrikasında uçak üretilmekle kalmayıp yurt dışına uçak sattığımızı acaba kaç kişi biliyor diye geçirdi aklından.

uçak üreten fabrikası.

Kurtuluş Savaşı sonrasında hal-
kın bağışları ile kurulmuştu Türk
Tayyare Cemiyeti. Çocukluk yıla-
rında Türk Hava Kurumu idi adı.

Boynuna astığı kum-
bara ile resmi bayram
günleri meydanlarda,
caddelerde yakalara
kâğıt rozetler iğneleyip
Türk Hava Kurumu
için bağış topladığı
siyah önlüklü, beyaz
yakalı ilkokul yıllarını
düşündü. Otobüsler de
şehir hatları vapurları
da bedavaydı boyun-
larında o kumbaralar

asılı çocuklara. Toplu iğne, kopça,
çıtçıt, çengelli iğne üretilmeyen;
mangallarla, maltızlarla, odun-kö-
mür sobalarıyla ısınılan; çoğu evde
kömür ütülerinin kullanıldığı, elbi-

selerin, paltoların ters
yüz yapılarak giyildiği,
çorapların yamandığı,
gömlerlerin kirlenen
yakalarının değiştirilerek giyildiği...
Büyüklerin “komşun
açken tok yatılmaz”
dediği yıllar geldi
aklına. Çocukların
kendilerini oyunun
coşkusuna kaptırdık-
larında bile öğretmen



Beyaz yakalı, siyah
önlüklü çocukların 50'li
60'lı yıllarda Türk Hava
Kurumu'na bağış topladığı
kumbara örneği

olduğunu bildikleri birinin geçtiğini gördüklerinde oyunu bırakıp başları ile selamladıkları, yoksul varsıl ayırımı olmayan okullarda okudukları, evlerin önlerinin süpürüldüğü, suların testilerde soğutulduğu, çamaşırların kaynatılarak yıkandığı, resmi dairelerde Devlet Malzeme Ofisi filigranlı kâğıtların, üzerinde Devlet Malzeme Ofisi yazan kalemlerin kullanıldığı, hemen hemen her mahallede Halk Odaları'nın olduğu yıllar.

Sonra üzerinde büyük harflerle T.C. DEVLET MALZEME OFİSİ yazan o yarısı mavi yarısı kırmızı kalem geldi gözünün önüne. Memur olan babasından habersiz masasının üzerinden aldığı bir yanı kırmızı bir yanı mavi yazan; okula götürdüğünde öğretmenini Rıza Bey'in babasını aradığı o yarısı mavi yarısı kırmızı yazan pırıltılı kalemi anımsadı. Babası karışısına alıp; *"Bu kalem bizim değil, devletin. Devletin malı sadece devlet işlerinde kullanılır."* demişti akşam eve geldiğinde. Devletin malı deniz,

yemeyen domuz diye düşünülmeyen bir evde büyümüştü.

Yurdunun köylerini Sınıf Bilgisi dergisinin kapağına resmedilen köyler gibi sanarak *"Orda bir köy var uzakta / O köy bizim köyümüzdür! Gitmese de görmese de / O köy bizim köyümüzdür,"* şarkısı ile gerçeklerden bihaber geçmişti çocukluğu. Gençlik yıllarında Mahmut Makal'ı, Fakir Baykurt'u, Bekir Yıldız'ı, Yaşar Kemal'i, Kemal Tahir'i okuduğunda kavramıştı köy gerçekliğini. İlkokulunun yanındaki Halk Odası kapatılıp, kaldırımın üzerine bırakılan kütüphanesindeki kitapların yağmurdan ıslandığını görmüş; Halkevleri ile Köy Enstitüleri kapatıldığında babasının neden ağladığına da akıl erdirememişti o çocukluk yıllarında.

O geride kalan yıllarda kendi kendine yeten bir ülkenin çocuğu olarak evlerden getirilen kuru üzüm,



Yerli Malı Haftası'nı sınıfça kutlamış tutumlu olmayı öğütlemişti onlara öğretmenleri.



Bu ülkenin çocukları kalemleri tutulamayacak kadar küçüldüğünde özel olarak üretilmiş bir sapa geçirip bitinceye kadar kullanmış, kaybolmasın diye silgisini ipe geçirip boynuna asmıştı.

incir, kayısı, leblebi nohut, portakal, elma ve mandalinalar ile kutlamışlardı sınıfça Yerli Malı Haftası'nı. Tutumlu olmayı öğütlemişti onlara öğretmenleri. Defterlerin yapraklarını yırtmayın, kalemlerinizi gereksiz yere açmayın diye tembihlemişti. Kalemleri tutulamayacak kadar küçüldüğünde özel olarak üretilmiş bir sapa geçirip bitinceye kadar kullanmış, kaybolmasın diye silgisini ipe geçirip boynuna asmıştı. Herkes için geçerliydi tutumlu olup har vurup harman savurmamak...

Atatürk ve devrim düşmanlığı da yine o çocukluk günlerinde, heykellerine yapılan saldırılarla çıkmıştı gün yüzüne. 1951 yılında çıkarılmıştı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun. Ama yobazların, çıkarıcıların önderliğinde yine de artarak süre gelmişti Atatürk düşmanlığı. Çok partili düzene henüz geçildiğinde İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu sıkıntılardan bunalan

insanlar "Her mahallede bir milyoner vaadi" ile umutlanmış; mahalle kahveleri o yıllarda ayrılmış, Cumhuriyet Halk Partisi'ne oy verenler ile Demokrat Parti'ye oy verenler neredeyse birbirleri ile selamı sabahı kesip bir arada çay içip, kâğıt, dama, tavlâ oynamaz olmuşlardı...

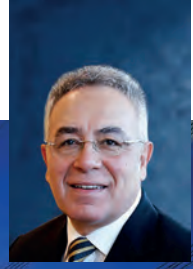
Yan masadakiler geçmişin ve muhasebesi yapmayı bırakmış

günlük politikadan, yolsuzluktan pahalılıktan söz etmeye koyulmuşlardı. "Ahlâk" diyordu gözlüklü olan. "Artık ne ahlâk, ne utanıp kısılmak kaldı..."

Yağmur da dinmişti. Çay parasını ödeyip dışarı çıktı. Ne olur ne olmaz diyerek ekmek parasını çıkarmak için gelen geçene naylon- dan yapılmış beyaz saplı şemsiye satmaya çalışan satıcıdan bir şemsiye aldı. Sıraya girip dolmuş beklerken yan masadaki adamın "Eğer o uçak fabrikası kapatılmasaydı şimdi böyle ele güne muhtaç olmazdık" deyişi geldi aklına. Keşke "O halkevleri, o köy enstitüleri de kapatılmasaydı" deyip karışsaydım lafa diye mırıldandı. Önündeki kadın başını çevirip bakmaktan kendini alamadı bu adam kendi kendine ne söylenip duruyor diye. •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Mu'tâda inkıyâd: Adete uyarak.



Türkiye'nin Enerji Görünümü

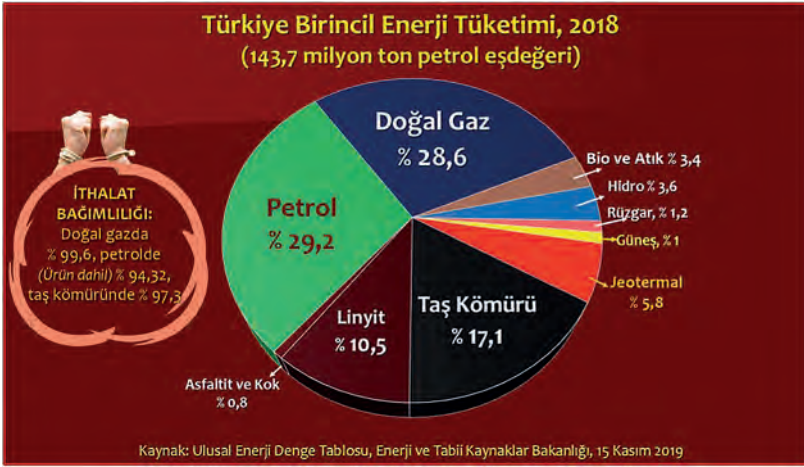
Enerji, bir ülkenin ekonomik ve sosyal gelişiminin en temel ve yaşamsal gereksinimlerinden biridir.

Yeterli enerji kaynağınız yoksa ya da enerji gereksiniminizi karşılayacak kaynaklara, teknolojiye ve kaynakları enerjiye dönüştürecek ekipmanlara sahip değilseniz, ekonomik güvenliğiniz de ulusal güvenliğiniz de yok demektir.

Türkiye, uzun yıllardır enerji gereksiniminin büyük kısmını ağırlıklı olarak fosil yakıtlarla karşılamakta;

bu kaynakların da tamamına yakını ithal etmektedir. Bu durum, bir yandan ekosistemi tahrip ederken, diğer yandan da ekonomimiz üzerinde büyük yük oluşturmaktadır.

Fosil yakıtlar ağırlıklı mevcut enerji karışımının, yenilenebilir ağırlıklı bir karışıma dönüştürülebildiği ölçüde, hem ekosistem üzerindeki tehditler hem de ekonominin üze-



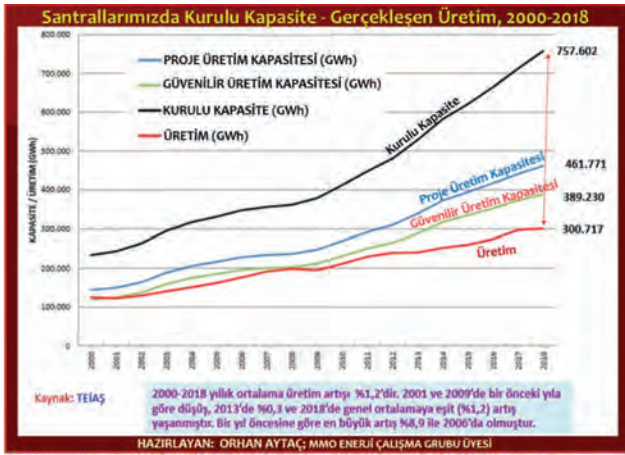
rindeki ağır yük kaldırılabilecektir. Türkiye'nin enerji kaynakları bakımından yoksun olduğu iddiaları, temelsizdir. Zira Türkiye, başta güneş ve rüzgâr olmak üzere, çok zengin yenilenebilir kaynaklara sahiptir.

Ayrıca, enerji verimliliğinde yapılabilecek iyileştirmelerle, toplam birincil enerji tüketiminde çok

Enerji tasarrufu potansiyelimiz binalarda %50, sanayide %2, ulaşımda %15'tir. Enerji verimliliği sadece tasarruf sağlamakla kalmaz; ayrıca ciddi bir istihdam potansiyeli yaratır.

ciddi enerji tasarrufu sağlanabilir. Bir diğer ifadeyle, çok daha az enerji harcayarak (enerji yoğunluğunu azaltarak), aynı ekonomik büyümenin sağlanması mümkündür. Makina Mühendisleri Odası raporlarına göre; enerji tasarrufu potansiyelimiz binalarda %50, sanayide %20, ulaşımda %15'tir. Enerji verimliliği sadece tasarruf sağlamakla kalmaz; ayrıca ciddi bir istihdam potansiyeli yaratır.

Enerji ithalatının boyutu ve cari açığındaki rolü açısından bir fikir verebilmesi açısından, 2019 yılı enerji ithalatımızın 41,18 milyar dolar olduğunu not edelim. 2019'daki toplam ithalat faturamızın 202,7 milyar dolar olduğu dikkate alınırsa, enerji kaynakları ithalatımızın toplam ithalat içindeki payı, %20 olmuştur. Uluslararası piyasalarda değişkenlere bağlı olarak değişen petrol, doğal gaz ve kömür fiyatları arttıkça, dolar-TL paritesi TL aleyhine geliş-



hendisleri Odası (Orhan Aytaç), 2018 yılı güvenilir üretim kapasitesini 389 milyar kilovat-saat, fiili üretimin güvenilir üretim kapasitesine oranını ise %77,12 olarak hesaplamaktadır. Elektrik

tiğe, faturamız da kabarcaktır. Bu durum, sürdürülebilir değildir.

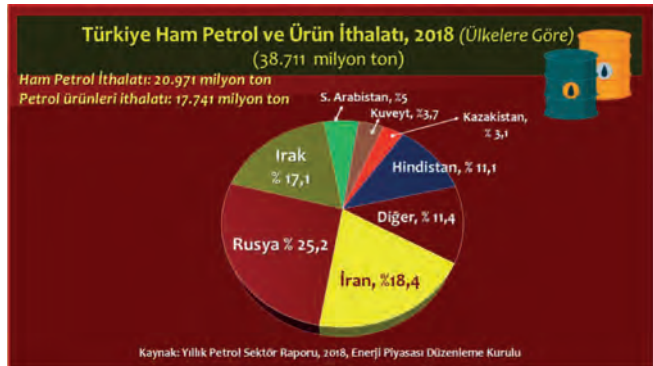
Türkiye'deki lisanslı santrallerin toplam kurulu gücü, 2019 yılı sonunda 85 bin MW'ı aşmıştır. Bu kurulu gücün %30,5'i doğal gaz, %10,6'sı ithal kömür santralleridir. Elektrik üretiminin ise %50'si bu ithal kaynakla çalışan santrallerle elde edilmektedir. Santrallerin önemli kısmı, plansızlık nedeniyle düşük kapasiteyle çalışmaktadır. Bu da sektörün bir diğer sorunudur. Mevcut kurulu güç, yıl içinde talep edilen puan

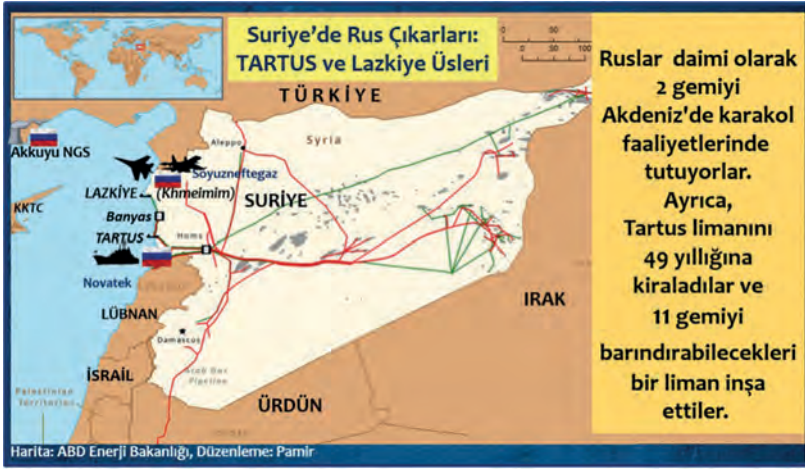
gücün (en yüksek talep) çok üzerindedir ve aradaki makas giderek açılmaktadır.

Yukarıdaki tabloyu hazırlayan Makina Mü-

talep artışı, öngörülenin altında gerçekleşmiş, mevcut santrallerin güvenilir üretim kapasitesinin çok altında kalmıştır. Bu durum, ülkemizde elektrik üretimi için atıl kapasite olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, yapılması gereken, gereksiz yatırımlardan vazgeçmek ve mevcut santrallerin iyileştirilmesi için planlamaya ağırlık vermektir.

Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığının bir diğer riskli boyutu, ağırlıklı olarak Rusya Federasyonu'na olan bağımlılıktır. Aslında





yüksek oranda tek ya da sınırlı sayıda ülkeye bağımlılık, başlı başına bir risktir. Ancak bir yandan NATO üyesi olan, diğer yandan Rusya'ya enerjide aşırı oranda bağımlı olan ülkemiz için bu durum önemli bir sıkıntı potansiyeli taşımaktadır. Doğal gazda Rusya'ya bağımlılığımızda son yıllarda TANAP (Azerbaycan'dan) Boru Hattı'nın devreye girmesi ve spot LNG alımlarımızın, toplamdaki payının %10'u geçmesiyle bir miktar azalarak %48'e gerilemiştir.

Ancak ham petrol ve petrol ürünleri alımlarımızda Rusya Federasyonu'nun payı giderek artmaktadır.

2018 yılında %25,2 olan bu pay,

İran'a ABD ambargosunun etkisiyle, Kasım 2019'da %46,36 olarak gerçekleşmiştir. İran'dan ham petrol ithalatımız, 2019 yılında azalmaya başlamış ve giderek "sıfırlamıştır". Rusya'ya bağımlılık bunlarla sınırlı değildir. İthal kömürde de Rusya'nın payı %40'tır. Ancak asıl sıkıntı, inşaatından işletmesine, zenginleştirilmiş uranyumundan, nükleer atıkların yönetimine %100 Rusya'ya bağımlı olarak yürütülen Akkuyu Nükleer Güç Santrali gerçekleşirse,

HENÜZ DEVREYE ALINMAMIŞ Yenilenebilir Elektrik Üretim Potansiyelimiz			
KAYNAK	2017 Sonu Kurulu Güç, MW	KALAN POTANSİYEL, Milyar kilovat-saat/yıl	EKLENEBİLİR Kurulu Güç, MW
HİDROELEKTRİK (3400 saat/yıl), 11.000 MW	27.273	65 milyar kW-saat	19.197
RÜZGAR (3000 saat/yıl) 42.000 MW	6.516	116 milyar kW-saat	41.333
JEOTERMAL (7120 saat/yıl), 1.150 MW	1.064	7 milyar kW-saat	936
GÜNEŞ; 177.778 MW	3.421	392 milyar kW-saat	174.357
BİYOKÜTLE; 12.000 MW	634	33 milyar kW-saat	11.366
YENİLENEBİLİR TOPLAM	38.908	613 milyar kW-saat	247.189

2019 elektrik tüketimi: 302 milyar kW-saat

Mevcut santrallerin tam kapasite kullanılması halinde, 95 - 145 milyar kW-saat ilave üretim mümkündür. Ayrıca, enerji verimliliğini artırarak, % 25 ek kapasite yaratılabilir.

enerjide Rusya'ya bağımlılık ciddi bir sorun olacaktır. Bunu nükleerle ilgili çok sayıda sorunun ve riskin sadece bir boyutu olarak not ediyorum. Ayrıca Akkuyu yerleşkesi, Rusya'nın Suriye'deki Lazkiye ve Tartus "üsleri" ile ilginç bir "üçgen" oluşturmaktadır. Suriye'de, Libya'da ABD ve Rusya arasında sıkışmış bir durumdayken, bu kırılmalığa bir de Akkuyu'nun eklenmesi; nükleerin yüksek maliyeti, dünyada henüz çözümlenememiş atık sorunu, işletme güvenliği riskleri gibi sakıncalarının yanında ayrı bir risk unsuru olarak öne çıkmaktadır. Bu risklerin giderilebilmesi için dış politika ve enerji politikası, birlikte planlanmalı ve yürütülmelidir.

Enerji ve Sürdürülebilirlik ya da Sürdürülebilir Enerji Politikası

"Sürdürülebilirlik" kavramı, son yıllarda sıklıkla duyduğumuz bir kavram. Sürdürülebilirlik, BM'e göre (BM Brundtland Komisyonu, 1987); sürdürülebilirlik, "bugünün gereksinimlerini; gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama olanaklarını ortadan kaldırmadan karşılayabilmektir." Gerçek sürdürülebilirlik; herkesin, her yerde temel gereksinimlerini, sonsuza dek karşılayabildiği zaman gerçekleştirilmiş olur.

Bu tanımlardan hareketle; "Sürdürülebilir enerji, günümüzün enerji gereksinimini karşılarken, kaynakları gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılamalarına olanak verecek biçimde kullanarak

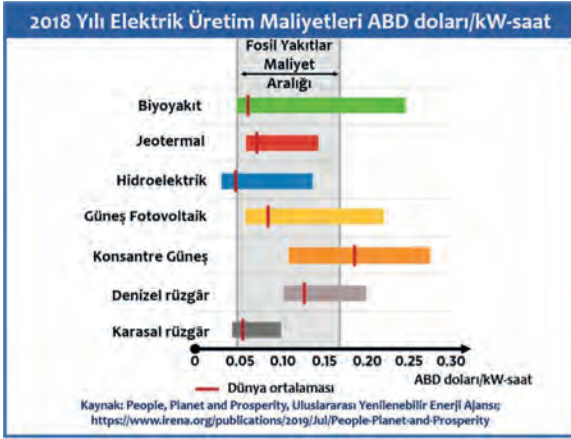
sağlamak" demektir. Sürdürülebilir enerji, "sonlu (yenilenemeyen) kaynaklar yerine; temiz ve yenilenebilir kaynakları, sorumlu biçimde kullanmak" demektir. Bir diğer ifade ile "sürdürülebilir enerji", tüketilemeyen (yenilenebilir) kaynaklardan elde edilen enerjidir.

Enerjide sürdürülebilirlik, enerji verimliliğini arttırarak (enerji yoğunluğunu azaltarak) ve tasarruf ederek de sağlanabilir.

Bu kaynaklar arasında; rüzgâr, güneş, jeotermal, biyo-yakıtlar, hidroelektrik, dalga, gel-git gibi kaynaklar sayılabilir. Enerjide sürdürülebilirlik, enerji verimliliğini arttırarak (enerji yoğunluğunu azaltarak) ve tasarruf ederek de sağlanabilir. Tüm bunların yapılabilmesi için gereken potansiyel, ülkemizde fazlasıyla mevcuttur.

Henüz devreye alınamamış yenilenebilir enerji kaynakları potansiyelimizi Makine Mühendisleri Odası (2018 Mart ayı sunumu) şöyle vermektedir:

Bu atıl potansiyelin çok sınırlı bir miktarının daha 2019 sonuna kadar devreye alındığını varsaysak bile, 2019 yılı elektrik tüketimimizin 2 katı kadar bir yenilenebilir enerji



kaynağı potansiyeli (gizil gücü) kullanılabilirliği beklemektedir. Bu kaynakları devreye almak, sadece yakın geleceğimiz için değil, gelecek kuşaklara olan sorumluluğumuzun da gereğidir.

Yenilenebilir kaynakların enerji karışımındaki payını arttırmak; ekosistemi esirgemek, küresel ısınmayı ve iklim değişikliğini önleyebilmek, dışa bağımlılığı azaltmak (enerji ekipmanlarının yerli imalatını arttırabilmek önkoşulu ile ve istihdam yaratmak gibi çok boyutlu avantajların sağlanabilmesi demektir. Sıklıkla duyduğumuz, “rüzgâr, güneş 24 saat yoktur; elektrik depolanması mümkün değildir; üstelik bunlar çok pahalıdır” gibi iddialar, son yıllardaki devrimsel gelişmelerle tamamen geçersiz kalmış durumdadır.

Elektrik çok değişik teknolojilerle depolanmakta, talebin yüksek olduğu dönemlerde devreye alınmaktadır. Rüzgâr (özellikle karasal) ve güneş santrallerinin maliyetleri,

konvansiyonel kaynaklarla rahatlıkla rekabet edebilmektedir. Dolayısıyla, temelsiz iddialarla yenilenebilir kaynakların önünün kesilmesi çabaları nafile zaman kay-bından başka bir işe yaramamaktadır.

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA), 2030’a kadar dün-

ya elektrik depolama kapasitesinin 3 kat artabileceğini ve bu sayede enerji tüketimi içindeki yenilenebilir enerji kaynakları payının da iki kat artabileceğini öngörüyor. Elektrik depolama amaçlı batarya kapasitesinin ise bugüne kıyasla 17 kat artacağını ve depolama teknolojisi maliyetlerinin de %66 azalacağını hesaplıyor. Yeter ki bu umutlu beklentileri gerçekleştirmek için eski alışkanlıklarla kodlanmış düşünce sistemimizde bir pencere açabilecek cesareti ve özveriye gösterebileyim. Nietzsche’nin dediği gibi düşünebilirsek: “En yakındakine duyulan sevgiden daha yücedir, en uzaktakini ve gelecektekini sevmek; nesneleri ve hayaletleri sevmek, uzaktaki insanı sevmek, yakındakine duyulan sevgiden daha yücedir.” •

necdetpamirbd@gmail.com

1- Kasım 2019’da 85,030 Megawatt (EPDK Kasım 2019, Aylık Sektör Raporu). Lisanssız santrallerin toplam kurulu gücü ise (Kasım 2019) 6,026 MW’tır ve bunun 5,621 MW’ı güneş kurulu gücüdür.

2-<https://www.irena.org/costs/Electricity-Storage>



Rahmetli Neşet Ertaş konserde “Hey onbeşli, onbeşli...” türküsünü söylemeye başlayınca seyirciler coşuyor ve el çırpma-ya başlıyor.

İstiklal Mücadelesinde Bir Doktor'un Hikayesi

“Durun!” diyor Neşet Ertaş, “N’apıyorsunuz?”

Bütün salonu bir sessizlik kaplıyor, herkes şaşkın.

Ayağa kalkıyor Neşet Ertaş, titreyen sesiyle kalabalığa sesleniyor. “Bu bir oyun havası değil, ağittır, ağıt!”

Tıbbiye 3. Sınıf
öğrencisi Hikmet

15'li eski takvimde 1815 senesi itibariyle 18 yaşına gelen gençlerin askere gitmesiyle ilgili. Ancak ülke o kadar zor durumda ki, 1815 senesinden sonra doğanlar için de bir kanun çıkıyor. Gücü kuvveti yerinde olan ve gönüllü olan çocuk yaşta gençler de vatan savunması için askere gidebiliyor.

Tokat'lı Halil de bu gençlerden biri. Yanında 14, 15 yaşındaki çocukları da ona emanet edip, kına yakıp gönderiyor anaları. Bir daha kolay kolay kavuşamayacaklarını bildikleri halde.

Ailenin en küçüğü Halil Çanakkale'de çarpışırken anası Rum çeteciler tarafından öldürülür, sözlüsü ise kaçırılır. Türkünün hikayesi budur aslında.

Hikaye değil de acı gerçekler diyelim. Aynı dönem içinde Çanakkale ve İstiklal Savaşı'na katılan çok sayıda çocuk, vatanlarını savunmak için öleme koştular. Öyle ki bütün öğrencileri şehit düşen Galatasaray, Konya ve İzmir liseleri 1915'te tek bir mezun veremedi.

Bazı akıllı yoksunlarının Çanakkale'de galibiyetin gökyüzünden inen evliyalara ile kazanıldığını



Milli Mücadelenin tıbbiyeli kahramanları. Tıbbiyeli Hikmet ve arkadaşları

1915'te Dârülfünun I. sınıfta öğrenim gören **2500 tıbbiyeli, okullarını bırakarak Çanakkale'ye koştu.** Tıbbiyelilerin tamamı bir Anzak baskını sonucu şehit oldu. Bu nedenle sonraki yıl açılıшта siyaha boyanan Dârülfünun, 1921 yılında hiç mezun veremedi.

söylemelerini bir tarafa bırakarak, başta Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları ile, genci yaşlısı, kadını erkeği, tüm şehit ve gazileri şükranla anarak hikayemize devam edelim.

Çanakkale destanında bugünkü İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi eski adıyla Dârülfünun öğrencilerinin ise ayrı bir yeri var. 1915'te Dârülfünun 1. sınıfta öğrenim gören 2 bin 500 tıbbiyeli, okullarını bırakarak Çanakkale'ye koştu. İki tümen hâlinde Gelibolu'ya gelen gençler, bir Anzak baskını sonucu şehit oldular. Bu nedenle sonraki yıl açılışta siyaha boyanan Dârülfünun, 1921 yılında hiç mezun veremedi.

Yoğun top ateşi saldırılarına rağmen bir kara harekatı olmadan Çanakkale'yi geçemeyeceklerini anlayan düşman donanması bu kararı 14 Mart'da vermişti.

Çanakkale'de onbinlerce can verip düşmanın geçmesine engel olan Türkler, vatani satan kendi rahatı ve sarayından başka bir düşüncesi olmayan hain Vahdettin ve satılmış bir İngiliz kuklası olan Sadrazam



Beyoğlu'nda Türk Bayrakları indirilmiş, karakollara bölgelere göre İngiliz, Fransız ve İtalyan Bayrakları asılmış, sokaklarda, caddelerde evlerin camlarını ise Yunan Bayrakları süslemekteydi.

Damat Ferit'in sayesinde ellerini kollarını sallayarak İstanbul'a gelip yerleşen düşman güçlerini gördüklerinde kendilerine sordukları soru şöyleydi: **"Biz boşuna mı bu kadar çarpıştık, boşuna mı gazi olduk, boşuna mı bu kadar şehit verdik!"**

İşte bu soruyu soran elebaşlardan biri de Tıbbiyeli Hikmet isimli bir öğrenci ve arkadaşlarıydı çünkü yine bir 14 Mart tarihinde İstanbul esir düşmüştü.

Yıl 1919. Tıbbiyeli Hikmet ve arkadaşları yanıp tutuşuyorlardı. Bir şeyler yapmak lazımdı. Beyoğlu'ndan Galata'ya kadar yürüdüklerinde gördükleriyle içleri acıyordu. Türk

Bayrakları indirilmiş, karakollara bölgelere göre İngiliz, Fransız ve İtalyan Bayrakları asılmış, sokaklarda, caddelerde evlerin camlarını ise Yunan Bayrakları süslemekteydi.

Karar verdiler.

Esaret altındaki şehirleri ve bir esir gibi tek sıra halinde İngiliz Bayraklarının altından geçerek girdikleri okulda bir eylem yaparak seslerini duyurmak, kendileri gibi düşünenleri bir araya getirmeye karar verdiler.

Bunun için büyük bir bayrak gerekiyordu. Bir kaç bayrak buldular ancak Hikmet ve arkadaşları daha farklı düşünüyorlardı. Büyük top kırmızı ve beyaz kumaşlarla devasa bir Türk Bayrağı yaptılar.

14 Mart 1919 sabahı uyanan İngiliz askerlerini bir sürpriz bekliyordu. Okulun iki kulesi arasına asılmış devasa bir Türk Bayrağı.

İngiliz kumandan emir verdi bayrak derhal indirilecek.

Tıbbiyeli Hikmet ve arkadaşları her şeyi göze almış bayrağın gölgesinden ayrılmıyorlardı.

"14 Mart mektebimizin kuruluş yıldönümüdür, bayrak bu yüzden asılmıştır, indiremezsiniz!"

İşte size sadece Türkiye'de kutlanan 14 Mart Tıp Bayramı'nın hikayesi! Ancak elbette bu idealist

gençlerin hikayesi burada bitmiyor. Üzüntü ve sıkıntı içinde olan gençleri daha da üzen bir haber gelmiştir: Yunan İzmir'i işgal etti!

Her kara günün bir sabahı vardır. İşte o kara günlerin üzerine güneş gibi açan bir haberle genç bir Tıp öğrencisi koşarak arkadaşlarının yanına gelir. Elindeki kağıtları arkadaşlarına gösterir.

Heyecandan zor konuşmaktadır. Ağzından ancak "Mustafa Kemal Paşa" diye haykırır.



Mustafa Kemal Paşa'nın Amasya'da yayımladığı genelge iç ve dış düşmanlara karşı bir isyan, bir ihtilal parolasıdır.

Elinde tuttuğu Mustafa Kemal Paşa'nın Amasya'da yayımladığı genelgedir.

Bu genelge iç ve dış düşmanlara karşı bir isyan, bir ihtilal parolasıdır. İlk defa içinde "Milli irade ve egemenlik" sözcükleri geçen bu genelgeyi herkes heyecan ve gözyaşlarıyla okur. Bu yayımlanan genelge, Türk Kurtuluş savaşının gerekçesini, planlarını, Türk milleti-

nin kendi çizmesi gereken kaderini açıklamaktadır. Bu genelde, kendinden başka bir şey düşünmeyen İstanbul hükümeti ile düşman güçlerine karşı bir ayaklanma çağrısıdır.

Çağrıyı yapan Çanakkale’de efsane olmuş, düşmana geçit vermemiş Sarı Paşa’dır, Mustafa Kemal’dir! Uzun zamandan beri ilk defa yüzler gülmüş, üzüntü gözyaşlarının yerini umutla parlayan gözler ve sevinç gözyaşları almıştır.

Eylül ayında Sivas’ta yapılacak kongreye İstanbul’dan Tıbbiyeli Hikmet de katılacaktır. Henüz bıyıkları terlememiş delikanlı için arkadaşlar arasında yolluk için para toplanır. O dönemde İstanbul’dan Sivas’a gidebilmek için çekilen zorlukları anlatmak gerçekten güç. Padişah’ın ve yalakaları Şeyhülislam ile Sadrazam’ın Kongre’nin dağıtılması, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının ölüm fermanı gibi hainlikleri dışında İngiliz’lerden para alarak kurdukları bir de ordu vardır. Milli mücadeleye katılmak isteyenleri yok etmek üzere İngiliz sermayesi, İngiliz silahları ve İngilizlerin liderliğinde kurulmuş bir ordu! Bu ordu’nun fikir babası ise Sadrazam Damat Ferit’tir.

Hiç Ankara’dan İstanbul’a trenle gittiniz mi?

O ıssız bozkırı, dağları ya-maçları tepeleri geçerken ben hep ayaklarında çarıkla, aç, susuz, uykusuz tam 10 günde düşman askerini kovalayarak suya dökken askerimizi düşünürüm.

İşte Tıbbiye 3. Sınıf öğrencisi Hikmet’in de seyahati buna benzer bir seyahat olmuştu. Kâh yürüyerek, kâh yaylı arabada, aç, susuz, ağaç kovuklarında uyuyarak ulaşmıştı Sivas’a.

Yine de çok mutluydu. Kendileri gibi düşünen diğer vatanseverlerle buluşacak ve Sarı Paşa’yı görecek. Düşünürken bile dizlerinin bağı çözülüyordu.

Ne var ki bir şaşkınlık da burada yaşayacaktı. Mustafa Kemal’in tüm söylemlerine karşın kimi korkudan, kimi de Padişah etkisinden kurtulamamış cahillerin ve bazı hainlerin özgürlük mücadelesinin bir hayal olduğu, en iyi çözümün İngiliz ya da Amerikan mandasını kabul etmek olduğu şeklindeki konuşmaları hayret, öfke ve şaşkınlıkla izlemekteydi. Açık yürekli olarak Mustafa Kemal’in haklı olduğunu yanında oturan arkadaşları bile savunmuyordu.

1919 senesinin 9. Eylül günüdür. Mandacılık için lehte yapılan birkaç konuşma sonrası elini kaldırıp söz ister. Genç Hikmet bugün ders kitaplarında okutulması gereken şu tarihi konuşmayı yapar.

“Paşam, murahhası bulunduğum tıbbiyeliler beni buraya istiklâl davamızı başarma yolundaki mesaiye katılmak üzere gönderdiler, mandayı kabul edemem. Eğer kabul edecek olanlar varsa, bunlar her kim olurlarsa olsunlar şiddetle red ve takbih ederiz. Farz-ı mahal (örnek olarak), manda fikrini siz kabul ederseniz, sizi de reddeder, Mustafa Kemal’i

vatan kurtarıcısı değil vatan batırıcısı olarak andlandırır ve tel'in ederiz (lanetleriz).”

Salonda önce bir sessizlik olur. Kimdir bu genç? Sonra da bir alkış tufanı.

Bu konuşma kongreyi ciddi şekilde etkilemiştir. Mustafa Kemal Paşa önce o çakmak gözlerini kongre üzerinde gezdirir sonra konuşur.

“Arkadaşlar, gençliğe bakın; Türk millî bünyesindeki asil kanın ifadesine dikkat edin! Gençler, vatanın bütün ümit ve istikbali size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır.”

Mustafa Kemal Paşa:
“Evlat; müsterih ol. Biz, azınlıkta kalsak dahi mandayı kabul etmeyeceğiz. Parolamız tektir ve değişmez:

Ya istiklal, ya ölüm!”

Paşa daha sonra genç delikanlı Hikmet Bey'e döner ve *“Evlat; müsterih ol. Gençlikle iftihar ediyorum ve gençliğe güveniyorum. Biz, azınlıkta kalsak dahi mandayı kabul etmeyeceğiz. Parolamız tektir ve değişmez: Ya istiklal, ya ölüm!”*

Paşa'nın bu sözlerinden sonra Hikmet Bey yerinden fırlayarak: *“Var ol Paşam!..”* der ve heyecanla gidip Paşa'nın ellerinden öper.

Genç öğrenciyi alnından öpen Atatürk çeşitli zamanlarda millî konularda tıp öğrencilerinin ne denli

önemli bir rol oynadıklarını, onları daima “ilerici ve devrimci fikirlere alemdarlık eden” şeklinde tanımladığı görülmüştür.

Seneler sonra Atatürk onu milletvekili yapmak istediğinde o Anadolu'nun üçra köşelerinde hastalara bakmakla meşguldür. Tıbbiyeli Hikmet TBMM kurulunca arkadaşısı Yusuf Bey (Balkan) ile birlikte eğitimini yarıda bırakarak Ankara'ya gitti. İki arkadaş, Cebeci'deki Asker Hastanesi'nde İbrahim Tali Bey'in başkanlığında tífuse karşı aşı üretmek için çalıştılar. Hatta gönüllü olarak kobaylık yaptılar aşığı önce kendilerinde denediler.

Sıhhiye subayı olarak Büyük Taarruz'a katılan Hikmet Bey, İzmir'e giren ilk birlikte subay olarak görev almıştı. Savaşın sonra İstanbul'a dönüp tıp eğitimini tamamlayan Tıbbiyeli Hikmet (1922) 1940'lı yıllarda gönüllü olarak “şark hizmeti”ne gitti; Sarıkamış'ta görev yaptı. Bu görev sırasında verem hastalığına yakalanan Hikmet Bey, İstanbul'da bir senatoryumda bir yıl kadar tedavi gördü fakat sağlığına kavuşamadı; 1945 yılında hayatını kaybetti.

14 Mart Tıp Bayramı'nı kutlarken bizlere canları pahasına özgürlüğümüzü, onurumuzu hediye eden bu idealist kahramanları sevgi, saygı ve minnetle anıyoruz

Özellikle gençlerin bilmedikleri, duymadıkları hatta bilinçli olarak unutturulmaya çalışılan gerçekleri anlatmaya devam edeceğiz. •

kayaboztepebd@gmail.com



Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

II. Dünya Savaşı'nın Kaderini 1940'da Belirleyen Olay

“Dunkerque Tahliyesi”,

II. Dünya Savaşı'nın dönüm noktası belki de Almanya'nın savaşı daha başından kaybedeceğinin habercisidir. Savaş tarihçilerine göre bu olay bir kurtarma mucizesidir.

Fransa'nın Dunkerque sahilinden ve limanından 350.140 İngiliz, Fransız, Belçika ve Kanada askeri, 1940 yılının Haziran ayında olağanüstü bir şekilde tahliye edilerek, bu ülkelerin daha sonra savaşa devam etmesi sağlanmıştır.

Fransa'nın kuzey kesiminde Manş Denizi kıyısında, Belçika sınırındaki Dunkerque kentinde gerçekleşen bu tahliye nasıl geldiğini kısaca anlatalım.

Nazi ordularının 1939'da Polonya'yı işgal etmesi üzerine İngiltere, Fransa'yı savunmak için bu ülkeye asker gönderdi. Almanlar Mayıs 1940'ta Belçika ve Hollanda'ya ilerlediği sırada müttefikler ölümcül bir hata yaptı.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde Fransa, Almanya sınırını, Maginot Hattı adı verilen düzenle korumak için harekete geçmişti. Sınır boyunca duvar, barikat vb. engeller yapıldı, silah sistemleri kuruldu.

Fransızların Alman saldırılarına karşı savunma amacıyla kurdukları Maginot Hattı'ndan bir görünüş



Almanların kuzeyden geleceğine ihtimal verilmediği içinde oraya bir savunma hattı inşa edilmedi. Özellikle Ardenler adlı, sık ormanlarla kaplı bölge savunmasız bırakıldı.

Almanlar ise beklenmedik bir manevra yaparak, Maginot Hattı'nın arkasından dolaşıp müttefiklerin üzerine yürüdüler. Belçika'ya doğru hareket etmek zorunda kalan müttefikler ise Almanlar tarafından kısıpaca alındılar.



Çok zor duruma düşen müttefiklerin, Dunkerque'e çekilmek ve bu kentin sahillerinden, limanından İngiltere'ye dönmekten başka çıkayolları kalmamıştı.

Savaşın iki taraf için de tam anlamıyla dönüm noktası, Dunkerque'de yaşananlar olacaktır.

İngiliz, Fransız ve Belçika kuvvetlerinin tamamına yakın bölümü Almanlar tarafından kuşatıldı.

Müttefik askerleri İngiltere'ye götürmek üzere gelen gemiler, Alman savaş uçakları tarafından ateş altına alındı. Sahilde kapana kısılmış gibi kalan yüz binlerce asker çaresiz bir bekleyiş içindeydi,

Almanların yoğun ateşi altında can verenlerin sayısı sürekli olarak arttı.

Sahildeki askerlerin düzenini sağlamak için subaylardan Binbaşı James Callaghan, 1954 yılında yayınladığı anılatırında durumu şöyle anlatıyordu.

“Limana yanaşmaya çalışan gemilere binmek hem zor hem de tehlikeliydi. Alman savaş uçaklarının bitmek bilmeyen saldırılarına hedef olan gemiler daha demir almadan batıyor, içindeki askerlerin çoğu ölüyordu.

Almanlar tarafından kısıpaca alınan müttefiklerin, Dunkerque sahillerinden, İngiltere'ye dönmekten başka çıkayolları kalmamıştı.

Açılmayı başaranlar ise çok uzağa gitmeden saldırıya uğruyor, düşen bombalar nedeniyle ya ağır hasar alıyor ya da suyun dibine gömülüyordu. Bu nedenle küçük tekne ve kayıklara binerek oradan uzaklaşmak, ilerideki gemilere ulaşmak daha akıllıcaydı. Ancak bölgedeki gel-git nedeniyle çekilen deniz işimizi zorlaştırıyordu. Ama itiraf etmeliyim ki, Alman uçaklarının bu kadar rahat hareket etmelerinin nedeni gemilerimizin ve askeri birliklerimizin onları ateş altına almamaları ve bunu nedense ihmal etmeleriydi. Bu durum, bir an önce İngiltere'ye kaçabilme telaşından kaynaklanıyordu. Soğukkanlı olarak bilinen biz İngilizlere bu panik hiç yakışmadı.”

Müttefik ordularının imha edilmesiyle sonuçlanabilecek kapı 26 Mayıs'ta başlatan Almanlar günümüzde bile nedeni anlaşılamamış bir şekilde 1 Haziran gecesi durdular. İşte bu gelişme müttefiklere tam 48 saat kazandıracak, bu süre içinde “Dunkerque Tahliyesi” tamamlanacaktır. 2 Haziran'da başlayan tahliye müttefik askerleri, donanma gemilerinin yanı sıra, yolcu feribotları, balıkçı tekneleri ve yatlarıyla İngiliz kıyılarından gönüllü olarak gelen siviller tarafından İngiltere'ye taşındı.

Büyük tahliye 4 Haziran sabaha doğru tamamlanmış, yaklaşık 130 bini Fransız, Kanadalı ve Belçikalı, geri kalanı İngiliz olan 350 bin 140 müttefik askerinin ayrıldığı

Nazilerin, Dunkerque'de tamamen yok edebilecekleri müttefik ordusuna son darbeyi neden vurmadığının yanıtı bugüne dek verilememiştir?

Dunkerque'e birkaç saat sonra da Almanlar girmiştir. Tahliye operasyonuna katılamayan, gemilere ve tekneler ulaşamayan yaklaşık 10 bin müttefik askeri ise Almanlara esir düşmüştür.

“Dunkerque Tahliyesi” sırasında donanmaya ait 302 gemi, Kraliyet Hava Kuvvetlerine ait 112 savaş uçağı, 109.241 asker, 2502 ağır silah, 84.856 askeri araç ve 78. 400 ton mühimmat kaybedildiği resmi kayıtlara geçmiştir. Alman ordusunun kaybettiği asker sayısı ise yaklaşık 29 bin olarak belirtilmiştir.

Üzerinden geçen uzun yıllara rağmen bu büyük operasyona ilişkin temel sorular yanıt bulamamıştır. Naziler, Dunkerque kumsallarında sıkıştırdıkları ve tamamen yok edebilecekleri dev müttefik ordusuna son darbeyi neden vurmadı?

Hitler ya da generalleri 48 saatlik bir arayı neden verdiler ve müttefiklerin kaçışını sağladılar?

Bu sorulara yanıt, bir başka İngiliz subayı olan 4. Avcı Taburu

komutanı Yüzbaşı Alan Burn'un 1954 yılında yayınladığı kitapta verilmiştir.

Yüzbaşı Burns, *"Her şeyin bittiğini sandığımız saatlerde 2 mucize gerçekleşti. Birincisi Almanların kente ilerlemeyi durdurduğu haberi geldi. Ardından da, denizde yüzlerce irili ufaklı tekne ortaya çıkmaya başladı. Alman keşif uçakları, gün içerisinde denizde gördükleri yüzlerce tekneden Dunkerque'e doğru ilerlemesini 'Müttefikler farklı bir yöntemle çıkarma yapacaklar' şeklinde yorumladıklarını düşünüyorum. O teknelerin içinde gizlenmiş müttefik güçlerin olduğu şüphesi, Almanları durmaya ve yeni bir strateji uygulamaya itmiş olabilir. Gerçek şu ki, bu duraksama hangi nedenle olursa olsun yüzbinlerce askerin hayatının kurtarılmasını sağladı..."* demektedir.

Yüzbaşı Burns'un bu sözleri, Alman ordularının ilerleyişinin durdurulma nedenini tam açıklamıyor gibi görünüyor olabilir. İngiliz yetkililerin limanlardaki tüm özel tekneleri seferber etmeleri, Almanların ilerleyişi durdurmaları ile aynı saatlerde mi oldu da, İngiltere 2 gün kazandı sorusunu aydınlatacak net yanıtlar yok.

Konuya bir de Almanların cep-



Yüzbaşı Alan Burn'un 1954 yılında yayımladığı kitap

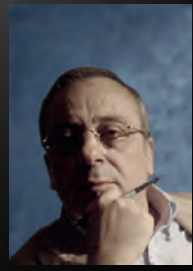
hesinden bakmakta yarar var.

Alman Panzer Birlikleri kurmaylarından Albay Egbert Baldwin Haziran 1957'de yayınladığı anılarında, Hitler'in Dunkerque'e 20 km kala zırhlı birliklere dur emri verdiğini söylemektedir. Albay Baldwin'e göre bunun nedeni, Hitler'in müttefikleri köşeye sıkıştırmışken, İngiltere'yi hızlı bir

şekilde barışa zorlamaktı. Ayrıca Hitler, panzerlerin Dunkerque'in geniş kumsallarına saplanmasından çekiniyordu. Egbert Baldwin, dur emrinde etkili olan bir başka konunun ise Göring'in, Alman hava kuvvetlerinin müttefikleri teslim almaya yeteceği yönünde Hitler'i ikna ettiği şeklinde bir düşünce bulunduğunu söylentilerinin üst düzey komutanlar arasında dolaştığını da aktarmaktadır. Alman subayın sözleri de soru işaretlerini tam olarak ortadan kaldırmıyor.

Sonuç olarak söylemek gerekirse, Dunkerque kumsallarından 350 bin asker kurtarılmasaydı, müttefiklerin savaşacak ordusu kalmayacaktı. Tam tersini söylemek gerekirse Naziler 48 saat durmak yerine ilerlemeye devam etseydiler, 350 bin müttefik askeri yok olacak, II. Dünya Savaşı'nın akışı değişecekti. •

gurbuzevrenbd@gmail.com



Dersim
Dersi
8

Dersim Propagandasında ‘Sözlü Tarih’ ve ‘Söylenti’

"Sözlü Tarih" (ing. "Oral History"): geçmiş olaylara ilişkin görgü tanığı anlatılarının ses kaydı, video kasetler vs. aracılığıyla kaydedilerek korunması ve yorumlanması olarak tanımlanabilir.^[1] Söyleşileri geçmişin örtüsünü kaldırmak üzere kullanmayı ve onları gelecek için saklamayı amaçlayan **"Sözlü Tarih"**, bir kavram adı olarak ilkin 1942'de The New Yorker

dergisinde Joseph Gould hakkında yayımlanan yazının başlığında "Zamanımızın Sözlü Tarihi" (An Oral History of Our Times) biçiminde kullanılmış; ilk modern "Sözlü Tarih" çalışması 1948'de Columbia üniversitesinde Tarihçi-Gazeteci Joseph Allan Nevins'in Amerikan yaşamı için önem taşıyan Henry Ford, John D. Rockefeller gibi kişilerin anı anlatılarını kaydetmesiyle

başlamış ve yine ilk "Sözlü Tarih Arşivi" 1948'de aynı üniversitede oluşturulmuş.^[2]



1948'de Columbia üniversitesinde İlk modern Sözlü Tarih çalışmasını başlatan Joseph Allan Nevins (1890-1971) bir anlatıyı kaydederken.

"Sözlü Tarih"

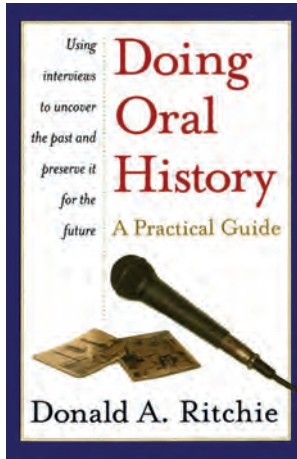
kavramı ülkemizde Tarih Vakfı Başkanı Orhan Silier'in 3 Kasım 1993'te "Niye Sözlü Tarih?" başlıklı bir söyleşiye konuşmacı olarak katılmasıyla basında yer almıştır.^[3] Tarih Vakfı, "Sözlü Tarih", "Sözlü Tarih" çalışmalarını, "belli bir olay veya döneme ilişkin kişisel tanıklık ve/veya yaşantıların kaydedilerek derlenmesi yoluyla toplumların tarihlerini dinamik bir eksende -eleştirel bir gözle- yeniden

kurmalarına katkıda bulunmak" (...) "kişisel belleği, sıradan insanların anılarını tarih yazımında ön plana

çıkarmak" olarak tanımlıyor.^[4]

1991'de kuruluşundan başlayarak pek çok "Sözlü Tarih" çalışması yapmış olan Tarih Vakfı, Temmuz 2010 - Haziran 2011 arası yaklaşık 1 yıl süreyle Global Dialogue Vakfı ve Finlandiya Büyükelçiliği mali desteğiyle "Belleklerdeki Dersim '38 Kuşaklararası Sözlü Tarih Projesi" çalışması yürütmüş ve Ekim 2011'de kitap olarak yayınlamıştır.

Kitapta belirtildiği üzere Temmuz 2010'da başlayan "Sözlü Tarih" çalışmasında "kendisi ya da ailesi Dersim kökenli 125 kişiyle" (s.38) "1937-38'de (yani 72 yıl önce-c.ö.) Dersim bölgesinde yaşanan olaylara çocuk yaştaki tanıklık etmiş olanlarla (yani 2010 itibarıyla yaşı 75-80-85 olanlarla - c.ö.), onların çocuklarıyla ve/ya torunlarıyla görüşmeler yapılmış" (s.39) olup görüşülen 125 kişiden 36'sı 1938'de 2-11 yaş arası ve 12'si 1938'de



Donald A. Ritchie, "Sözlü Tarih Yapımı: Bir Uygulama Kılavuzu. Söyleşileri geçmişin örtüsünü kaldırmak için kullanmak ve onları gelecek için saklamak" Oxford y., 2003.

12-22 yaş arası olmak üzere olayları bizzat görmesi olanaklı olan toplam 48 kişi vardır; şöyleşi yapılanların 77'si ise olaylar sırasında henüz doğmamışlardır. Kitapta bu kişilere yapılan görüşmeler soru-yanıt biçiminde verilmemiş, yalnızca kişilerin yanıtları verilmiş olup, ses kayıtlarının kitaba eksiksiz olarak aktarılmadığı anlaşılmaktadır.

1937-38 Tunceli Harekatı'nın suçlandığı "Dersim'in Kayıp Kızları" belgeseli, 2010'da bütün Türkiye'de ana akım medyada iri başlıklarla tanıtılmış; ana haberlere, çok izlenen televizyon programlarına konu olmuş; ve 19 Haziran 2010'da Tunceli'de de gösterime girmişti.

Tarih Vakfı "Dersim'in Kayıp Kızları" "belgesel"inden he-

men 10 gün sonra Temmuz 2010'da Dersim 38' konulu "Sözlü Tarih" çalışmasını başlatmış olup, şöyleşi yapılan kişilerin o belgeselde gösterilenleri, söylenenleri andırır



"Belleklerdeki Dersim 38", Bülent Bilmez, Gülay Kayaçan, Şükrü Aslan. Ekim 2011. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.



Nezahat Gürdoğan, Kazım Gündoğan "İki Tutam Saç. Dersim'in Kayıp Kızları" 2010.

söylemlerde bulunmaları, dikkat çekicidir. Ancak daha önemlisi, kişilerin "Sözlü Tarih" görüşmelerinde anlattıklarından oluştuğu söylenen "Belleklerdeki Dersim 38" kitabında anlatıların gerçeğe uygun olup olmadığı hiç soru konusu edilmeyip, sanki anlatılanlar gerçeğin bire bir ta kendisiymiş gibi bir söylemle okuyucuya sunulmasıdır. Anlatıların, gerçekliği irdelenmeksizin, eleştirel akılcı sorgulamadan geçirilmeksizin, "toplumun yüzleşmesi gereken gerçekler" olarak sunulması, "Sözlü Tarih" in bir gerçeğe ulaşma aracı değil, propagandaya inandırıcılık sağlama aracı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Dersim konulu

"Sözlü Tarih" çalışmalarının ilk örneklerinden biri -belki de ilki- 1986'da İhsan Sabri Çağlayangil'in konuşmasını kasede alarak yapılan ve ses kaydı 2008'den bu yana



Çağlayangil, 1986 "Sözlü Tarih" anlatısı kasede alınırken.

youtube üzerinden yayılmakta olan söyleşidir. Bu "Sözlü Tarih" ürününde anlatılanların gerçeği yansıtıp yansıtmadığını dergimizin Şubat sayısında irdelemiş ve "Ordu zehirli gaz kullandı mağaraların kapısının içerisinden.." diye başlayan sözlerin gerçeğe aykırılığını göstermiştik.



Seyit Rıza ve diğer sanıklar mahkemede (Kasım 1937).

Çağlayangil'in "Sözlü Tarih" söyleşisinde gerçeğe aykırı anlatıları bundan ibaret değildir. Örneğin:

1- Çağlayangil
1937-38Tunceli Harekatı'yla ilgili anlatısında yöre halkını sürekli olarak "Dersim

Kürtleri" ve dillerini Kürtçe olarak nitelemektedir. Oysa anılan yöre halkı "Kürt" olmadığı gibi dilleri de "Kürtçe" değildir. (Çağlayangil, 1991'de yayımlanan Anı kitabında Seyit Rıza'yla birlikte yargılananların sevinçle "İdam tunne!" (Kürtçe: İdam yok!) diye bağırıklarını söylüyor. Oysa yargılananların "Dimili", "Zazaki", "Kırmanç" dilinde

"yok"un karşılığı "tunne" değil "çinyo"dur: "İdam çinyo!")

2- Çağlayangil, "Sözlü Tarih" anlatısında, 4. Umum Müfettiş Abdullah Alpdoğan Dersim aşiretleriyle görüşürken kendisinin de onun yanında bulunduğunu,



"Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar İle Bir Takım Unvanların Men ve İl-gasına Dair Kanun"un 1. maddesiyle yasaklamıştır.

5- Çağlayangil, 1937'de

Atatürk Elazığ Maden'de, 17.11.1937.

aşiretlerin karşıda görünen Allahuekber Dağları'nı tutmuş olduklarını söylüyor ve "Allahuekber Dağları, Munzur Dağları'nın bir parçasıdır."^[5] diyor ki, bu da gerçeğe aykırıdır.

3- Çağlayangil, Seyit Rıza ve diğerlerinin son duruşmasının Cuma gecesi 02:30'da yapılarak idam cezalarının hemen yerine getirildiğini, Atatürk'ün ertesi gün Cumartesi Elazığ'a gelecek olduğunu fakat bir gün sonra (Pazar günü-c.ö.) geldiğini söylüyor.^[6] Bu gerçek dışıdır. İdamlar 15.11.1937 Pazartesi sabaha karşı yapılmış, Atatürk ise 17.11.1937 Çarşamba günü Elazığ'a varmıştır.

4- Çağlayangil, söyleşisinde Atatürk'ün 17.11.1937 günü Elazığ'a geldiğinde kendisine Seyit Rıza'yı kastederek: "Herif Seyit, Peygamber sülalesinden!" dediğini söylemektedir.^[7] Oysa Atatürk "Seyit" unvanının kullanılması- nı 30.11.1925 gün ve 677 sayılı

Tunceli Harekâtı başlıyalı bir-iki ay olmuş ve Seyit Rıza henüz ele geçmemişken (Haziran, Temmuz 1937-c.ö.) kendisinin Malatya Em-niyet Müdürlüğü'nden Ankara'ya bir göreve tayininin çıktığını, yeni görevi için Ankara'ya giderken Tunceli'ye uğradığını söylemektedir.

^[8] Oysa Çağlayangil'in Ankara'ya tayin edilmesi, 30 Ekim 1937 günlü Ulus gazetesinde tayinler listesinde yayımlanmıştır. Bu tarihte Seyit Rıza ele geçirilmiş ve 1937 Harekâtı sona ermiş bulunuyordu.

6- Çağlayangil, "Harekat şöyle başlamıştı. (...) O karakolda İsmail Hakkı isminde bir yedek subay komutasında 33 jandarma eri nöbet tutuyor. Orası Dersim'in kapısı. Seyit Rıza bir gece kuvvetleriyle basıyor bu İsmail Hakkı Bey'i ve 33 jandarmayı da şehit ediyor." diyor.^[9]

Oysa, Seyit Rıza'nın yargılandığı mahkemenin iddianamesinde böyle bir olaydan söz edilmemektedir.^[10]

7- Çağlayangil, "Hatemi Semih Bey adında bir savcı vardı." diyor^[11]



Atatürk ve Fevzi Çakmak.

Oysa, sözünü ettiği savcının adı "Hatemi Sahamoğlu"dur.^[12] "Hatemi Semih" ise 1930'lu yıllarda tanınmış bir felsefe öğretmenidir.

8- Çağlayangil 1986'da yapılan "Sözlü Tarih" söyleşisinde şöyle

Kayda alınan anlatıların eleştiri süzgecinden geçirilmediği ve gerçeğe uygunluğu araştırılmadan gerçek olarak kabul edildiği durumlarda "Sözlü Tarih" bir psikolojik savaş propaganda aracı olup çıkıyor.

diyor: "İki büyük siyaset Cumhuriyet'te zaman zaman hakim olmuş ve çarpışmıştır. Birincisi bunlara şiddet yoluyla baskı yoluyla hakim olmak... Kültür yoluyla hakim

olmak siyasetinin müdafii Avni Doğan gibi 4. Umum Müfettişlik yapmış, o havalide uzun müddet valilik ve müfettiş-i umumilik yapmış, Kürtleri tanımış kimseler taraftardı.

Fakat Atatürk Devrinde bütün Türk siyasetine Müşir Fevzi Çakmak'ın mutaassıp görüşü hakimdir. Fevzi Çakmak, Doğu'ya yol yapmanın, Doğu'da mektep açmanın, Kürtleri elit hale getirmenin, oraya medeniyet sokmanın aleyhindeydi. Bunlar uyanırlarsa istiklal fikrine kapılırlar ve vatanımız bölünür, diyordu."

Oysa Avni Doğan 4. Umum Müfettişlik yapmamış, Atatürk'ün ölümünden 5 yıl sonra 1943'te 1. Umum Müfettişliğe tayin edilmiştir. Çağlayangil'in Atatürk döneminde Doğu'da yol yapmamak, okul açmamak, uygarlık

sokmamak siyasetinin izlendiği sözleri de gerçeğe aykırıdır. Atatürk döneminde 1935'te Tunceli'de başlatılan yol, köprü, okul, hastane gibi bayındırlık girişimleri Atatürk'ün

özel önem verdiği çağcıl uygarlığa doğru atılmış adımlardır. Onuncu Yıl Marşı'nda yer alan "Demir ağlarla ördük anayurdu dört baştan" dizesi, gerçeği yansıtmaktadır.

Çağlayangil söyleşisi örneğinde görüleceği üzere, "Sözlü Tarih" kapsamında ses, video vs. araçlarla kaydedilen söyleşiler, anlatılanların gerçeği yansıtip yansıtmadığı irdelenmeksizin gerçeğin kanıtı olarak kabul edilemez ve tarihsel gerçek yerine konulamaz. Kayda alınan anlatıların eleştiri süzgecinden geçirilmediği ve gerçeğe uygunluğu araştırılmadan gerçek olarak kabul edildiği durumlarda "Sözlü Tarih" bir psikolojik savaş propaganda aracı olup çıkıyor. Dersim konulu

"Sözlü Tarih" yayınlarının pek çoğu ne yazık ki bu nitelikte. •

cengizozakincibd@gmail.com

Kaynakça: [1] University of Leicester, Center for Ursan History, East Midlands Oral History Archive, Information Sheet 1 "What is Oral History": "Oral history can be defined as the recording, preservation and interpretation of historical information, based on the personal experiences and opinions of the speaker. It may take the form of eye-witness evidence about the past, but can include folklore, myths, songs and stories passed down over the years by word of mouth. While it is an invaluable way of preserving the knowledge and understanding of older people, it can also involve interviewing younger generations." [2] Donald A. Ritchie, "Doing Oral History, A Practical Guide", Oxford, 2003, s.22 [3] Cumhuriyet, 01.11.1993, s.20. "Orhan Silier, 3 Kasım Çarşamba günü saat 17:30'da Tarih Vakfı'nda "Niye Sözlü Tarih?" konulu bir söyleşiye konuşmacı olarak katılacak." [4] <https://www.tarihvakfi.org.tr/proje/sozlu-tarih-nedir/40/sozlu-tarih-nedir/82> [5] Mesut Özcan, "Dersim ve Madımak Söyleşileri", Doğan kitap, 2010, s.57. [6] Mesut Özcan, a.g.e., s.62, 63. [7] Mesut Özcan, a.g.e., s.63 [8] Mesut Özcan, a.g.e., s.56 [9] Mesut Özcan, a.g.e., s.56 [10] Akşam g., 30.10.1937. s.13. "Seyit Rıza'nın Muhakemesinde Meydana Çıkan Mühim Hakikatler." [11] Mesut Özcan, a.g.e., s.62 [12] Akşam g., 30.10.1937. s.7.

Atatürk'ün tarih ile ilgili sözleri

- "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşkırtacak bir hâl alır." (1931)
- "Her şeyden evvel kendinizin dikkatle ve itina ile seçeceğiniz vesikalara dayanınız. Bu vesikalar üzerinde yapacağınız tetkikâtlar her şeyden ve herkesten evvel kendi insiyatîfinizi ve millî süzgecinizi kullanınız."
- "Tarih hayal mahsulü olamaz."
- "Tarih yazarken gerçek olayları bulmaya çalışmalıyız. Eğer bunları bulamazsak mechuliyeti ve bu noktadan cehlimizi itiraf etmeden etmekte çekinmeyelim."
- "Biz daima hakikat arayan ve buldukça, bulduğumuza kani oldukça ifadeye cür'et gösteren adamlarız."
- "Evvelâ millete tarihini, asıl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz." (1930)



Bende Kalanlar
Demir Aytaç

Cenap Şahabettin ve “Plevne’ye Giderken”

Cenap Şahabettin hiç kuşkusuz ki Tevfik Fikret ve Halit Ziya Uşaklıgil ile birlikte Servet-i Fünun edebiyatının en önde gelen adlarından biridir.

Çok güzel şiirleri olmasına karşın, sık kullandığı Arapça ve Farsça sözcükler ve ağıdalı Türkçesi yeni kuşaklar tarafından hakkı ile tanınamamasına neden olmuştur. Cenap Şahabettin’in çok canlı, güzel olan ifadesini ve kalemindeki gücü biz bugün ancak vecizeleri ve düz yazıları ile anlayabiliyoruz.

Değerli edebiyatçımız Prof. Dr. İnci Enginün “*Cenap’ın şiir anlayışı ile resim arasında bir münasebet vardır. O kelimelerle bir levha*

yapmak ve bu levhaya (...) ruhunu üfleme ister” dedikten sonra, “Cenap Şahabettin Servet-i Fünun’un (...) en önemli şairlerindendir, fakat, onun nesri de çok beğenilmiştir. Çok zihni bir tip olan ve mesleği gereği ülke içinde dolaşan, yurt dışına Avrupa’ya giden Cenap’ ta kuvvetli bir gözlem gücü vardır. Ayrıca, nesrinde vecize halinde dillerde dolaşan çok çarpıcı cümleler bulunur” diyerek şairimizin düz yazılarındaki başarısını da vurgulamıştır.

Cenap Şahabettin’in kış mûsikisi anlamına gelen “Elhan-ı Şîta” şiiri adeta bir müzik yapıtı ve tablo güzelliğindedir ve betimleme sanatımızın en güzel örneklerinden biri olarak Türk edebiyatında yerini almıştır. “Göklerden emeller gibi rızan oluyor kar

Her suda hayalin gibi puyan oluyor kar” dizeleri defalarca sözlük açma ve satır satır inceleme gerektirse bile, bu çabaya değecek güzelliktedir. Bu şiirde kış, Divan Edebiyatı’nda olduğu gibi statik değildir, yalnızca soğuk ve kar anlamına gelmez. Düşen kar tanelerine baharda kalan anılar karışır ve şiirin sonunda kış bahara, keder ve acı mutluluğa galip gelir.

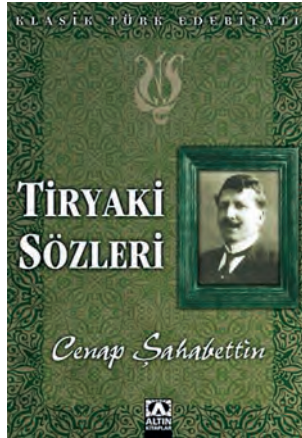
Değerli edebiyatçımız Prof. Dr. Mehmet Kaplan’a göre “Türk edebiyatında bir şiirin muhtevasının bu kadar dikkatli bir tanzime tabi tutulduğu görülmemiştir.” Ayrıca,

meraklısı için şiirin yapısı bir bilgisayar oyununu çözercesine zevklidir ve titiz bir inceleme gerektirmektedir. Kar ve baharın her bölümde tekrar tekrar nasıl sıraya dizildiğine ve kafiye düzeninin ne denli üzerinde çalışılması gereken bir şema olduğuna dikkatinizi çekmek isterim.

Serveti Fünun şairleri, şiirlerinde müzik ve resme çok önem vermişler, içerikten daha fazla yapıtlarında betimlemeye odaklanmışlardır.

Cenap Şahabettin’in düz yazısında da bu özellik kendisini göstermektedir. Adeta bir tablo seyrercesine, manzarayı gözlerimizin önüne getirebilmektedir.

Şairin vecizeleri ise



ölümünden sonra “Tiryaki Sözleri” adlı yapıtında toplanmıştır. Dili kullanmadaki başarısı, hassas ruhu ve kültürü sayesinde düşüncelerini güzel ifade edebilmiş ve bizlere kuşaktan kuşağa geçecek ifadelerini bırakmıştır. “Gurur; meziyetsiz insanın üzerinde iğreti elbise gibidir. Bir tarafından mutlaka pot verir” ya da: “Yüksek yerlerde, hem kartala hem de yılanı rastlarsınız, ama biri uçarak, diğeri de sürünecek gelmiştir” diyen sanatçı adeta

gündelik yaşamın içerisinde her gün bize kendisini göstermektedir.

Cenap Şahabettin'in düz yazıları beni daha çok etkilemiştir. Bunlardan biri de "Plevne'ye Giderken"dir. Babası 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi sırasında Plevne'de şehit olduğunda henüz 6-7 yaşında olan şair, babasının savaşa gidişini çok net anımsar. Kendisini çok etkileyen bu olayı daha sonraları düz yazılarından birisinde bizlerle paylaşmıştır. Konu ile ilgili ikinci bir yazısı daha vardır ki; o da yıllar sonra Plevne'den geçerken bir şehit çocuğunun "babası ile buluşması" ve babasına olan hasretinin acı bir ifadesidir.

Ben bu iki yazının arka arkaya okunduğu zaman bir bütün olduğuna ve gerçek anlamını kazandığına inanıyorum. Her iki yazıda da Cenap Şahabettin'in ifade sanatının güzelliğini ve gücünü buluyorum.

* * *

PLEVNE'YE GİDERKEN

Yeşil yolun başında bütün zabitler birer kere haykırdı. Büyük tabur durdu; bütün kalabalık durdu; herkes durdu. Ah, o zaman ben ne olacağını anlamış gibi mahzun oldum. Hayır, bu durmayı istemiyordum. Boru sesleri, trampet gürültüleri arasında yürürken ben yavaş yavaş her şeyi unuttum. Yürümeli, daha yürümeli idik. Ben zayıf bacaklarımda bugün her

Ötede bir nefer yarı çıplak bir köylü çocuğunu kokluyor, daha ötede bir köy delikanlısı bir onbaşının göğsünden ayrılmıyordu.

zamandan ziyade kuvvet hissediyordum. Hiç yorulmuyordum. Fakat durduk. Çünkü bütün zabitler birer kere haykırdı; çünkü tabur, büyük kalabalık, herkes durdu. O vakit bir şey oldu. Büyük tabur, bütün kalabalık birbirine karıştı. Kır sakallı, beyaz kuşaklı adamlar askerleri kollarının arasına alıyor, sıkıyor, öpüyor, bir daha öpüyor, alnından, yanaklarından, çenesinden, yüzünün rasgele bir noktasından öpüyor, sonra beyaz kuşağından kırmızı mendil çıkarıyor, kendi gözlerini kuruluordu. Ötede bir nefer yarı çıplak bir köylü çocuğunu kokluyor, daha ötede bir köy delikanlısı bir onbaşının göğsünden ayrılmıyordu.

Bunlar hep babalar, kardeşler, evlatlardı. Kucaklaşıyorlar, tekrar kucaklaşıyorlardı. Gözlerinin etrafında kırmızı bir dolgunluk, seslerinde şişkin bir titreme vardı. Beride üst dudağı gölgeli pek genç bir zabıt, şüphesiz mektepten o sene çıkmış, tabura gelmişti, bir kaya üstüne oturmuş, yumruğu şakağında, dalgındı. Sanki rüyada durgun bir havuza bakıyordu. Onun orada

kucaklıyacak, öpecek, sarılacak hiç kimsesi yoktu. Orada yoktu fakat uzakta... Bilmem niçin ben, o zaman orada yalnız duran gence acı-mıştım. Eğer utanmasaydım mutlaka gidecek, ona bir şeyler söyleyecek-tim. Sanıyordum ki, o kendi kendine siyah bir şeyler düşünüyor.

Mesela İstanbul'da fakir bir anne, bir illetli baba, bir genç hemşire...

Babam, zavallı babam beni kuca-ğına aldı: "Yaramazlık etme, anneni üzme; bak sonra darılırım..." diyor-du. Beni öpüyor, okşuyordu. Ben gittikçe mahzun oluyor, hiç cevap vermiyor, önüme bakıyordum. Ah, niçin onun yüzüne bakmıyordum. O daima bir şeyler söylüyor, nasihatler ediyordu. Ben adeta: "Eğer sen git-mezsen hiç yaramazlık etmem; uslu otururum..." diye yemin etmek, onu alıkoymak için bir bahane bulmak istiyordum. Çocukluk...

Sonra herkes bir halka şeklinde toplandı. Ortada beyaz sakallı bir adam vardı. Adam, gözlerini kapadı; ellerini kaldırdı; herkes "Amin" diyordu. "Amin" dağlara kadar gi-diyor, sonra dağlardan avdet ediyor gibi oluyordu. Ben hiçbir şey anla-mıyordum. Fakat bu anlamazlık beni herkesle birlikte "Amin" demekten men edemiyordu. Benim küçük elle-rim de semaya karşı açılmıştı. Yalnız ötede üçer üçer çatılmış duran sün-güler dinleniyor, sükût ediyordu.

Birdenbire halka dağıldı. Bir karışıklık daha oldu. O zaman babam beni bir daha, bir daha,

bir daha öptü; dedi ki: "Artık alın çocuğu götürün..." O zaman içimde, ta kalbimin içinde bir şeyin kırıldığını hissettim. O kırılan şey şişiyor, bütün göğsümü dolduruyor, boğazıma doğru bir tıkanıklık gibi geliyor, taşmak istiyordu. Mahzun, pek mahzundum.

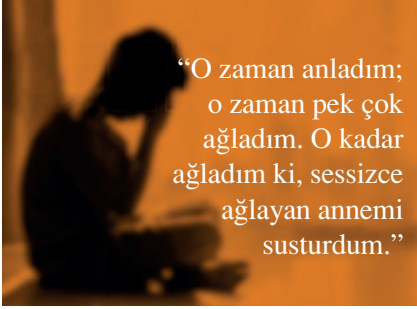
Bilmem neden, eve girmek için acele ediyordum. Adeta koşuyor, beni elimden tutan uşağı çekiyor, sürüklüyordum. Uzakta, ta uzakta boru sesleri, trampet gürültülerine karışuyordu. Kendi kendime "Gitti-ler! Gittiler!" diyordum.

Taze bir kadın iniyor, çıkıyor, ge-ziniyor, dağınık çamaşırları topluyor, açık kalmış bir sandığı kapatıyor, masanın çekmesini sürüyor, çekme-nin anahtarını çeviriyor, duramıyor, dolaşiyor, gidenin evinde bıraktığı perişanlığı düzeltmeğe çalışıyor, bü-tün bu hareketler esnasında sessizce ağlıyordu. Bu, benim annemdi.

Kardeşim, o zaman üç yaşında bir habersiz, koca bahçenin çamurlu bir köşesinden yorgun gelmiş, hayretle bakıyordu. Kim bilir? Belki de gidenin her akşamki avdetini bekliyordu. Öteki, hemşirem, daha üç ay beşiğinde ilk tebessümleri kendi kendine talim ediyordu. Hizmetçi kız, aşçı kadın, hepsi orada idiler. Yalnız bir kişi eksikti. Bir yumruk kadar aklımla bir dakika düşündüm: Giden babamdı. Babam, benim için bir dayanak, bir siperdi. Ben bir sepet gibi onun koluna asılır, korktukça onun göğsüne saklanır, bütün şikayetlerimi ona söyler, daima ondan imdat isterdim. Şimdi

o gitmişti. Ben bunların hepsinden mahrum kalmıştım. Gitmişti. “Gene gelecek” diyorlardı. Fakat ya gelmiyecek olursa!

O zaman içimde, ta kalbimin içinde kırılan şeyin nazık bir oyuncaktan, güzel bir bebekten daha pek çok sevgili bir şey olduğunu anladım. Göğsümde şişip duran şey birdenbire doldu, taşıtı. O zaman anladım; o zaman pek çok ağladım. O kadar ağladım ki, sessizce ağlayan



annemi susturdum. Şimdi annem beni kucağına almıştı; haykırıyordu “Ah, yarabbi, hıçkırıklar evladımı boğacak! Su, su çabuk su getirin.” Bütün kendi hicran ve acılarını unutmuştu. Benim yüzümü yıkıyor beni teselli ediyordu. Zavallı kadın!..

O gece hiçbirimiz akşam yemeğine kendimizde iştah bulamamıştık. Ben yatağında uykuyu taklit ettiğim zaman annem “Aman yarabbi, evladına bir güzel rüya!” dedi, Zavallı kadın...

O gitti; bilmem nereye? Galiba Plevne’ye gitti. Gitti ve gelmedi, bir daha hiç, hiç gelmedi.

Ben bundan yirmi sene evvel bugün sizin olduğunuz gibi, ey aziz

kardeşlerim, bir yetim olmuştum. Benimki de sizinkiler gibi hayatını barut dumanlarına sarmış, gitmişti. Bugünkü siz yirmi sene evvelki bensiniz. Ben sizin bütün hislerinizi, bütün ruhunuzu bilirim. Ben o yarayı bilirim. O yarayı seviniz.

Söyledim, söyledim. Çocukluğumun bütün ağlıyan kalbini söyledim. Çünkü herkes size vermek istiyor. Ben sizden almak, iştirak suretiyle sizin kaderinizden bir kısmı almak istiyorum.

* * *

Yıllar sonra Cenap Şahabettin Plevne’den tren ile geçerken babasıyla buluşmuş ve hislerini bizlerle “Avrupa Mektupları”nda aşağıdaki biçimde paylaşmıştır:

“Sabaha karşı Plevne civarından geçiyorduk. Alaca karanlıkta pencereyi açtım. Plevne ovasını görmek, arz üzerinde hakir bir mezarı bile kalmayan zavallı babamın ruhunu biraz teneffüs etmek istiyordum. Eyvah, yüksek ve zengin ekinleri okşayan gece rüzgârı -madde ve hakikat gibi insafsız- dedi ki: “Babanın kanını emen bu toprak şimdi babanın cisim ve ruhundan yabancı açlıklara gıda başakları hazırlıyor.”

Şimdi ufuk kızarıyor, kızarıyor-du; Osmanlı bayrağı gibi al, kan gibi al olmuştü:

Bir şehid ruhu için bu sabah ufku ne güzel bir kefendi. Baba, seni bu ağustos ayının son seherinde Plevne ufkunun bu geniş, kanlı mendili içinde kokladım.” •

demiraytacbd@gmail.com



Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Çok Yönlü, Tehlikeli, Global Bir Oyun

ADAM KAÇIRMA

Filmlerde gördüğümüz bir sahnedir, telefon çalar ve telefondaki meş'um ses ailenin çocuğunu kaçırdıkları haberini verir. Hatta çocuğun sesi dinletilir ve istenen fidye miktarı söylendikten sonra polise haber verilirse çocuğun başına gelecekler anlatılır, tehditlerle aileyi korkutulur. İkinci telefonun beklenmesi istenir ve cevap beklenmeden "Bir dakika..." filan demeye kalmadan "çat" diye telefon kapanır.

Ikinci telefon bekleyişi sırasında aile bireyleri arasında gerilim, tartışmalar, hatta şüpheler, ihmal suçlamaları, kimin kaçırmış olabileceğine dair tahminlerle doruğa tırmanır.

Aile çaresizdir, başlarına gelen felaket karşısında nasıl hareket etmeleri gerektiği tartışılır. Sevdiklerinin haydutların elinde olması karşısında polis yardımı olmandan bir an evvel onu geri alabilmek için aile her fedakârlığa hazırdır.

Kimileri para neyse ödemeye hazırken, kimileri de bu haydutlar, veya teröristlerle pazarlık yapmazlar ve bunun devletin-polisin görevi olduğunu düşünürler.

Velhasıl bu adam kaçırma işinde haydutlar bazen milyonlarca dolar kazanabilirken, kimi zaman çok azla yetindikleri de olur. Elbette yakayı ele vererek başarısız olanları da var.

Bu “adam kaçırma işi”nin içyüzü bazen çok çetrefil olabiliyor.

Önce istenen fidye para en yüksekte tutulur sonra pazarlık-

la indirimler olurmuş. Önerilen ise istenen parayı hemen kabul etmemek.

Eğer haydutlar indirimi kabul ederlerse muhtemelen bu bir “ekspres kaçırma” denilen kaçırma şekliymiş. İşin bir an önce bitirmek istendiği bu “ekspres kaçırma”larda genellikle le pazarlık esnasında kurban arabanın içinde tutulur ve istenen miktarın aile içinde kolayca toparlanabilecek bir miktar olmasına dikkat edilmiştir.

Büyük miktar fidyeler ise büyük pazarlık konuşmaları zamana yayıldığı için kriminal gruplar arasında çabucak yayılır ve pek çok yan etkilere neden olurmuş. Rakip “firmalar” da soyguncudan çalmak gibi başka soygunlara kalkışmış.

Buna genellikle Somali Korsanları örnek veriliyor. Somali korsanları onlarca yıldır rehinelere üç beş kuruş için kaçırıp sonra parayı alıp serbest bırakır ve bu böyle devam ederken, aceleci bir müşteri parayı milyonlara yüksel-



Fidye pazarlıklarında önerilen yol istenen parayı hemen kabul etmemek.



SOMALİ KORSANLARININ FİDYE İŞİ GLOBAL BİR TİCARETE DÖNÜŞMÜŞ!

tince piyasada fidye fiatları patlama yapmış ve iş global bir ticarete dönüşmüş!

Bu pazarlıklar esnasında kullanılan korkutucu dil, zaman zaman paranın bir kısmı ödendiğinde esirlerin bir kısmının serbest bırakılması hep oyunun bir parçasıymış .

Pazarlıklar anında ise arada “uzlaştırıcı” olması normal sayılıyor. Özellikle sigorta şirketleri burada devreye giriyormuş. Sözlerinin eri haydutlar bir sonraki işlerinde müşterinin güvenini kaybetmek istemezlermiş. Bu adam kaçırma işi bayağı bir sektör; utanmasalar ailece görüşecekler, reklam filan verecekler!

Kaçırılanlar turistler veya firma çalışanları ise, işlerin ya-vaş yürütülmesi sorun olabiliyor,

kaçma teşebbüsleri, tıbbi müdahale gereken durumlar işi iyice dramatize edebiliyormuş.

İşin fazla uzatılmadan en geç bir haftada firmayı veya fidyeyi ödeyecek şahsı batırmadan halledilmesi idealmiş; yoksa para toplama, hatta kampanyalar, kaçırma olayının basına yansması kaçırılan insanları riske sokarmış.

Dünyadaki “adam kaçırma” tarihinde gazetelere manşet olmuş bazı olayları hatırlayalım.

Çocukluğunda “yabancılar şeker verirse sakın alma” sözünü büyükle-rimizden duymayan yoktur.



Cherley Ross

İşte bu sözlerin çıkış nedeni taa 1874'lere dayanıyor.

Philadelp-hia'nın zengin bölgelerinden birinde 4 yaşındaki Charley Ross kendisine ikram edilen

şekeri almak için at arabasına tırmanıyor. Sonrasında babasına kaçırılan çocuğu için bu günkü değere göre yarım milyon olan 20,000 dolar fidyenin istendiği mektuplar geliyor. Beş ay sonra Brooklyn'de iki hır-sız bir evi soyarken vurularak ele

geçiriliyorlar. Biri, ölmeden önce ortağıyla birlikte Ross'u kaçırdıklarını itiraf ediyor. Ross, ailesinin ömür boyu süren aramalarına rağmen asla bulunamıyor. 1934'de Ross olduğunu iddia eden adamın da sahtekâr olduğu ortaya çıkıyor.

Yabancılardan şeker alan çocukların akıbeti Ross'a benzemesin diyeymiş bizlere yapılan tembihler.

Bu olaydan 25 yıl sonra Omaha'lı Eddie Cudahy adlı zengin iş adamının 16 yaşındaki oğlu sokakta kaçırılıyor. İstenen fidye 25 bin dolar. Ross'un başına gelenleri bilen iş adamı hemen parayı sözleşilen noktaya bırakıyor ve çocuk sağ salim evine dönüyor. Basın bu konuyu manşetlerden indirmiyor, ancak adam kaçırma suçundan yargılanan bir zanlı 1905'de aleyhindeki pek çok delile rağmen mahkemede suçsuz bulunuyor ve beraat ediyor. Dahası beraat sonrası etkinliklerde konferanslara davet ediliyor ve hatta bir iki filmde rol alıyor!

Modern tarihin en ünlü kaçırma olayı ise Charles Lindbergh Jr.'ın 1932'de dünya basınında da yer alan kaçırılma olayı. Öyle ki babasının 1927'de Atlantik'i uçakla geçmesi basında kaçırılan bebek kadar yer almıyor.

Başkan Hoover bizzat işin



Charles Lindbergh Jr.
ve kaçırılma işini çözen
Albay Herbert Norman
Schwarzkopf

takipçisi. Al Capone hapisten yer altı bağlantılarını yardım için seferber etmeyi teklif ediyor. Olayı çözen Herbert Norman Schwarzkopf, pek çok takdir alıyor. Yıllar sonra oğlu Norman

Schwarzkopf da Operation Desert Storm'u yöneten general...

Nereden, nereye!..

Esasen anlaşılıyor ki 20 aylık çocuk daha evden kaçırılırken bir kaza sonucu ölüyor veya öldürülüyor. Büyük bir çoğunluk hâlâ bütün suçun Bruno Hauptmann'ın üstüne atıldığına inanıyor.

Ünlü babaların oğlu olmak haydutların iştahını kabartıyor olmalı

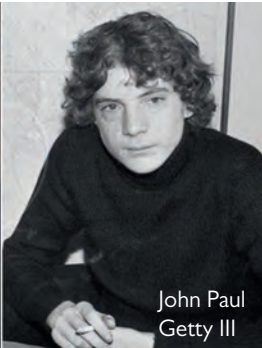


Frank Sinatra ve oğlu
Frank Sinatra Jr.

ki, Frank Sinatra'nın oğlu Frank Sinatra Jr. 19 yaşında iken Las Vegas'da gazino çıkışında kaçırılıyor. Babası oğlu için 250 bin dolar fidye ödüyor. Kaçırılan yakalanıp hapse atılıyor ancak bir süre sonra şartlı tahliye ile serbest kalıyorlar. Frank Sinatra'nın bu kaçırma olayını oğlunu gazete manşetlerine çıkartmak için planladığı da söylentiler arasında.



Paul Getty



John Paul
Getty III

Petrol milyarderi Paul Getty'nin torunu John Paul Getty III cimri dedesinden para sızdırmak için kaçırılmış gibi yapacağı şakalarını

sağda solda yaparken 1973 Temmuz'unda 16 yaşındayken Roma seyahati esnasında gerçekten kaçırılıyor. Kaçırılan dedesinden 17 milyon dolar istiyorlar. Ne var ki ihtiyar bu parayı ödemeyi reddedince torunun bir kulağı posta yoluyla kendisine iletiliyor.

Al takke ver külah sıkı pazarlıklar sonucu "cimri dede" vergiden düşebileceği 2.2 milyonu ödemeyi kabul ediyor daha sonra en son 2.9 milyon

dolara çıkıyor pazarlıkçı dede! Çocuk nihayet serbest kalıyor. 1977'de kopartılan kulağına plastik ameliyat yapılıyor ve olayla ilgili tutuklanan dokuz kişiden ikisi mahkûm oluyor.

Milyoner yayıncı Randolph Hearst'ün torunu Patty Hearst'ün o güne kadar duyulmamış Symbionese Liberation Army (SLA) tarafından kaçırılması sonra kendisini kaçırılanlarla birlikte bir

soygunda yer alan resmi ortalığı karıştırıyor. Çok tartışmalı bir kaçırma... Kaçırılan beynini yıkamışlar Patty'nin. Sonuçta hapishaneyi boylasa da kefaletle serbest bırakılıyor. Evlenip iki çocuk sahibi oluyor ve kendisini hayır işlerine adıyor.

Shawn Hornbeck ise kaçma imkânı varken 4 yıl kendisini kaçırılanla aynı apartmanda yaşamış ve kaçmayacağına dair söz vererek ha-

yatını kurtarmış. Biraz tuhaf geliyor insana ama, olur mu olur. Koşullar normal değil.

Hiç kuşkusuz siyasi adam kaçırılmaların en ünlüsü seçkin bir politikacı ve iki defa İtalya Başkanı olmuş Aldo Moro'nun kaçırılması. Moro, 1978'de Kızıl Tugaylar adlı örgüt tarafından kaçırılırken 5 koruması öldürülüyor.

Kızıl Tugaylar klasik fidye istemek yerine hapisanedeki arkadaşlarının serbest bırakılmasını istiyorlar. Devlet bu pazarlığın ileride büyük sorunlar, pazarlıklara kapı açacağını söyleyerek kabul etmiyor ve sonuç Aldo Moro'nun cesedi battaniyeye sarılmış on yerinden kurşunlanmış vaziyette bir Renault arabanın bagajında bulunuyor. Kimse bu kaçırmadan ötürü yakalanıp mahkûm olmuyor; suçlu yok ortada.

Hâl böyle olunca pek çok komplo teorisi filizleniyor, bunların arasında ABD'nin (Nato ile ortaklığı çerçevesinde) Aldo Moro'nun politikalarından hoşlanmayarak resimden sildiği en popüler komplo teorisi.

Insan kaçırma, fidye isteme olaylarını kategorilere ayıracak olursak birinci sırada ünlüler ve yakınlarının kaçırılması var.

Hemen kısa bir kaç örneğe bakalarsak, ağırsıklet dünya şampiyonu Boksör Riddick Bowe kendisini terk eden karısını barışmaya ikna etmek



Kızıl Tugaylar örgütü tarafından kaçırılan Aldo Moro (üstte) ve fidyenin kabul edilmemesi sonucu bir arabanın bagajında bulunan cesedi.

için çocuklarıyla birlikte 1998'de kaçırıyor. Polis tarafından yakalanıyor kadın ve çocuklar serbest kalıyorlar.

Franoise Claustre adlı bir arkeolog Çad'da gerillalar tarafından kaçırılıyor Fransız sağlık misyonunun başı olan eşi kadını kurtarmaya kalkarken bu sefer o da esir alınıyor!

Baron Edouard-Jean Empain adlı sanayici serbest bırakılmadan önce yakınlarına kanıt olarak gön-

derilen bir parmağından oluyor.

Georgiy Gongadze Ukraynalı bir gazeteci 2000 yılında kaçırıldıktan sonra başı kesilmiş bulunuyor. ABD ve Batı ülkeleri arasında çok ciddi bir diplomatik skandala neden oluyor. Olay henüz aydınlatılmış değil.

Biracı Freddy Heineken, Julio Iglesias ve babası kaçırılıp kurtulanlardan, David Letterman'ın oğlunun kaçırılması FBI ve Montana Polisi tarafından son anda önleniyor. Yoko Ono'nun kızı Kyoko 1971'de ilk kocası tarafından kaçırılıyor ana kız 1998 de birbirlerine kavuşuyorlar; ilk koca halen kaçak.

Hayranları tarafından kaçırılan güzellik kraliçelerinden tutun futbol yıldızlarına, filmcilerden, büyük elçilere, zengin iş adamlarına uzayıp gidiyor liste.

Kaçırılma Olayları Kategorisinde ikinci sırada numaradan kaçırılmalar var. Mesela: Fairlei Arrow adlı şarkıcı yolda elleri kolları bağlı bulunuyor, daha sonra kariyerinde ivme için numara yaptığını itiraf ediyor.

Jules Croiset adlı Hollandalı aktör ise 1987'de neonaziler tarafından



Fairley Arrow

kaçırıldığını uyduruyor.

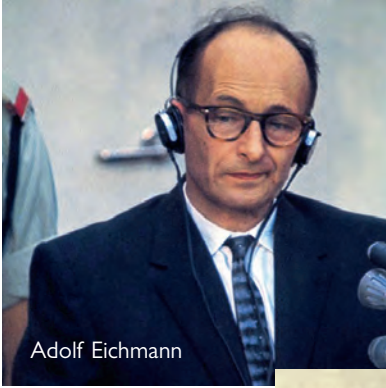
Yazdığım dizilerin oyuncularından biri de dublaj için ayağa kalkamayacağını çünkü kaçırılıp ayağından vurulduğunu söylediğinde yönetmenle botlarını çıkarmış kurşun deliği filan bulamamıştık. Sonra tıptış tıptış gidip işini yapmıştı!

Ailesi ile Christmas yemeği yemekten kaçmak için ortadan kaybolan kaçırıldı numarasına yatan, düğününden kaçmak için kaybodu numarasına yapanlar, gecikme faizi ödememek için kaçırıldım diye atanlar bile var. Velhasıl "ne yaman şey şu insan" dedirten bir yanı var kaçırılma hikayelerinin. Belki de bu nedenle sayısız film ve dizilere ilham olmuş hikayeleri.

Kaçırılmış olma ihtimali olanlar ise ayrı bir kategori. Onlar arasında cesedi bulunanlar, bir de hiç iz bırakmadan yok olanlar var. Örnek; meşhur kamyoncular sendikası efsane lideri Jimmy Hoffa. Geçen yıl gösterime giren The Irish Man filminde acaba gerçek mi dedirten bir öykü yazmışlar filmin içinde Hoffa için.

Ve en ilginç adam kaçırılmalardan biri, şahsın suçlu iadesi özelliği taşıyor. Bu kaçırma eylemleri biraz karışık ve çok emek istiyor. En iyisi örneklerle geçelim:

Bunların en ünlüsü 1960 yılında Mossad ajanı Rafi Eitan'ın başını çektiği ekibin Arjantin'den müthiş bir operasyonla İsrail'e kaçırıldığı Nazi subayı Adolf Eichmann... Malûm; adam İsrail'de yargılandı ve



idam edildi.

Siyaset bilimci, felsefeci Hannah Arendt'in Eichmann'ı sıradan bir devlet memuruydu. Arendt onu "Dünyanın en sıradışı cinayetlerinden sorumlu bu adam" diye tarif eder.

Arendt'e göre Eichmann tüm dünyaya kötülüğün ürktücü, akıl almaz, dile getirmesi zor bayağılığını göstermişti ve kriminal ilkelere göre örgütlenmiş bir toplumda bu bayağılık dünyaya, insanın doğasında var olan tüm kötücül güdülerin toplamından daha büyük bir felaket getirmişti.

"Eichmann Kudüs'te: Kötülüğün Bayağılığı Üzerine Rapor" 1963 (Eichmann in Jerusalem: A report on the Banality of Evil).

Martin Mubanga Zambia'dan Guantanamo'ya 2002, Ronie Biggs Brezilya'dan, Birleşik Krallığa 1981, Hasan Mustafa Osama Nasr



Kötülüğün Sıradanlığı /
Hannah Arendt

İtalya'dan Mısır'a 2005, Morton Sobel Meksika'dan ABD'ye 1950, Mir Aimal Kasi 1997, Pakistan'dan ABD'ye yargılanmak üzere kaçırılanlardan.

Kaçırınlar istihbarat örgütlerinin deneyimli timleri. Abdullah Öcalan da bu kaçırmalara bir örnek. Yok Ono'nun ilk eşi dışında yakalanmayan yok! İstenirse bulup paketleyip getiriyorlar.

Bu kişilerin arasında CIA Langley'de CIA'nin çalışanlarını öldürüp sonra Afganistana kaçıp saklananına, Sovyetlere sır verme suçundan 17 yıl yatıp çıkan elektrik mühendisine, suçu olup olmadığı tartışmalı hatta beraat edip insan hakları mahkemelerinin kaçıranları tazminata mahkum ettikleri de var.

İnsanlar birbirlerini kaçıra dursunlar, asıl insanlık aklını kaçıırken Cumhuriyetimiz dünyanın şu halinde bile yoluna devam ediyorsa bunu asla küçümsemek lazım.

İnsanlığın medeniyete büyük yürüyüşünden dimdik sağ çıkmak için istihbarat, bilim, ilim ve ahlâkın ışığının aydınlatığı inançla Cumhuriyetimiz payidar kalsın.

Adam Kaçırma dünyasında bir tur attık...

Saygıyla Efendim. •

necefugurlu@gmail.com

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol - (Hem Yaşadım Hem de Yazdım -1993)

Amerikan Büyükelçisinin Otomobilini Yaktılar

Türkiye'ye gelen Amerikan Büyükelçileri içinde en büyük büyükelçi, hiç kuşkusuz, 80 vesaire yaşındaki Strauss Hupe idi ama...

Yaşının dörtte biri yaşındaki hem de Sri Lanka'lı eşikle oluş-turduğu ilginç aile tablosuna karşın, o bile Kommer kadar meşhur olamadı Türkiye'de.

Kommer, Türkiye'ye gelmiş sadece Amerikan Büyükelçileri içinde değil, savaş yılları Almanya'sının Türkiye Büyükelçisi Von Papen'den sonra, yedi düvelin gelmiş geçmiş tüm büyükelçileri içinde de en meşhur olanı idi.

Kommer'in yıllar önce Vietnam'da CIA sorumlusu olarak görev yaptığı haberinin yayılmasıyla başlayan ve kendisine "Vietnam Ka-

sabı" adının takılmasıyla tırmanışa geçen Türkiye'deki şöhreti, en zengin gazetenin bile doksan kuponluk bir kuradan aşağı okuyucularına vermeye kıyamayacağı nefasetteki Cadillac'ının yakılmasıyla doruk noktasına ulaştı.

Onun, bir Çarkıfelek sunucusu hızıyla ulaştığı bu şöhretinde, "Türk solu"nun da yadsınamaz büyüklükle payı vardı. "Sol" kavramını bile millileştirerek icat ettikleri "Türk Solu" gibi deyimlerle ve bu düzeyde oluşturdıkları sloganlarla boş

zamanlarını değerlendiren solcularımızın gözünde ve namlularında Kommer, bulunmaz Hint kumaşı değerinde, bulunmaz bir Amerikan hedefiydi, çünkü.

Türk yapısı Türk Solu, kendi

Kommer, Türkiye'ye gelmiş Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi Von Papen'den sonra, yedi düvelin gelmiş geçmiş tüm büyükelçileri içinde de en meşhur olanı idi.

kendisiyle savaşıırken karşısında böylesi Hint kumaşı değerinde bir hedef bulunca, birden taktik değiş-tirdi, kendi kendine Amerika'ya savaş ilan etti ve...

Üst kattaki makam odasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kemal Kurdaş'ı ziyaret etmekte olan Büyükelçi Kommer'in, binanın hemen bitişi-



ğindeki otoparkta duran Cadillac'ı birbirlerine gösterip, bu savaşın ilk hücum emrini verdiler:

"İlk hedefimiz Cadillac'tır... Tüm ilerici solcular... İleri."

Aynen çocuk masallarında-ki "Biri tutmuş, biri kesmiş, biri pişirmiş, biri de afiyetle yemiş" özetlemesinde olduğu gibi, Türk yapısı Türk Solunun Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki bölümün-deki öğrencilerden biri, Caddilac'ın üzerine elindeki gaz bidonunu

boşalttı, biri bir kibrit çaktı, beşi yumruk kaldırdı, onbeşi slogan attı, bu eyleme yürekleriyle katılan pasif solcuların tümü ise, "Oldu da bitti maaşallah" deyip, bu eylemin başarısını afiyetle yedi...

Koskoca Amerika'nın, koskoca büyükelçisinin, koskoca Cadillac'ı yandı, bitti, kül olduktan ve... Onu yakan "Aktif Tim" mensubu on

öğrenci de, Amasya dağlarında düzenle-dikleri basın toplantı-sına kadar ortalıktan toz olduktan sonra...

Amerikan Bü-yükelçisinin yakılan makam otosu, bizim yetkili makamların baş konusu oldu.

Büyükelçiye "Geçmiş olsun" derken, bir yandan da ondan özür dilemek de gerekiyordu... Özür dilemek mesele değildi ama, bu özürü dilerken kantarın

topuzunu da ustaca ayarlamak, sağa sola kaçırmamak gerekiyordu.

Ortada dökülen kan olmadığı için hiçbir yekili, otomatik bir biçimde "Dökülen kan asla yerde kalmayacaktır" diyemiyordu.

Tüm yetkililerimiz, "demeç vererek özür dilemek" konusunda gerçekten bir hayli zorlanırken...

Tanrıya binlerce şükürler olsun... Beklenmedik bir anda ve beklenme-dik bir biçimde, Amerika Başkanı Nixon imdada yetişti.

“Hey ekselans... Come home” dedi büyükelçisine.

Büyükelçilik yaptığı bir ülkede makam otomobili yakılan büyükelçisini Başkan Nixon görevden aldı ve Amerika’ya geri çağırdı.

Bu davranışıyla Nixon, Amerika’da hangi geleneği uyguladı, neyi kanıtladı bilinmez ama Türkiye’de, “Amerika’nın varlığından doğan sakıncaları gidermenin yegane yolu, yine Amerika’dır.” sözünü bir kez daha kanıtlamış oldu.

Görev yaptığı her ülkeden kullaklarında “Go home” yankılarıyla ayrılmak zorunda kalan Kommer, ilk kez “Come home” çağrısıyla kesin dönüş yapacağı memleketine gitmeden önce, Türkiye’yi şöyle doya doya bir de turist gözüyle görmek istedi.

İsveç asıllı eşiyle birlikte İstanbul’da bir vapura bindi ve... Türkiye’yi kıyı kıyı tanımak üzere İskenderun’a doğru yola çıktı.

Bay ve Bayan Kommer’li vapura ertesi gün İzmir’de binen yolcular arasında ben de vardım.

Vapur İzmir’den hareket eder etmez gittim, kendimi Bay Kommer’e tanıttım. Bay Kommer de beni Bayan Kommer’e tanıttı.

Güvertede, viski bardakları ve kavrulmuş fındık tabakları çevresinde başlayan Kommer’lerle tanışıklığımız, vapur güneye indikçe sıcaklaştı, sıcaklaştı ve hele son gün, sımıcak bir dostluğa dönüştü.

Ve bu sımıcak dostluğun, sımıcak ikliminde, Bayan Kommer’i

kocasına karşı kıskırttım:

“Kocanıza CIA ajanı dediler, Vietnam Kasabı dediler, o hiç sesini çıkarmadı” dedim “Üstüne üstelik makam otomobilini de yaktılar, ondan yine tek ses çıkmadı. Bu konularda görüşlerini açıklamaya neden cesaret edemiyor, Büyükelçi Kommer?”

Kadıncağzın “bam teli”ne basmışım meğer.

“İnan, kaç zamandır aynı şeyleri söylüyorum kendisine” dedi “Bir türlü ağzını açıp, tek kelime konuşmuyor bu konularda...”

Bayan Kommer’le kafa kafaya verdik, bir anlaşma yaptık. Akşam yemeğinden önce kocasına bu konuyu açacak ve “Nasıl olsa onbeş gün sonra Türkiye’den ayrılıyoruz... Hazır Mete de burada... Sana yapılan ithamlar konusundaki görüşlerini açıklasana ona” diyecek.

Ve sadece demekle de kalmayacak, ayrıca ikna da edecek. Sonra da konuyu yemekte açacak, bu kez ben başlayacağım “neden susuyorsunuz?” saldırılarına.

Bayan Kommer’le yaptığımız plan, dikiş makinesi gibi tıkır tıkır işledi. Beşinci ve sonuncu kez akşam yemeğine indikimizde, Bayan Kommer “herşey tamam” anlamında bir göz attı.

Kommer ikna olmuştu... Bana yapacak iş kalmamıştı. Yemekten sonra bir köşeye çekildik ve... Birlikte “çalışmaya” başladık.

“Ben bir diplomat değilim, bir entellektüelim” diye başladı Kommer “Ben Türkiye’nin sorunlarına

bir Amerikan diplomatı gözüyle bakmadım, bir entellektüelin evrensel düşünce boyutlarıyla yaklaştım. Türkiye benim bu yaklaşımından çok yararlanabilirdi. Fakat hiç yararlanmadı.”

Söz “CIA ajanı” suçlamasına gelince Kommer gülmesini tutamadı :

“Ben asla bir CIA ajanı olmadım” dedi “CIA’de çok üst makamlarda görev yaptım çünkü...”

Büyükelçi Kommer:

*“Türkiye’de asla bir sol tehlike yoktur” dedi
“Çünkü Türkiye’de, sol diye birşey yoktur.”*

Ve bir de öğüt verdi :

“Ben bir Amerikan vatandaşıyım, CIA de bir Amerikan kurulusudur” dedi “CIA’nin görevi haber almak, bilgi toplamak ve bunları değerlendirmektir. Bir ülkede bu hizmet yapılamıyorsa eğer, ilerde o ülkenin başına çok dertler açılacağından kuşkunuz olmasın. Ülkem için böylesine yararlı bir kuruluştaki hem de sorumlu makamlarında görev yaptım diye niçin suçlanıyorum, onu anlayamıyorum... Ya da beni suçlayanlar neyin ne olduğunu anlayamıyorlar.”

Ya Türkiye’deki sol tehlikeye nasıl bakıyordu Kommer?

Yine gülmeye başladı :

“Türkiye’de asla bir sol tehlike yoktur” dedi “Çünkü Türkiye’de, sol diye birşey yoktur.”

Yıl 1969... Ülkenin hemen her üniversitesinde işgaller, boykotlar oluyor... Dövülen, hatta vurulan bir iki öğrenci var...

“Türkiye’de sol diye birşey yoktur sözünü nasıl söyleyebilirsiniz, Bay Büyükelçi?” dedim “İki üç ay önce otomobilinizin yakıldığını da görmezlikten gelemezsiniz ya...”

Yine gülümseyerek yanıtladı Kommer:

“Türkiye’de sadece, kimi heyecanlı, kimi saf, kimi de hem heyecanlı hem saf öğrenciler var” dedi “Onlar kendilerini şimdi solcu sanıyorlar. İki gün sonra ilgilerini başka bir yöne çekecek başka bir konu getirin önlerine, solcu olmadıklarını kendileri de göreceklerdir.”

“Ya yazarlarımız, ya yazarlarımız?...”

“Yazarlarınız da batının anladığı anlamda solcu değiller” dedi “Çoğu kendini solcu sanıyor ama... Biraz derinlerine inerseniz görürsünüz... Kimi hümanist, kimi milliyetçi, kimi faşist... Kendini solcu sananların çoğu, aslında ne olduklarının farkında bile değiller.”

İçime bir kuşkudur düştü:

“Fakat hiç değilse politikacılarımız arasında solcu olanlar var, değil mi?” dedim.

Allah Allah... Kommer yine tebessümle karşıladı sorumu:

“Bırakın solculuğu, politikacıla-

rınız, politika biliminin bile farkında değiller henüz” dedi “Bir İsmet İnönü’nüz vardır politikacı olarak. O da sadece Türkiye’de değil, dünya politikasında bir kişiliktir. Ondan başka önemli bir politikacınız daha vardır ki, o aynı zamanda gerçek ve önemli bir solcunuzdur. Ona çok dikkat etmeniz gerek...”

Adını sordum, onu da söyledi :
“Mihri Belli” dedi.

Türkiye’de görev yaptığı sürece Kommer hemen hergün umutla beklemiş ki, bir gazeteci, bir yazar kendisiyle görüşsün de, Türkiye’de hemen herkesin görüş ileri sürdüğü bir konuda kendisinden rakamlar istesin.

“Yabancı sermaye Türkiye’yi sömürüyor diye yazarlarınız da, politikacılarınız da konuşuyorlar, yazıp, çiziyorlar, fakat hiçbirisi de bu konudaki rakamlar nedir, onları öğrenmek istemiyor. Herkes, yabancı sermayenin kâr olarak Türkiye’nin dışına büyük paralar çıkardığını söylüyor, fakat kimse gerçek rakamların ne olduğunu merak etmiyor. Bir komünist Yugoslavya’daki yabancı yatırımların tutarının, Türkiye’deki-nin kaç yüz misli olduğunu belgeleriyle bir gazeteciye anlatabilmek fırsatım olmadı.”

Türkiye’deki sanayiden söz açar oldum, lafımı ağzıma tıkadı Kommer:

“Ne sanayiiden söz ediyorsunuz Türkiye’de?” dedi “Bir iki tane montaj atölyeniz vardır diyebilmeniz için, var olduğunu ileri sürdüğü-

nüz sanayinizin ürünlerini, uluslararası alanda rekabete çıkarabilmeniz gerekmektedir. Hem kalite açısından rekabet, hem de fiyat açısından rekabet... İçine yağmurlukla binilen bir Anadolu yapıp, bunu batının lüks otomobilleri fiyatında satmaya kalkışmak sanayicilik değildir. Türk sanayiinin ne düzeyde olduğunu anlayabilmeniz için, sadece gümrük duvarlarını kaldırmamız bile yeterli olacaktır.”

Kommer, Türkiye’deki demokrasiye de verdi, çattı:

“Siyasal partilerin sayılarının çokluğu, o ülkedeki demokrasinin göstergesi değildir” dedi “Demokrasilerde önemli olan husus, değişik açılardaki görüşlerin örgütlenmesidir. Bu konuda da aşamaya muhtaçsınız...”

Kommer’in o yıllarda yayınlanan bu görüşleri, başını kimi politikacı ve köşe yazarlarının çektiği çok kişinin öfkelenmesine neden oldu.

Aradan oniki, onüç yıl geçti, aynı görüşlerin üzerine Türkiye’de yeni yeni partiler kuruldu, aynı görüşleri savunan yeni yeni politikacılar çıktı sahneye.

Sırtına yüklenen bir yığın ithamla ve damgayla Türkiye’den ayrılan Kommer ise, birkaç yıl sonra, Amerika’da, Savunma Bakanı Yardımcısı oldu.

Ve büyükelçiliğinde yararlı olabilmek fırsatı bulamadığı Türkiye’ye, çoğumuz farkında bile değiliz ama, bu kez yeni görevinde, hem de pek çok faydalı oldu... •



Sporun Dünyası

Metin Gören



*Onlar, yoktan var
edilen, küllerinden
yeniden doğan bir
yurdun lideri Atatürk
için yarışıyorlardı...*

Kahramanlar Geçiyor!

Onlar, kilometre taşlarına heykelleri dikilen, methiyeler yazılan, dünyaya yüz yılda bir gelen büyük bir devlet adamının Atatürk'ün ülkesi, Türkiye'nin sporcularıydı...

Yoktan var edilen, küllerinden yeniden doğan bir yurdun lideri Atatürk için yarışıyorlardı. Büyük liderin kendi maaşından olimpiyat oyunlarına, dünya şampiyonalarına gönderdiği bir avuç sporcunun

hedefi kürsülere çıkmak, şanlı bayrağımızı göndere çektiirmek ve istiklal marşımızı çaldırabilmektir. Başardılar!.. Bir avuç da olsalar...

Ruhi Sarıalp'in; 1936 Berlin Olimpiyat Oyunları'nda üç adım

atlamada kazandığı bronz madalya, bu ülke için kazanılmış bir onur abidesiydi. Bayan sporcularımızın büyük lider tarafından oyunlara gönderilmesi, gelecekte modern bir ülke olacak Türkiye'nin kadın haklarına verdiği önemin âdeta bir simgeydi. İki dünya savaşının ağır baskısı altında inleyen onlarca ülkenin genç nesilleri yok olurken, yeni Cumhuriyet Türkiye'nin savaşa girmeme direnişi, yüce Atatürk'ün ölümünden sonra onunla birlikte olan ve ondan feyz alan liderlerin başarısı değil miydi?..

1948 Londra Olimpiyat Oyunları ve "Türk gibi kuvvetli" tümcesinin bir meşale gibi yanması gurur vericiydi. Yaşar Doğu, Celal Atik, Nasuh Akar, Gazanfer

Sporcuların boyunlara takılan altın madalyalar büyük lider Atatürk'ün aşılacağı inancın zafer simgeleriymi.

Bilge ve daha nice pehlivanların rakiplerine minderleri dar etmesi, boyunlara takılan altın madalyalar

büyük lider Atatürk'ün aşılacağı inancın zafer simgeleriymi. 1960 Roma Olimpiyat Oyunları'nda fırtına gibi esen sporcularımızın bir tarih daha yazmaları, Atatürk'ün "Ben sporcunun zeki, çevik



Yaşar Doğu



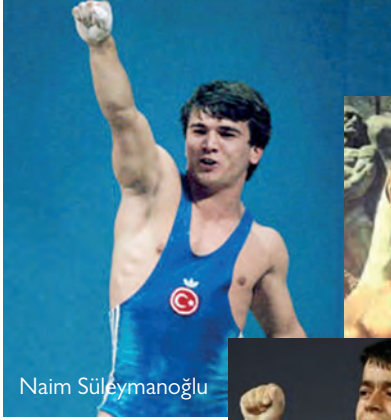
Gazanfer Bilge



Nasuh Akar

ve aynı zamanda ahlâklısını severim" sözleri, yıllar önce ekilen sonradan meyveleri toplanan bir gerçeğin ifadesiydi.

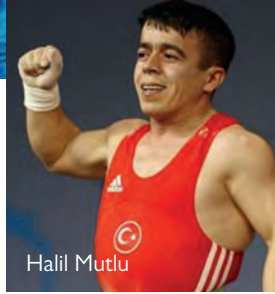
Mustafa Dağıstanlı, Hüseyin Akbaş, Tevfik Kış, İran Şahı Pehlevi'nin güreşçisi Tahti'yi acı kuvvetiyle yenen İsmet Atlı, kahramanlarımızın geçiş törenlerine gurur ve sevinç katan isimlerdi. Sonrasında peş peşe gelen başarılar... Ahmet Ayık'ın İngiltere'nin Manchester kentinde, efsane Sovyet güreşçisi Medved'i yenmesi, Mahmut Atalay'ın 36 yaşında olimpiyat şampiyonu olması, Türkoğlu Türk Naim Süleymanoğlu, Halil Mutlu gibi şampiyonlar şampiyonu sporcuların ölümsüzleştirdiği büyük başarılar yıllar yılı övünç kaynağımızdı..



Naim Süleymanoğlu



Mahmut Atalay



Halil Mutlu

Yüce Atatürk'ün, ölümüne yakın titizlikle hazırlattığı 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu'nun ışığında, sporcularımızın siyasal yapıların içinde gerçek kimliğini koruyabilmeleri halinde neler yapabileceğini düşünüyoruz şimdilerde. Kanunun 4. maddesindeki "Her Türk genci boş zamanlarında spor yapacaktır" hükmüne neredeyse ihanet etmiş bir

toplumun bireyleri olarak sporu yalnızca futbol topunun içine hapsedip saklandık. Kimi

zaman doping denilen bir kara lekenin bulaştığı alanlardaki çözümsüzlüklere üzüldük. Sporun geniş kapsamlı alanında yalnızca bir kaç branşta ithal ettiğimiz yabancı sporcularla kimlik

arayışımız doğru değildi.

Şimdi yeni nesil gençlerimizde yeni arayışlar içindeyiz. Milli Futbol

Takımımızın Avrupa Şam-

piyonası finallerine ulaşan başarısı, bana göre, meşin yuvarlağın cazibesinden kendisini soyutlayamayan bir toplumun "kahramanlar geçiyor" tarihi söylemini hatırlatan günlerin çok yakın olduğunu haber veriyor... •

metingorenbd@gmail.com

Futbol Dünyasından Sözler

"Galatasaray'da kapitanlık yaptığım zamanlarda yazı-tura yapılacağı vakit hep tura derdim. Varsın Atam'ın silüeti yere değmesin" **Metin Oktay**

"Benim için iyi insan olmak, iyi futbolcu olmaktan daha önemlidir"

Lionel Messi

"Ronaldo şanslı adam. Her seferinde en önden bilet bularak, Messi'nin ödülü almasını izliyor"

Zlatan Ibrahimovic

"Dünya'nın en iyi teknik direktörü ben değilim ama benden de iyisi yok."

Jose Mourinho

"Yedek beklemeyi bilmeyen futbolcu, büyük futbolcu olamaz"

Zinedine Zidane

Hakimiyeti Milliye

Balkanlarda Barış



Son günlerde Balkan Basını'nda, Balkanlılar arasında, siyasi ve ekonomik alanlarda bir anlaşmanın gereğinden ve öneminden sıkça bahsediliyor.

Bu yazılar, Atina Barış Kongresi'nde beliren temennilerin yansımalarıdır. Atina kongresinde şu görüş hâkim oldu: Milletler arasında genel ve geniş bir birlik oluşturabilmek için, bölgesel anlaşmazlıklardan başlamak daha pratik bir çözümdür. Örneğin, tarihi

düşmanlıkların, yakın ve kanlı bir geçmişin etkisinden henüz kurtulmamış olan Balkan Milletleri arasında siyasi ve hatta ekonomik alanda olsun, bir uyuşma, Büyük Avrupa Barışı sorununu çok kolaylaştırır.

Balkan birleşmesi veya uzlaşması konusu ortaya yeni çıkmış bir husus değildir. Zamanla öne sürülen bir düşünce, bir görüştür. Mevcut anlaşmaların sağladığı durumdan memnun olanlarla, ondan şikâyet edenlerin, amaçlarını aynı zaman-

da tatmin edememek yüzünden bu düşüncenin gerçekleşmesine olanak bulunamıyor.

İstanbul'dan sonra Sofya'ya da uğrayan Barış Derneği heyeti, Atina ve İstanbul'da olduğu gibi, orada da Balkanlıların birleşmesi temennilerinde bulunmuşlar.

Bu münasebetle Sofya Gazeteleri'nde çıkan yazılarda, anlaşmaların Bulgar Milleti'ne yükledikleri ağır külfetler nedeniyle pek acı bir şikâyetin anlamı kolaylıkla seziliyor. Bulgarların tabii olduğu bugünkü koşullara bakılınca; onları oyunbozanlıkla suçlamak zordur.

Yeni Türkiye, Balkanlıların birleşmesi konusunda en açık ve en olumlu bir siyaset izleyecek vaziyette bulunuyor.

Komşularımızdan hiçbirinin topraklarında gözümüz yoktur. Emin olmak isteriz ki, komşularımız da Türk topraklarının hiçbir noktası için hırs yüklü bir amaç taşımıyorlardır. Onun için Türkiye en seçkin bir duyguyla bu girişimi desteklemekten geri kalacak değildir. Yalnız

şu noktaya değinmeden bitirmek istemiyorum: Her ülkede halk, haysalperestlikten bıktı, usandı, hatta çok zarar gördü.

Uzlaşma işlerinde güçlük çıkarlar halk değil, sorumluluğu halka yüklemek isteyen devlet adamlarıdır. “Kamuoyu karşısında sorumluluk” kuruntusunun arkasına gizlenmek isteyen diplomatlar,

artık onu bir siyaset aracı yapmaktan kaçınmalıdırlar.

Balkan ülkeleri arasındaki küçük anlaşmazlıkların cesur bir hareket ile bitirilmesi, halkı barış edebiyatıyla dolu olan konuşmalardan ve makalelerden daha çok

**Komşularımızdan
hiçbirinin
topraklarında
gözümüz yoktur.
Emin olmak isteriz
ki, komşularımız da
Türk topraklarının
hiçbir noktası için
hırs yüklü bir amaç
taşımıyorlardır.**

memnun eder.

İşte, Balkanlar uzlaşması işinde, her yönüyle birleşik bir cephe halinde yürüyebilecek durumda olan Ankara ile Atina arasındaki küçük anlaşmazlıklar bir türlü çözülemiyor. Hâlbuki bu işin bitmesine, Atina'nın basit bir kararı yeterli olacaktır.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
27 Ekim 1929

Türkiye'nin güvenliğini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış istikameti bizim daima prensibimiz olacaktır. (1931)

M. Kemal Atatürk

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarıhan



Ebubekir Hâzım Bey **Valilikten Nasıl** **İstifa Etti?**

“Dünya yuvarlaktır” sözü boşuna söylenmemiştir. Türkiye gibi bazı ülkelerin tarihlerinde idam sehpasından bakanlığa, cumhurbaşkanlığı ve başbakanlık gibi yüksek görevlerden idam sehpalarına gidenler konusunda bol örnek vardır.

Mütarekenin ilk yıllarında Bursa Valisi Ebubekir Hâzım Bey’in öyküsü tam da dünyanın yuvarlak olduğu sözüne verilecek örneklerden biridir.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti siyaseten bir deprem yaşamıştır. İttihat ve Terakki



Partisi Hükümeti istifa etmiş, partinin önderleri ülkeyi terk etmiş, iktidar el değiştirmiştir. İdareciler de değiştirilmektedir.

6 Aralık 1918 tarihli Yeni Gazete’de Ebubekir Hâzım Bey’in Bursa Valiliğine atandığını okuyoruz. Ebubekir Hâzım Bey’in Türkiye’de ilk köy romanı sayılan Nabizade Nazım’ın Karabibik romanından sonra köy hayatını daha genişçe ele alan Küçük Paşa romanının da yazarıdır. 16 Aralık

tarihli Takvimi Vakayi’de bu atama yayımlandı. 56 yaşındaydı. Rüştîye (ortaokul) öğretiminden sonra başladığı memurluk hayatında valiliğe kadar yükselmiş oluyordu. Daha da yükselecektir ama bakın başına neler geldi?

Ebubekir Hâzım Bey, daha görevinde üç ayını doldurmuştu ki, yeni iktidara gelen Damat Ferit Paşa, Hürriyet ve İtilaf Partisine bağlı olan idarecileri görevlendirmeye başladı. Bursa Valiliğine de sürgünden 24 Şubat 1919’da dönmüş olan Gümülcine eski valisi ve Hürriyet ve İtilaf Partisinin ileri gelenlerinden Gümülcinelî İsmail Bey’i tayin etti. İsmail Bey, sürgünden döndüğü gün, Hürriyet ve İtilaf’ın toplantısına katılmış ve “*Kesin icraat hükümetine ihtiyaç var*” diye demec vermişti. Atama kararı 11 Mart

1919 tarihli Takvimi Vakayi’de yayımlandı.

Görevden alınması için bir neden görmeyen Hâzım Bey, İçişleri Bakanlığı’na zehir zemberek bir telgraf çekti, bunun bir örneğini de Damat Ferit Paşa’ya gönderdi. Telgrafında “*Hükümeti her tarafça kötü etki yapacak ve hayrete düşürecek ters bir işlemden korumak üzere cevabınızı beklemekteyim*” diyordu.

Hükümet ise bu uyarıya aldırmayarak onu görevden alma ve

yerine Gümülcinelî İsmail Bey’i atamakta diretti.

ZEHİR ZEMBEREK TELGRAF

Bunun üzerine Bursa’da sözü geçen kişiler, Hâzım Bey’in görevde kalmasını isteyen bir dilekçe hazırladılar. Bursa Belediye Başkanı, son iki kişinin imzasını almaya giderken arkalarını yeni hükümete dayayan Hürriyet ve İtilafçılar tarafından yolu kesildi. Dilekçe silah zoruyla elinden alıp yırtıldı.

Hâzım Bey’in sinirleri tepesine çıkmış olmalı ki İçişleri Bakanına 15 Mart 1919 günü şu telgrafi çekti:

“*Bahtsız memleketin son ümitlerini de kırıp geçirerek fikir ve hamiyet erbabını şaşırta ve üzüntüye boğan idare tarzınızın buralarda da yüz göstermeye başlayan üzüntü*



Ebubekir Hâzım Bey’in Küçük Paşa adlı romanı

verici eserlerine yüreği yanarak tanık olmaktan beni korumaktaki aceleciliğinize teşekkür ederek valiliği terk ettim. Şifre anahtarını kime verilecekse bildirilmesi.”

Bu telgraf 22 Mart 1919 tarihli Hadisat gazetesinde de yayımlandı.

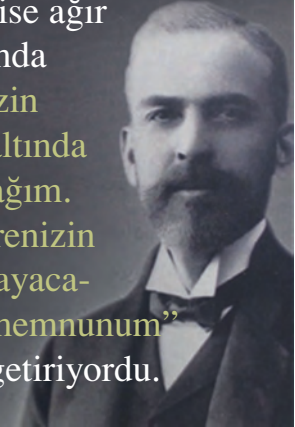
Hâzım Bey, görünüşte nazik ve saygılı, gerçekte ise ağır mektubunda “İyi ki sizin emriniz altında olmayacağım. Kötü idarenizin aleti olmayacağım” demeye getiriyordu. Bu, Osmanlı yazışma sistemine yabancı bir dildi ve herhalde Ebubekir Hâzım Bey gibi hem edebiyatçı, hem ateşli bir vatansever olmasının eseriydi. Damat Ferit’in gidici olduğunu seziyor olmalıydı. 24 Mart 1919 tarihli Sabah gazetesini telgrafı “münasebetsiz” olarak nitelendirirdi.

Damat Ferit Paşa Hükümeti, hakaret saydığı bu mektubu karşılıksız bırakmazdı. Yanıt, Hâzım Bey’in divanıharbe verilmesi idi. Hâzım Bey için teslim olmaktan başka çare görünmüyordu. Nitekim siyasi çevrelerde henüz barış umudu ve beklentisi vardı. Yunanlıların İzmir’e asker çıkarmasına ve Ege’de direniş güçlerinin harekete geçmesine, Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a çıktıktan sonra hükümete kafa tutmaya başlamasına da daha yaklaşık iki ay vardı.

Hâzım Bey, 26 Mart 1919 günü teslim oldu.

Gümülcineli İsmail Bey’in yaptıkları Bursa’da birçok şikâyetlere sebep oldu. Alemdar 22 Mayıs tarihli sayısında İsmail Bey’in, partisinde çalışmak üzere valilikten istifa ettiğini yazdı. İsmail Bey, 5 Haziran’da Harbiye Nezareti’ne başvurarak valilikten emir almayı

Hâzım Bey, görünüşte nazik ve saygılı, gerçekte ise ağır mektubunda “İyi ki sizin emriniz altında olmayacağım. Kötü idarenizin aleti olmayacağım” demeye getiriyordu.



reddeden 14. Kolordu Kumandanının cezalandırılmasını istedi. Bunun üzerine 11 Haziran’da Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa, İsmail Bey’i Başbakanlığa şikâyet etti. Damat Ferit Hükümeti, onun yerine “Nemrut” unvanıyla ün yapacak Mustafa Paşayı atadı. Batı Anadolu’da önemli merkezlerden biri olan Bursa’da hiçbir vali dikış tutturamıyordu. Nitekim Kuvayı Milliyeciler Mustafa Paşa’ya rahat vermeye-

cekler, onu zorla valilikten atarak İstanbul'a postalayacaklardır.

ZOR KOŞULLARDA İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Biz yeniden Hâzım Bey'in serüvenine dönelim:

1919 yılının Eylül ayı sonlarında, Sivas merkezli Anadolu hareketinin zorlamasıyla Damat Ferit Paşa istifa edip yerine Anadolu ile uzlaşan Ali Rıza Paşa Hükümeti kurulunca topun yuvarlak olduğu

bir kez daha kanıtlandı. Hâzım Bey 11 Ekim 1919'da yeniden Bursa Valiliğine atandı. 8 Şubat 1920'de de İçişleri Bakanlığı'na getirildi. Ankara ile İstanbul arasında atamalar konusunda bir çelişme eksik değildi. Hâzım Bey'in imzasıyla 14 Şubat günü yayımlanan bir genelgede Meclisi Mebusandan başka millî istekler adına söz söyleyenlerin, hükümetin işine

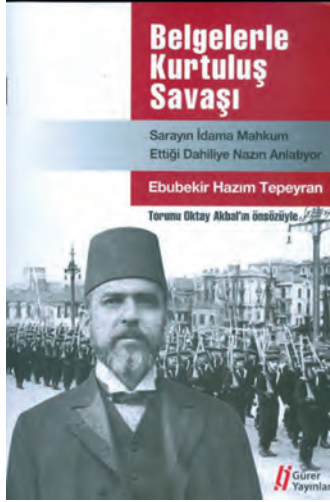
karişanların cezalandırılacağı belirtiliyordu. Atatürk bunu Nutuk'ta "Ali Rıza Paşa Hükümetinin içyüzünü, utanmazlığını gösteren bir belge" olarak niteliyor. Ebubekir Hâzım Bey ise Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları kitabında, (s. 13, 145), bu genelgenin kendisinin göreve başladığı gün yayımlandığını

ve daha önce hazırlanmış olduğunu yazıyor. O gün makamında kutlamaları kabul etmekle meşguldü. Bursa'yı gayet iyi vaziyette bıraktığını söyledi. (Yeniğün 15 Şubat 1920)

KUVAYI MİLLİYE'Yİ MUSTAFA KEMAL BİLE DAĞITMAZ!

19 Şubat 1919 günü Başbakan, İçişleri Bakanı ve Bahriye Bakanı, Meclis'te Felahı Vatan Grubunu zi-

yaret ettiler. Burada da Ali Rıza Paşa, Kuvayı Milliye'nin ikinci bir hükümet gibi davranmamasını, Rauf Bey de polis müdürü ile içişleri memurlarının değiştirilmesini istedi. Hâzım Bey, suçu olmayan kimselerin işine son veremeyeceğini, bunda diretilirse bakanlıktan istifa edeceğini söyledi. Bu görüşmeyi Mustafa Kemal Paşa'ya bildiren Rauf Bey,



Ebubekir Hâzım Bey'in Kurtuluş Savaşı Anıları adlı kitabı

"İçişleri Bakanı, polis müdürü ve jandarma kumandanını değiştirecek güçte değil" diye yazdı. (Akşam 19 Şubat, Nutuk vesika 236).

İngilizler, Kuvayı Milliye'yi dağıtması için Hükümeti sıkıştırıyorlardı. Hâzım Bey'in 26 Şubat tarihli Tasviri Efkâr'da İngilizlerin hükümetten beklentilerine bir cevap

yayımlandı: “Kuvayı Milliye’yi ben dağıtamam, Sadrazam da, hatta Mustafa Kemal Paşa da dağıtmaz!” 29 Şubat 1920’de Akşam’da yayımlanan demecinde her tarafta asayiş olduğunu, Biga Hadisesinin (Anzavur) iyi bir surette sona erdiğini, Hükümet’le Kuvayı Milliye arasındaki ilişkilerin iyi olduğunu ve anlaşmazlığa bir sebep de olmadığını söyledi.

Hâzım Bey, Ali Rıza Paşa Hükümeti’nin İngilizlerin baskılarına daha fazla dayanamayarak istifa etmesi üzerine, 8 Mart 1920’de kurulan Salih Paşa Hükümeti’nin İçişleri Bakanlığında koltuğunu korudu. 17 Mart’ta Ankara Valiliğine çektiği telde, Gaziantep’te Ermenilere saldırılması için Mustafa Kemal’in oradaki kumandana tebligatta bulunmasını istedi. (Yoksa 16 Mart’ta İstanbul’u işgal eden İngilizler, bu saldırılar devam ederse İstanbul’u Türklerden alacaklardı!)

“KUVAYI MİLLİYE’DEN BAŞKA KURTARICI YOK”

30 Mart 1920 günü Hürriyet ve İtilafçıların suçlamaları konusunda Padişah’la bir görüşme yaptı. Anlattığına göre Padişah’a Kuvayı Milliye’den başka kurtarıcı bir kuvvet olmadığını, gizli yollarla bu kuvveti desteklemek gerektiğini, Ferit Paşa iktidara gelirse, Padişah’ın emirlerinin Üsküdar’dan öteye geçmeyeceğini söyledi. (Kurtuluş Savaşı Anıları, s. 42)

Ebubekir Hazım Bey, Kuvayı Milliye’yi teşvik etmekten ölüm cezasına çarptırıldı. Cezası Padişah tarafından ömür boyu hapse çevrildi. Beşinci Damat Ferit Hükümeti yıkılınca cezası temyizde bozularak beraat etti.

Fakat Padişah bu tavsiyeyi dinlemedi. İngilizlerin yeniden sertlik politikasına dönmesi üzerine Damat Ferit Paşa’ya 5 Nisan 1920’de yeniden hükümet kurduruldu. Ebubekir Hâzım Bey için yeniden zor günler başladı. 24 Mayıs 1920 günü gözaltına alındı ve ertesi gün de Nemrut Mustafa Paşa Divanıharbi’nce tutuklandı. Öykünün kalan kısmını kısa tutmak için belirtelim ki, Kuvayı Milliye’yi teşvik etmekten ölüm cezasına çarptırıldı. Cezası Padişah tarafından ömür boyu hapse çevrildi. Beşinci Damat Ferit Hükümeti yıkılınca cezası temyizde bozularak beraat etti. Ankara’ya gitti. Sivas ve Trabzon Valilikleri yaptı. 1939-1946 yılları arasında Niğde Milletvekilliği yaptı. 1947’de hayta veda etti. Küçük Paşa’dan başka Zalimane Bir İdam Hükmü ve Kurtuluş Savaşı Anıları adlarında zevkle okunacak iki anı kitabı vardır. •

zekisarihan@gmail.com

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı



3 Mart Devrim Yasaları

3 Mart 1924'te TBMM'nin çıkardığı üç yasa Atatürk devriminin temel taşlarını oluşturmaktadır.

Bu yasalarla devrimin iki ilkesi olan;

1. Ordunun siyasetten ayrılması,
2. Dinin siyasetten ayrılması hayata geçirilmiş, halifelik kaldırılmış, laik cumhuriyetin gerektirdiği insan kaynağını yetiştirmek amacıyla medreseler kapatılarak tüm eğitim

kurumları Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde birleştirilmiştir.

Söz konusu yasalar:

1. 429 sayılı Şer'iye ve Evkaf ve Erkanı Harbiye-yi Umumiye Bakanlıklarının kaldırılmasına dair kanun;
2. 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu,

3. **431** sayılı Halifeliğin Kaldırılmasına ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Dışına Çıkarılmasına Dair Kanun'dur.

Her üç kanun 4-22 Şubat 1924 tarihleri arasında İzmir'de Harp Oyunu'nda bulunan Atatürk, komutanlar, ve Başbakan İnönü ile birlikte kararlaştırılmıştır.

429 Sayılı Kanun:

O tarihe kadar TBMM üyeleri arasından seçilen Bakanlar Kurulunda din işlerinden sorumlu Şeriye ve Evkaf Vekaleti ve Si-

“ Din ve ordunun politik akımlarla ilgilenmesi birçok sakıncalar doğurur. Bu gerçek bütün uygar milletler ve hükûmetler tarafından bir temel ilke olarak kabul

lahlı Kuvvetlerden sorumlu Erkân-ı Harbiye'yi Umumiye Vekaleti (Genelkurmay Bakanlığı) vardı. Bu iki bakan hükûmetin aldığı siyasi kararlara katılıyorlardı. Bu din ve ordunun siyasete doğrudan karışması demekti.

Siirt milletvekili Hulki Efendi ve 50 arkadaşı tarafından verilen teklifte kanunun gerekçesi şöyle açıklanmaktadır:

“Din ve ordunun politik akımlarla ilgilenmesi birçok sakıncalar

doğurur. Bu gerçek bütün uygar milletler ve hükûmetler tarafından bir temel ilke olarak kabul edilmiştir. Bu bakımdan yeni bir hayat varlığı sağlamakla görevli bulunan Türkiye Cumhuriyetinin anayasasında zaten ifadesini bulmuş olan Şeriye ve Evkaf Bakanlığı ile Erkanı Harbiyeyi Umumiye Bakanlığı'nın bulunması uygun olmaz.”

Şeriye ve evkaf vekaletinin, siyasete karışması devrimin temeli olan laiklik ilkesi ile Genelkurmay Bakanı'nın siyasete karışması devrimin diğer bir ilkesi olan ordunun siyasete karışması ilkesi ile çelişiyordu. Devrimin önderleri gençlik yıllarından beri dinin ve ordunun siyasete karışmasının sakıncalarını görmüşlerdi.

429 sayılı kanunla Şeriye ve Evkaf Vekaleti kaldırıldı, yerine Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu. Diyanet İşleri başkanının Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca

atanması kuralı getirildi. Kanuna göre, dinin kişiler arası ilişkileri düzenleyen kuralları artık yasama ve yürütmeden sorumlu olan TBMM'ce düzenlenmektedir. Dinin ibadetle ilgili düzenleme ve uygulamalarını ise Diyanet İşleri Başkanlığı yürütecektir. Bu maksatla anılan başkanlığa ülkedeki bütün camiler, mescitler, tekkeler ve zaviyeler (1925'de kapatılacaktır) bağlanmıştır. Müftüler de bu başkanlığa bağlıdır.

Diyanet işleri Başkanlığı'nın asıl kuruluş gerekçesi din işlerinin siyasetten ayılmasıdır. Son yıllarda Bu makamın siyasetleştirilmesi halen yürürlükte olan 429 sayılı yasaya aykırıdır.

Aynı yasa ile Genelkurmay Bakanlığı

kaldırılmış, yerine 'barış zamanında ordunun emir ve komutası ile görevli en yüksek makam olarak' Genelkurmay Başkanlığı kurulmuştur. Genelkurmay Başkanı Başbakanın teklifi ile Cumhurbaşkanınca atanır. Genelkurmay Başkanlığı görevlerinde bağımsızdır. (md. 9)

Askeri bütçenin sorumluluğu Mili Savunma Bakanlığı'na verilmiştir. Bu düzenleme ile de ordunun siyasetten ayrılması yönünde önemli bir adım atılmıştır.

Günümüzde Genelkurmay Başkanının bir siyasi partinin başkanı tarafından atanması ve kuvvet komutanlıklarının siyasi bir makam olan Mili Savunma Bakanlığı'na bağlanması 429 sayılı kanuna ve devrimin ruhuna aykırıdır.



“Bir milletin bireyleri ancak bir eğitim görebilir. İki türlü eğitim iki türlü insan yetiştirir. Bu ise duygu ve düşünce birliği ile dayanışma amaçlarını tamamen yok eder.”

430 Sayılı Tevhidi Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu:

3 Mart 1924'de çıkartılan diğer önemli bir kanun da öğretimin birleştirilmesi kanunudur.

Kanun, Manisa milletvekili Vasıf Bey ve 29 arkadaşı tarafından teklif edilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu ikinci Viyana kuşatmasından (1683) itibaren Avrupa devletleri karşısında yenilmeye ve toprak kaybetmeye başlayınca 1839 Tanzimat Fermanından itibaren eğitim sistemini reforme etmek istemiş ve batıdaki modern okulları almıştır. Ancak dini esaslara göre eğitim veren medreseler kaldırılmamıştır. Bu nedenle eğitimde ikilik oluşmuştur.

Oysa yeni bir ulus devlet kurul-

muştur ve bu devleti yaşatacak yeni insan tipinin yetiştirilmesi, milletin duygu ve düşünce birliğinin sağlanması gerekmektedir.

Kanun teklifinin gerekçesinde eğitimdeki ikiliğe dikkat çekerek **“Bir milletin genel eğitim ve kültür politikasında milletin duygu ve düşünce bakımından birliğini sağlamak için öğretim birliği en doğru, en bilimsel, en çağdaş ve her yerde yararları ve güzellikleri görülmüş bir ilkedir... Bir milletin bireyleri ancak bir eğitim görebilir. İki türlü eğitim iki türlü insan yetiştirir. Bu ise duygu ve düşünce birliği ile dayanışma amaçlarını tamamen yok eder.”** denilmektedir.

Kanuna göre Türkiye’deki bütün bilim ve eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. (md.1)

Vakıflar tarafından idare edilen bütün medreseler ve okullar Millî Eğitim Bakanlığı’na devredilmiş ve bağlanmıştır. (md.2)

Milli Eğitim Bakanlığı dini bilgiler konusunda yüksek uzmanlar yetiştirmek üzere üniversite bünyesinde İlahiyat Fakültesi kuracaktır. Ayrıca imamlık ve hatiplik gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile ilgili memurlar yetiştirmek için ayrı okullar açacaktır. (md.4)

Anılan kanun laik, bilimsel ve çağdaş eğitim yönünde devrimsel bir adımdır. Yeterli din bilgisine

sahip olmayan hocaların medreselerde verdikleri dini eğitim yerine bakanlıkça belirlenecek çağdaş, laik ve bilimsel eğitime geçilecek ve bütün yurttaşlar aynı temel eğitimden geçecektir. Bu nedenle son dönemde Mili Eğitim Bakanlığı’nın dini vakıflarla işbirliği yaparak eğitim görevini kısmen vakıflara devretmesi Tevhidi Tedrisat kanununu ile yapılmak isteneni tam tersine çevirmektedir ve devrimin ruhuna aykırıdır

430 sayılı kanun anayasanın 174. Maddesi ile koruma altına

Mili Eğitim Bakanlığı’nın dini vakıflarla işbirliği yapması ve eğitim sorumluluğunun bir kısmını vakıflara devretmesi Anayasa’ya da aykırıdır.

alınmıştır. Buna göre anayasanın hiçbir hükmü Tevhidi Tedrisat kanununa aykırı bir şekilde anlaşılamaz ve yorumlanamaz. Bu madde ile Söz konusu kanun Anayasa hükmü düzeyine çıkartılmıştır. Bu nedenle Mili Eğitim Bakanlığı’nın dini vakıflarla işbirliği yapması ve eğitim sorumluluğunun bir kısmını vakıflara devretmesi Anayasa’ya da aykırıdır.

İmam hatip okulları bilgili din memurları yetiştirmek maksadıyla

la açılmıştır. Bu maksat dışında kullanılması 430 sayılı kanuna ve anayasaya aykırıdır.

Halifeliğin Kaldırılmasına ve Osmanlı hanedanının Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Dışına Çıkarılmasına Dair Kanun:

Atatürk devriminin siyasi temel taşları:

1. Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922),
2. Cumhuriyetin ilanı (29 Ekim 1923),
3. Halifeliğin kaldırılmasıdır (3 Mart 1924)

Zaferin sonunda Lozan barış Anlaşması görüşmelerine TBMM hükümeti ile birlikte Osmanlı hükümetinin çağrılması üzerine 1 Kasım 1922'de halifelik saltanattan ayrılmış, saltanat kaldırılmış, halife olarak TBMM'nce Osmanlı hanedanından Abdülmecit seçilmişti.

Abdülmecit'in halifelik görevini aşarak Sultan gibi davranması, halifelik bütçesi istemesi, saltanat yanlılarının Halife etrafında toplanması, İngiltere'nin halifeliğin devamı için girişimde bulunması gibi nedenlerle Atatürk bu makamın da kaldırılmasının zamanı geldiğine karar vermiştir. Esasen egemenliğin millete geçtiği laik bir devlette halifelik makamının bulunması "e-

gemenliğin bölünmezliği ilkesine" aykırı idi. Çağdaş bir devlette halefliğe yer yoktu.

Birinci Dünya Savaşı'nda Sultan Reşat'ın halife sıfatı ile ilan ettiği kutsal cihata sömürgelerdeki Müslümanlar ve Osmanlı Arapları

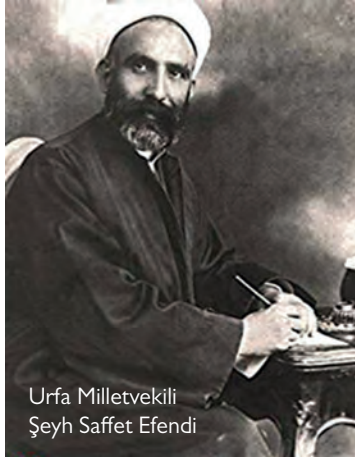
uymamış, cihata rağmen Müslüman Osmanlı ordusuna karşı savaşmışlardı. Dünya Müslümanlarının lideri sıfatını taşıyan ve dünyevi fonksiyonları olan halifenin bulunması yeni Türk devletinin dış politikasına da uygun değildi.

Halifeliğin kaldırılma zamanının geldiği İzmir'de harp oyununda bulunan komutanlarca da kabul edilmişti.

431 sayılı kanunu Urfa milletvekili Şeyh Safvet Efendi ve 53 arkadaşı teklif etmiştir.

Kanun gerekçesinde özetle şunlar söylenmektedir:

- Türkiye cumhuriyet içerisinde halifelik makamının bulunması Türkiye'yi iç ve dış politikasında iki başlı olmaktan kurtaramadı.
- Bağımsızlığında ve millî hayatında ortaklık kabul etmeyen Türkiye'nin görünüşte bile olsa ikiye tahammülü yoktur.
- İmparatorluğun çöküş aracı olan hanedanın halife kisvesi altında Türkiye'nin varlığını etkileyecek bir



Urfa Milletvekili
Şeyh Safvet Efendi

tehlike olacağı deneyimlerle belli olmuştur.

431 sayılı kanuna göre:

- Halife görevden alınmıştır.

Halifelik hükümet ve cumhuriyet anlam ve kavramlarının içinde zaten var olduğundan (esasen mündemiç olduğundan) halifelik makamı kaldırılmıştır. (md.1)

• Görevden alınmış halife ve yıkılmış Osmanlı hanedanının erkek ve kadın bütün üyeleri ve damatlar Türkiye Cumhuriyeti ülkesi içinde ikamet etme hakkından sonsuza kadar yasaklanmışlardır. (md.2)

• Anılan kişiler on gün içinde Türkiye Cumhuriyeti topraklarını terk edeceklerdir. (md.3)

Bu kişilerin T.C. vatandaşlığı sıfatı ve hakları kaldırılmıştır. (md.4)

• İkinci maddede sözü edilen kişiler Türkiye Cumhuriyeti'nde taşınmaz mal sahibi olamazlar. (md.5)

• Bu kişiler Türkiye Cumhuriyeti içindeki tüm taşınmazlarını bir yıl içinde tasfiye edeceklerdir. (md.7)

- Osmanlı İmparatorluğu'nda

padişahlık yapmış kişilerin Türkiye Cumhuriyeti topraklarındaki taşınmaz malları millete intikal etmiştir. (md.8)

Sonuç ve değerlendirme:

• 3 Mart 1924'de çıkartılan üç devrim yasası ile ulusal, laik demokratik çağdaş Türk devleti yokunda önemli adımlar atılmıştır.

• Ordu ve din siyasetten ayrılmıştır.

• Cumhuriyetin ihtiyaç duyduğu tek tip insan yetiştirecek laik, çağdaş, bilimsel eğitim sistemi kurulmuştur.

• Medreseler kapatılarak laiklik yolunda önemli bir adım atılmıştır.

• 431 sayılı yasa ile Osmanlı hanedanının son kalıntıları bir daha dönmek üzere yurt dışına çıkartılmış, padişahlığa umut bağlayanların beklentilerine son verilmiştir.

• Yukarıdaki Devrim yasalarının çıkartıldığı 3 Mart her yıl anılmalı ve kutlanmalıdır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

İlim ve teknikle ilgili teşebbüslerin faaliyet merkezi mekteptir.

Bu sebeple lâzımdır... Mektep adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım:

Mektep genç beyinlere, insanlığa hürmeti, millet ve memlekete sevgiyi, şerefi, bağımsızlığı öğretir... Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için izlenmesi uygun olan en doğru yolu belletir...

Memleket ve milleti kurtarmağa çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer çalışkan bilgin olmaları lâzımdır. Bunu temin eden mekteptir. Ancak bu şekilde her türlü teşebbüslerin mantığı neticelere erişmesi mümkün olur. (1922)

Mustafa Kemal Atatürk



Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Havacılık Sanayi



“İstikbal göklerde, çünkü göklerini koruyamayan milletler yarınlardan asla emin olamazlar. Ey Türk Genci; kısa zamanda gökte seni bekleyen yerini alacaksın. Her işte olduğu gibi havacılıkta da en yüksek seviyede, gökte seni bekleyen yerini az zamanda dolduracaksın.”

Türk Tayyare Cemiyeti’nin 15 Mayıs 1925 deki açılış töreninde Atatürk böyle diyordu. Bu amaca yönelik olarak atılacak adımları da “Eskimiş teknolojileri değil en yeni teknolojiyi ülkeye getirmedeğimiz sürece yabancı ülkelere bağımlı olmaktan kurtulamayız.

Bunun için de mümkün olduğunca kemerleri sıkarak kendi yağımızla kavrularak bir yandan da yeni parasal kaynaklar yaratarak çağdaş teknolojilerin en yenilerini topraklarımıza taşıyacağız. Eski teknolojileri bize kolaylıklar tanıyarak getiren yabancı devletlerin kurnazlıklarını anlamamak için insanın ya kör ya da aptal olması gerekir. Kısa sürede gelişen savaş araç ve gereç sanayisine bakınız. Cihan Harbi biter bitmez, bu kara günlerde kullanılan bütün

silahlar birdenbire demode olurdu. Almanlar, Fransızlar, İngilizler, Amerikalılar ellerindeki bu silah fabrikalarını uzun vadeler tanıyarak geri kalmış ülkelere atmaya çalışıyorlar. Neden? Çünkü onlar daha modernlerini, daha etkili olanları yapabilecek fabrikalar kurmakla meşguller. Bunu her alana yayabilirsiniz. Tekstil alanına, ilaç sanayisi alanına, otomotiv sanayisine; kısaca aklımıza gelen her alana. Biz yeni ve genç bir Türkiye kuruyoruz. Dost-düşman ülkelere geride kalmış teknolojilerine

Atatürk: *Tekstil alanına, ilaç sanayisi alanına, otomotiv sanayisine; kısaca aklımıza gelen her alana. Biz yeni ve genç bir Türkiye kuruyoruz. Dost-düşman ülkelerin geride kalmış teknolojilerine ihtiyacımız yok.*



ihtiyacımız yok. Ya en yenisini kurar onlarla boy ölçüşürüz ya da biraz daha sabredip bunu yapabilecek güce erişmemizi bekleriz.” şeklinde belirlemişti.

Bu hedef belirlemenin ardından, henüz Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında; 1925 yılında Kayseri’de, 1926 yılında Eskişehir’de kurulan uçak fabrikaları ve Akköprü Planör Atölyesi bu amaca yönelik olarak atılan ilk adımları oluşturmuştur. Milli havacılık sanayi için kurulan bu yerlerden Kayseri Uçak



Tomtaş Teyyare ve Motor Türk Anonim Şirketi fabrikasından bir görünüm

Fabrikasında 50 adet planör, onbeş adet Junkers A-20, beş ayrı tipte 134 uçak üretilmiştir. 1931 yılında çalışma şeklini yenileyen fabrikada 1939 yılına kadar yaklaşık olarak 200 uçak üretilmiş, bu uçaklardan biri Atatürk'ün emri ile İran'a hediye edilmiştir.

Eskişehir Uçak Fabrikası'nda

yapılan Türk yapımı savaş uçağı ilk uçuşunu 1934 yılında gerçekleştirmiştir.

Türk Tayyare Cemiyeti 1935 yılından itibaren Türk Hava Kurumu adını alarak çalışmalarına devam etmiş ve Ankara'da bir uçak, bir de motor fabrikası açmıştır.

TOMTAŞ
Tayyare ve Motor
T.A.Ş., Kayseri

Tayyare Fabrikası, Gazi Uçak Motoru Fabrikası, Avrupa'nın en büyüklerinden biri olan Ankara Rüzgar Tüneli, bu çalışmaların birer parçasıdır.

Mustafa Kemal'in talimatıyla planlanan ve sonraki senelerde kurulan Rüzgâr Tüneli'nin, yapıldığı tarihte Avrupa ve Amerika'da bile çok az örneği bulunmakta idi. Uçak üretim ve testlerinde vazgeçilmez



Tomtaş uçak üretiminden bir başka görüntü



Sivil sektörün öncülerinden Vecihi Hürkuş kendi tesislerinde üretilen bir uçak ile

bir yeri olan Rüzgar Tüneli, ne yazık ki âtıl kalmıştır. Halen Ankara Beşevler semtinde Dişçilik Fakültesi'nin yan bahçesinde terk edilmiş durumda bulunmaktadır.

Birer devlet fabrikası olan bu kuruluşların yanında özel ve sivil sektöre ait olan Vecihi Hürkuş ve Nuri Demirağ atölye ve fabrikaları da çalışma ve üretim yapmışlardır.

Selahattin Alan, 1932 de ürettiği MMV-1 (Milli Müdafaa Vekaleti) adlı uçağın gövdesine, bir kağıt figürü koyarak Cumhuriyetin geldiği noktayı simgelemiştir.

Pençelerinde bomba taşıyan kartal figürlerinin çizildiği üç tayyarelik bir küçük filoya da "Kartal Müfrezesi" adı verilmiştir.

Nuri Demirağ (solda) fabrikasında üretilen bir uçağın önünde

Cumhuriyetin ilk yıllarında birer efsane olan Türk pilotlarının, kartallarının her biri, ilerideki çalışma ve yazılarımıza konu olacaktır.

Atatürk'ün isteği ve desteği ile açılan Şakir Zümre Fabrikası da uçak bombaları üretmeye başlamıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ulaşılan yerli ve ulusal uçak sanayi, günümüzdekinden daha ileri bir gelişme göstermiştir.





İlk %100 yerli yapım Cumhuriyet Dönemi Türk uçakları N.U.D.38'ler

Ancak havacılık ve uzay konusunda onun bir öngörüsü vardır ki, yaşadığımız günlerde dahi bunu anlamak zordur. Eskişehir Hava A-layı'nı 1936 yılındaki ziyaretindeki sözleri, Mustafa Kemal'e özgü, bir mucize niteliğindeki inanılmaz öngörünün somut göstergesidir:

"...Geleceğin en etkili silahı da, aracı da hiç kuşkunuz olmasın uçaklardır. Bir gün insanoğlu uçaksız da göklerde yürüyecek, gezegenlere gidecek, belki de Ay'dan bize mesajları yollayacaktır. Bu mucizenin gerçekleşmesi için iki bin yılını beklemeye gerek kalmayacaktır.

Gelişen teknoloji daha şimdiden bize bunu müjdeliyor. Bize düşen görev ise, batıdan bu konuda fazla geri kalmamasını sağlamaktır."

Tarihte, bu öngörünün örneğini bulmak çok zor, belki de imkansızdır. Ne yazık ki, teknolojik gelişme, Atatürk'ün öngördüğü tarihten biraz daha geç kalmıştır.

Atatürk: *Bir gün insanoğlu uçaksız da göklerde yürüyecek, gezegenlere gidecek, belki de Ay'dan bize mesajlar yollayacaktır.*

Onun söylediğigelişmeye, ifade ettiği iki bin yılında yaklaşmış ancak yakalayamamıştır.

Atatürk'e sahip olmanın mutluluğu, başka hiçbir şeyle ölçülemez. Ona olan borcumuzu ancak koyduğumuz ilke ve idealleri gerçekleştirmek için çalışmakla ödeyebiliriz. •

erdemakyuzbd@gmail.com

"Benliğinize bağlı kalın ama, gelişmiş uluslar için gerekli olan şeyleri Batı'dan almasını bilin. Yoksa, bilim ve yeni düşünceler sizi bir lokmada yiyip bitirebilirler." **M. Kemal Atatürk**



Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 19

Abdülkerim Paşa Zorlanıyor

Efendiler,

Buraya kadar söylediğim sözler sadece bir maddenin özetidir. Bundan sonra gelen maddede:

Ulusal eylem, olanca genişliği ile İstanbul'a doğru ilerlemektedir. Ferit Paşa ve arkadaşları bunu bilmektedir. Siz de bu bilgiyi isteyip aydınlanınız dedikten sonra gerçekten o günlerde yapılmış olan başarılı askeri hareketlerle ilgili raporları özetleyerek anlattım ve:

“Artık, bütün bu hareketleri durdurmak, yalnız ve ancak bir şeye

bağlıdır. O da, ulusun isteklerine bütün anlamıyla uyacak bir kişiye hükümet başkanlığının verilmesine ve o kişinin de ulusal amaçları anlayarak ona göre önlem almaya girişmesine bağlıdır...” dedim.

Bütün bu söylediklerimiz karşısında, “Siz kardeşimin de bir diyeceğiniz varsa bildirmenizi rica ederim...” cümlesinden sonra: “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi adına Mustafa Kemal” diye imzamı koydum.

Bundan sonra, Kerim Paşa:

“Önce sizinle birlikte bulunan sayın kişilerin hepsine selam ve saygılarımı sunmanızı rica ederim” başlangıcı ile görüşmemizin ikinci bölümüne başladılar.

Kerim Paşa devam etti:

“Başladığım kısa konuşmanın bütün evrelerini siz anlattınız. İki yerde, işin çözümlenmesi için, doğru görüşe varılmadığını söyleyerek özürlü sayılacağımı ileri sürdünüz.

Her ne kadar, bütün ülkede olup-bitenler bilinemeyince bir işte hakemlik etmek güçse de, yurtla ilgili işin çözümlenmesinde ışıgımız, ter-temiz yurt kaygısı olduğundan, dayanılacak temel sağlam ve aydınlıktır.

Yurdun alinyazısı için hüküm verileceği şu sıralarda, bütünlük gösteren bir ulus ve hükümetin göreceği işi göz önünde tutarak, bunun kolay çözüme ulaşması dileğimi bilginize sunmak isterdim.

Çıkış noktası olarak aldığımıza işaret buyurduğunuz Padişah bildirisini anlayışta ben yanılmış olabilirim. Yalnız, izin veriniz de asıl işin çözümlenmesinde en büyük bir dayanak sayılan bu yüksek bildirideki bütün yönleri açıklayarak, Padişah’ın bildirdiklerinin

geniş kapsamını anlatayım. Ben sanıyorum ki, Padişahımız...”

Ben, hemen Kerim Paşa’nın sözünü keserek şunu yazdırdım:

“Kerim Paşa Hazretleri, gereğinden çok açıklamalar, asıl amaçtan bizi uzaklaştırabilir, şu da var ki, Padişah bildirisi yorumlarıyla çokça uğraşmak yararsızdır. Rica ederim, asıl iş üzerinde görüşelim.”

Kerim Paşa yanıt verdi:

“Asıl iş üzerinde görüşeceğiz, izin veriniz, devam edelim efendim.”

Ben: “Rica ederim, en son söz ve öneri üzerinde anlaşalım!” dedim.

Kerim Paşa: “Evet, oraya geleceğiz efendim.”

Hain ve İşbirlikçi Damat Ferit Hükümeti Derhal Çekilmeli!

Söze ben devam ettim ve sözlerimi şöyle sürdürdüm:

“Kerim Paşa Hazretleri, yasal çalışmalarımızın ve ulusal gösterilerin artık daha çok kötüye yorulmasına ve düzeltilmesinin gerek görülmesine ve hele bu düzeltmeler ve değiştirmeler için de işbirlikçiliği, cinayeti ve hainliği kanıtlanmış olan bir hükümetin üyelerince yapılan yasadışı savunmaların temel olarak alındığını görmeye dayanamayız. Biz son durumu açıkladık ve ulusun



Abdülkerim Paşa

kesin isteğini bildirdik. Bilmem yeniden bildirilmesi gerekli midir?

Siz, ulusun sonuçlandırılması gerekli bu isteğine karşı Damat Ferit Hükümeti'nin, devletin en yüce katını daha da kirletmesine aracılık etmek istiyorsanız, bu çabalama-larınızın hiçbir yararlı meyve vermeyeceğinden başka, siz kardeşimiz için eskiden beri beslediğimiz kardeşlik duygularını da sarsacağından kaygılanırım.

Şimdi, Damat Ferit, hiç zaman yitirmeden yerini bir namuslu kimseye bırakacaksa ve buna inanıyorsanız çözümlenecek hiçbir güçlük kalmamıştır. Yoksa aracılığınız, kalbinizin kırılmasından ve yararsız bir yorgunluktan başka bir işe yaramayacak ve girişiminiz hiçbir olumlu sonuca ulaşmayacaktır.

Damat Ferit, yerini korumayı sürdürürse; bu kendisinin acıklı bir sonuçla karşılaşmasına yol açacaktır.

En son ve en kesin söz şudur: Amacımız bu sarsılmaz gerçeği Padişah'ın bilgisine sunmaktır.



“Şimdi, Damat Ferit, hiç zaman yitirmeden yerini bir namuslu kimseye bırakacaksa ve buna inanıyorsanız çözümlenecek hiçbir güçlük kalmamıştır. ”

Siz, ancak bu kutlu görevi yapmakla, bugün yurdun ve ulusun yüksek kişiliğinizden beklediği ulusal görevi yerine getirmiş olursunuz.”

Kerim Paşa; “Sözü uzatmamak elbette temel amaçtır” diye başlayarak, sözü gereğinden çok uzattı. Bu uzun sözler şu cümle ile sona erdi:

“Yurt için burada yaptığım

şu girişim elbette Tanrı ve ulus katında, bütün temizliği ile değerli kalır ve işin gerçek sahibi olan Yüce Tanrı, ulus ve yurdun kurtuluşunu sağlayacak esasları yaratarak tamamlar. Ulu Tanrı, güçlükleri çözücüdür. Değerli gözlerinizden öperim.”

Yeniden yanıt vermek sırası bana, gece yarısından sonra saat 04.30'da geldi. Kerim Paşa'nın dokunduğu



Damat Ferit

noktaları karşılıksız bırakamazdım. Ben de uzun cümlelerle düşüncele-
rimi ileri sürdüm ve sonunda:

“Şu halde, bizim ve sizin gibi özverili ve yurtsever kişilerin yapacağı girişimin amacı ne olmak gerekir?”

Yönetiminin her dakikasından ulus için, geleceğimiz için yeni bir yıkım yolu hazırlamaktan başka bir sonuç beklenmeyen Damat Ferit ile ulusun arasını bulmak gibi olmayacak işlerle uğraşmak mı, yoksa bir an önce bu yasadışı kurulun yerine ulusun ve ülkenin ihtiyaçları ve alinyasıyla orantılı yeni bir kurulun devlet işlerini yüklenmesi gereğini padişaha bildirmeye yol aramak mıdır?

Bu iki noktadan biri için evet ya da hayır biçiminde karşılık vermek iyiliğinde bulunursanız, Tanrı ve ulus katında bütün temizliği ile değerli kalacağından kuşku olmayan soylu girişiminizin bizlerle ilgili yöndeki aşamasını tamamlamış olursunuz.”

Kerim Paşa’ya Kararlılıkla Cevap Vermeye Devam Ettim!

Kerim Paşa istediğimiz kısa yanıt yerine yine uzun bir yanıt verdi. Ama bu uzun sözler arasında bazı cümlelerle bize Padişahın

aldatılmış olmayıp her şeyi bildiğini anlatıyordu.

Kerim Paşa’nın bazı cümlelerinde şunlar vardı:

“Yüce padişahlık katı, kesin karar ve çözüm katı olup, yasal bir devlette bu yüksek kat, bütün ulusun yöneleceği bir mihraptır. Anadolu’nun bütün dileklerinin

Halife’nin bilgisine sunulduğunu bana bildirmişlerdir.

Öyleyse, kamu işlerinin kıblesi ve yüce dileklerin kabul yeri Padişahımız Efendimiz her şeyi biliyorlar.”

Kerim Paşa kendine özgü cümlelerle anlattığı düşüncelerini şöylece bitirdi:

“Ulu Tanrı, nice yüksek nedenler yaratarak ve kullarına esin vererek, bu

çözülmesi güç düğümü bütünüyle çecektir. Elbette Tanrı’nın buyruğu güzeldir ve yakındır. Tanrı’nın eli her elden üstündür. Tanrı’nın bağışı ile geleceğimiz ve ulusal haklarımız yüceliğinde kutlu ve esenlikli olacaktır. İşte, bağışlayıcı ruh budur, sevgili ruhum.”

Zaman gece yarısından sonra sabaha karşı saat 06.10’a gelmiş olmakla birlikte üçüncü aşamanın oluşmasına ben yol açtım.

Rahmetli Kerim Paşa’nın, pek

“Ümmetin ve
ulusun yöneleceği
yüksek bir kat
olduğu içindir ki
ulusun dileklerini
bildirmeye
yolbulmak için
çalışmaktan geri
durmadık ”

hoşlandığını bildiğim bir deyimle, “Büyük Hazret!” deyimiyse söze başladım:

“Ümmetin ve ulusun yöneleceği yüksek bir kat olduğu içindir ki, ulusun dileklerini bildirmeye yol bulmak için çalışmaktan geri durmadık. Yalnız, büyük bir yanılmadan sizleri kurtarmak amacıyla bilginize sunalım ki, Anadolu’nun bütün dileklerinin Halife’nin bilgisine sunulduğu yolundaki sözlerle, ulusun şimdilik güveni sağlam değildir. Çünkü ulus inanıyor ki Padişah, işbirlikçilikleri ve hainlikleri belli olan birkaç kişiyi ulusa üstün tutmazlar.”

Kerim Paşa’nın dokunduğu noktalara yanıt verirken de şunları söyledim:

“Pek güzel ve yakın olan Tanrı buyruğunun yerine gelmesiyle, mutsuzluğa ve zulme uğramış soylu ulusumuzun kurtuluşa ve esenliğe ermesi için, tükenmez gücü ve esirgeyiciliği olan Tanrı’ya yalvarır ve ufukları her zaman inatçı bir

dumanla sarılı İstanbul’daki bazı kişilerin gerçeği görmekten bayağca direnme duygularının ortadan kalkmasını bekleriz. Ulsun yüce ruhu da işte böyle duyarlıdır. Yalnız, bir daha söylememe izin vermenizi rica ederim ki, evet ya da hayır biçiminde karşılık verilmesini rica ettiğimiz sorular ne yazık ki yanıtsız bırakılmıştır.

Azizim, Tanrı’nın eli her elden üstündür ama böyle de olsa, güçlükleri ve sorunları çözmeye girişenlerin kararlaştırmış bir amacı olmak gerektir. Ulus, Tanrı’nın buyruğunu yerine getirecektir ve buyruğunuz gibi, ulusal haklarımız kutlu ve esenlikli olacaktır. Mevcut koşulların daha iyi olması yönündeki dualarınızın eksik edilmemesini rica ederim. Çalışmak bizden, yardım ölümsüz Tanrı’dandır.

Mustafa Kemal”

cengizonalbd@gmail.com

Gelecek Ay: *Anadolu Ulusal Hareketi’nin Direnmesi Galip Gelmiştir!*



“Milletin uyanıklığına, milletin ilerleme ve gelişme istidadına güvenerek, milletin azminden asla şüphe etmeyerek Cumhuriyetin bütün gereklerini yapacağız. Birçok güçlükler ve engeller karşısında bulunduğumuzu biliyoruz. Bunların hepsini tetkik ile, azim ve iman ile ve

millet aşkının sarsılmaz kuvvetiyle birer birer çözüp sonuçlandıracağız. O millet aşkı ki herşeye rağmen sinemizde sönmez bir kuvvet, dayanıklılık ve ateş kaynağıdır.” (1924)

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk



Çanakkale Destanı

29 Ekim 1914 günü Karadeniz'e açılan Osmanlı Alman Filosu Sivastopol, Odesa, Kefe ve Novorossisk liman kentlerini bombaladı. Osmanlı resmen Birinci Dünya Savaşına katılmış oldu. İki gün sonra Rus birlikleri Kafkas sınırlarını aşarak saldırıya geçti. 4 gün sonra ise İngiliz ve Fransız gemileri Boğaz girişindeki tabyaları topa tuttu. Boğazlardan çıkacak gemilere karşı pusuya yattı. »



İngiltere'nin dinmeyen düşmanca tutumu, Osmanlı'yı I. Dünya Savaşı'na içine sürükledi. İstanbul'daki İngiliz elçisi amansız bir Yahudi ve Mason düşmanıydı. İttihat ve Terakki'nin üyelerinin hepsini şeytanın temsilcileri gibi görüyordu.

Osmanlı'nın deniz gücünü diriltmek için kurulan Donanma Cemiyeti büyük bir heyecanla para topladı. İngiltere'ye bir gemi siparişi verildi. Zırhlısının yapımı sürerken Brezilya'nın parasını ödeyemediği gemi de satın alındı. Gemilerin yapımı

İngilizlerin kovaladığı Alman gemileri "**Goeben** ve **Breslau**" Çanak-kale Boğazından geçerek Osmanlı'ya sığındı. Satın alındığı açıklanan gemilere "Yavuz ve Midilli" adı verildi. İngilizler, Alman personelin geri gönderilmesini istedi. Hükümet bu askerlerin Osmanlı ordusuna katıldıklarını açıkladı. Çanak-kale Boğazının girişini mesken tutan ve devriye gezen İngiliz Donanması bir Osmanlı Torpidosunu durdurdu. İçinde Alman askerleri olduğunu görünce torpidoyu geri dönmeye zorladı. Bunu duyan ve hiç kimseye

danışmayan Alman komutan boğazı kapatarak mayın döşetti. Boğaza "girişe kapalı" işaretlerini koydurttu. Bu savaş ilanıydı. Osmanlı yönetiminin bundan haberi bile yoktu.

Tahılın %90'ını Boğazlardan karşılayan Rusya için Osmanlı'nın ortadan kaldırılması gerekiyordu. Rusya'ya yük taşıyan gemiler Haliç'te yığılıp kaldı. Kıyıdan kıyıya geçişi sağlayan tekneler yol bulamaz oldu. Sonunda

bu gemilere geçiş izini verildi.

Osmanlı yönetimi Almanların güdümündeydi. 29 Ekim 1914'de Karadeniz'e açılan Osmanlı bayraklı Alman Filosu Rusya'nın liman kentlerini bombaladı. Osmanlı resmen savaşa katılmış oldu. Rus, İngiliz ve Fransız elçileri 12 saatlik ultimatom verdiler. Yanıt alamayınca pasaport-



Goeben



Breslau

tamamlandı. Rauf Orbay komutasındaki askeri heyet gemileri almaya gitti. I. Dünya Savaşı'nın kıvılcımı olan Saraybosna'daki suikast üzerine teslimatı geciktiren İngiltere gemilere el koyup vermeyeceğini açıkladı. Osmanlı ülkesi dışından tırnağından artırarak sahip olmayı düşündüğü zırhlılardan yoksun kaldı.

larının geri verilmesini istediler. İki gün sonra Rus birlikleri Kafkas sınırlarını aşarak saldırıya geçti. 4 gün sonra Fransız ve İngiliz güçlerinden oluşan Birleşik Donanma Boğaz girişindeki tabyaları 35 kez topa tuttu.

105 yıl önce 18 Mart 1915 sabahı Birleşik Donanma Çanakkale Boğazına girdi. Dünyanın yenilmez ve önünde durulmaz donanmasını karşısında yokluklar içinde savunma yapan Osmanlı ordusu vardı. 7 saat süren çarpışmalarda Birleşik Donanma güçlerinin üçte birini yitirdi. Çanakkale'nin geçilemeyeceğini anlayınca daha fazla kayıp vermeyi göze alamayan komutan geri çekilme emri vermek zorunda kaldı. Her yıl 18 Mart'ta kutladığımız Çanakkale zaferini Nusrat mayın gemisi sadece elde kalan son 20 mayınla başarmıştı.

1912'de Almanya'da inşa edilen Nusrat gemisinin torpil komutanı olan Nazmi Akpınar, Rusların ve Fransızların döküntülerinden topladıkları mayınlarla elde ettikleri başarıyı şöyle anlatıyor: *"Düşmanın bilmediği yeni ve gizli bir torpil hattı kurmak gerekiyordu(...) 17 Mart gece yarısından biraz sonra hareket ettik. Her taraf zifiri karanlıktı Gemide tek bir ışık bile yakmıyorduk Bu yolculuğumuz çok tehlikeliydi. Düşman tarafından görülüp batırılmak tehlikesinden başka, ka-*

ranlıkta daha önce döktüğümüz torpillerden birine çarpmak da vardı. Düşman boğaz girişinde gemileriyle karakol oluşturmıştu(...) gecenin karanlığı içinde düşmana hissettirmeden onların yanına kadar sokulabildik Düşman gemilerinin hemen yanı başında bulunuyorduk(...) Var olan 20 torpilmizi serpmeye olarak ve hiç güürültü çıkarmadan düşman gemilerinin manevra yapacakları bu saha-ya dökmeyi başardık. Sabaha bir şey kalmamıştı, hava neredeyse aydınlanacaktı(...) Gün ısıyor ısımaz düşman donanması bulundukları sahadan harekete geçti ve manevralarına koyuldu. Düşman donanması bizim yeni gizli hattımızı döşemeden önce

bulundukları alanı iyice taramış ve mayınları zararsız hale getirmiş oldukları için alanı temizlenmiş sanarak rahatça hareket ediyor ve iki gruba ayrılmış bulunuyordu. Anadolu ve Rumeli yakasındaki istihkamlarımızı dövüp düşürecekler ve kendilerince mayından arınmış olduğu bilinen yerden boğaza gireceklerdi. Anadolu yönünde saldırıya geçen düşman gemileri daha hücumla

başladıkları ilk anda bizim gizli torpil hattımıza düştüklerinden birden bire bu torpillere çarpıp kayıp vermeye başladılar. Düşman hiç ummadığı bu durumdan neye uğradığını anlayamamıştı. Bu şaşkınlık içinde bir hayli kayıp verdiler."



Torpil Komutanı
Nazmi Akpınar

Emekli edilen Mersin limanında yük gemisi olarak kullanılan Nusrat Gemisi hurdaya çıktığında Tarsus Belediyesi tarafından satın alındı ve şimdi müze olarak Adana-Antalya yolu üzerinde, maketi ise Çanakkale boğazında gelen geçeni selamlıyor. Churchill yıllar sonra Nusrat Gemisinin savaşın kaderini değiştirdiğini itiraf etti: *"45 bin ticaret ve savaş gemisi denizlerde hareket halindeydi. Fakat Nusrat gemisinin gizlice döktüğü bu 20 demir kap!(...) bu engel İngilizler tarafından başlanmış olan Çanakkale hareketini durduran bir takım psikolojik karışıklar doğurdu. Yalnız bu engeldir ki Çanakkale'nin geçilmesini önledi. Ve bu engeldir ki Türkiye'yi bozgundan*



Tarsus Belediyesi tarafından satın alınan ve şimdi müze olarak Adana Antalya yolu üzerinde bulunan Nusrat mayın gemisi

kurtardı ve harbi uzattı. Bu yüzden ki mağluplar kadar muzafer Avrupa da sarsıldı(...) ..milyon insan düşmanlarının kurşun ve gülleleriyle değil 18 Mart sabahı Çanakkale'nin kuvvetli akıntısı altında ağırlıklara bağlı tel hatların üzerinde gerili duran 20 demir kap yüzünden yok olup gittiler!"

İngiliz ve Fransızlar zafer beklerken yenilgiyi uğramanın acısı içindeydi. 5

Çayını Marmara kıyılarında içmeyi düşlemişlerdi. Osmanlı ise yenilgi beklerken zafer haberi almıştı. Düşman donanması saldırıya geçmeden günler önce İstanbul'dan kaçış başlamıştı. Devlet arşivi ve bankalardaki altın Eskişehir'e gönderilmişti. Biri Sultan ve yakınları, diğeri yabancı diplomatlar için iki özel tren, hükümetin önde gelenleri için otomobiller harekete hazır bekletiliyordu. İttihat Terakki'nin kimi üyeleri İstanbul'u olduğu gibi değil bir yıkıntı halinde bırakmayı düşünüyordu. Bir çok yere patlayıcılar, yanıcı ve parlayıcı maddeler yerleştirilmişti. Herkes karamsardı. Osmanlı her savaşta yenilmekten ötürü kazanmayı unutmuştu. 18 Mart çok büyük bir zafer oldu. Çünkü adı bile korkmaya yetecek

olan efsaneleşmiş İngiliz Donanmasını ve Fransız desteğini püs-kürtmeyi başarmıştı.

Denizde yenilgi ile yaralanan İngiliz ve Fransızlar bunun üzerine daha büyük bir güç yığınyla karaya çıkacaklardı. Bu defa karşılarında atıl göreve gönderilerek saf dışı edil-

mek istenen; Sofya'dan opera, bale, konserleri bırakıp koşarcasına gelen sessiz bir dev, Mustafa Kemal'i bulacaklardı. Olmayan bir birliğe atanan Mustafa Kemal 18 Mart deniz zaferini, Çanakkale Destanını karama taçlandıracaktı. Anafartalar'da yaşanacaklar Kurtuluş Savaşının ön karşılaşması rövanşı olacaktı. •

yasarozturkdbd@gmail.com

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop



Anafartalar'da Akıl Yürütmesi Hızlı Kararları Kesin Genç Bir Komutan

“Çanakkale, yeni Türkiye'nin önsözüdür”

F. H. Dağlarca

Birinci Dünya Savaşı başlangıcında Yarbay Mustafa Kemal'e Tekirdağ'da 19. Tümeni kurma emri verilmiş, genç komutan, neredeyse işe sıfırdan başlayarak bu güç görevi yerine getirmişti. İtilaf Devletlerinin Arıburnu'na asker çıkarma hareketine tümeninin başında savaşarak karşı koydu. (25 Nisan 1915)

Rütbesi albaylığa yükseltilerek Anafartalar Grubu komutanlığına getirildi. Bu görevi sırasında Conkbayırı'na yerleşmek isteyen düşmanın geriye çekilmesini sağlayan saldırıyı gerçekleştirdi. (10 Ağustos 1915).

21 Ağustos'ta yıpranan düşman kuvvetleri karşısında kesin sonucu



alma yolundaki saldırı isteği, "İsraf edecek kuvvetimiz, hattâ tek bir neferimiz yoktur!" yanıtıyla geri çevrildi. Ancak 10 gün sonra Mustafa Kemal'in öngörüsü gerçekleşerek yabancı kuvvetler Çanakkale'yi boşaltıp çekilmek zorunda kaldı.

Rütbesi Tuğgeneralliğe

yükseldikten sonra doğuda Bitlis'i, Muş'u Ruslardan geri aldı. 7. Ordu Komutanlığı sırasında ülkenin ve ordunun sürüklendiği elverişsiz durumu, alınması gereken önlemleri dile getiren eleştirilerle yüklü tarihi raporunu kaleme aldı. Önerileri kabul edilmeyince de ordu komutanlığından affedilmesini isteyerek İstanbul'a döndü.

Sert eleştirileri, ödün vermez tutumu yönetici kadroyu tedirgin ediyor, buna karşılık cephelerdeki

Sert eleştirileri, ödün vermez tutumu yönetici kadroyu tedirgin ediyor, buna karşılık cephelerdeki başarıları, gittikçe genişleyen bir çevrenin ona güvenini, beğenisini kazandırıyor.

başarıları, gittikçe genişleyen bir çevrenin ona güvenini, beğenisini kazandırıyor.

"Akıl yürütmesi hızlı, kararları kesin genç komutan"ı yazılı basında kamuoyuna tanıtan ilk önemli yayın, İttihat ve Terakki yönetiminin yayınladığı "Milli Mecmua"da yer alan uzun bir söyleşi oldu.

Çanakkale zaferinin 3. yıldönümünde derginin geniş oylumlu özel sayısında Çanakkale'de savaşanlarla

yapılmış söyleşiler yer alıyordu. Yazıları o sıralarda ünlü edebiyatçılarla “Diyorlar ki” kitabında bir araya getirdiği söyleşileri çok beğenilen Ruşen Eşref (Ünaydın) kaleme almıştı.

Milli Mecmua’nın özel sayısında Sultan Reşat’ın adıyla yayınlanmış Çanakkale gazelinin ardından dönemin ünlü yazarlarının birbirinden ilginç incelemelerini, yazılarını Çanakkale gazileriyle yapılmış söyleşiler izlemektedir.

A yaşlı Ecir bin Mustafa, Hüseyin oğlu Mustafa Onbaşı, Ali oğlu Mehmet Çavuş, Önyüzbaşı Ruhi Bey, Yüzbaşı Âli Bey savaşta yaşadıklarını Ruşen Eşref’e anlatmıştı. Kalın bir cilt oluşturan özel sayının son yazısı, ilerde ayrı bir kitap olarak yayınlanacak “Anafartalar Komutanı Mustafa Kemal ile Mülakat” bölümüydü.

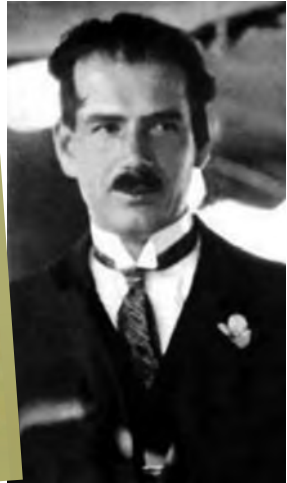
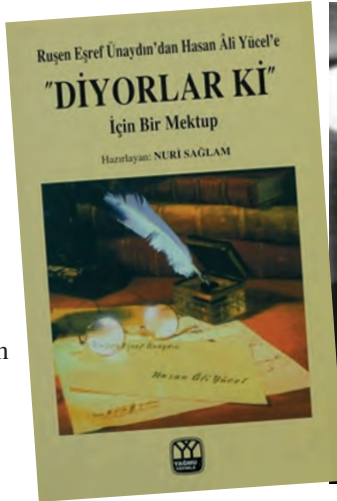
Söyleşi, Mustafa Kemal Paşa’nın Beşiktaş’ta, Akaretler yokuşundaki evinde yapmıştı. 1950’lerde konuta Ruşen Eşref’in yazdığı satırları taşıyan bir levha asılacaktı:

“Atatürk, 1’inci Cihan Savaşı’nda düşmana karşı İstanbul’u koruyup kurtaran, Çanakkale

Müdafii, Anafartalar Kumandanı Mirliva Mustafa Kemal Paşa iken bu evde kiracı olarak kalmıştır.”

Ruşen Eşref söyleşilerinde, konuştuğu kimselerin davranışlarını, kişilik çizgilerini canlı bir biçimde yansıtır. Mustafa Kemal Paşayla söyleşisinde önemli ayrıntılar yer alır:

Konuşmanın yapıldığı odanın bir köşesinde İngilizlerden ele geçirilmiş koca bir makineli tüfek



Ruşen Eşref (Ünaydın) ve kitabı “Diyorlar ki”

bulunuyormuş. Yazı masasının üzerinde Balzac’ın, Maupassant’ın, Henri Lavedan’ın Fransızca romanlarıyla bir Çerkes kamasının yanyana yer alması, yazarın dikkatini çekmiş.

Genç Komutanının bütün yaşamında sürecek olan dikkatli, özenli tutumu, bilgiye, belgeye dayanma eğilimi, ayrıntılara önem vermesi,

Anafartalar anılarını anlatırken de kendini göstermiştir.

Odayı dolduran anı defterlerinin, resmi yazışmaların, raporların gözden geçirilmesi her gün 12 saatten az olmamak üzere üç gün sürmüştür.

Savaş boyunca olup bitenler Mustafa Kemal Paşa'nın 2. Ordu Komutanlığı sırasında Harp Tarihi Dairesi'nin isteği üzerine kaleme aldığı geniş raporda anlatılanlardır.



Arıburnu Kuvvetleri Komutanı olarak 8 Mayıs 1915 günü verdiği emir, onun çabuk karar verme, (...) özveriyi elden bırakmama gibi niteliklerinin etkileyici bir örneğidir

Raporun açıkladığı harekât bilgileri, söyleşide, canlı insan görüntüleriyle birleşmektedir:

Arıburnu'na çıkan İngiliz kuvvetleri, karşılarındaki taburumuzu geri püskürterek sonradan Kemal-yeri adını alacak bölgeye kadar ilerlemiştir. Kendi kuvvetlerini Kocaçimen Tepesinde dinlenmeye

birakan Mustafa Kemal, maiyetiyle birlikte Conkbayırı'na ilerlemektedir. O sırada geri çekilmekte olan bir birlikle karşılaşır. Yaşananları şöyle anlatmıştır:

“Niçin kaçıyorsunuz, dedim.

-Efendim, düşman, dediler.

-Nerede?

-İşte diye 261 rakımlı tepeyi gösterdiler.”

Bu kadar yaklaşmış tehlike karşısında komutan, soğukkanlılığını bir an bile bırakmayacaktır:

“Kaçan

efrada:

-Düşmandan kaçılmaz, dedim.

-Cephanemiz kalmadı, dediler.

-Cephanemiz yoksa, süngünüz var, dedim.

Ve bağırarak bunlara ‘Süngü tak!’ dedim.

Yere yatırdım.”

Gerideki piyade alayı ile dağ bataryasının

yetişebilen erlerini, kendi bulunduğu yere çağırır. Düşman birliği de kendini yere atacak, komutanın anısı, “Kazandığımız an bu andır...” diye noktalanacaktır.

Arıburnu Kuvvetleri Komutanı olarak 8 Mayıs 1915 günü verdiği emir, onun çabuk karar verme, bu kararı güçlü bir biçimde uygulama,

sorumluluktan kaçınmama, özveriyi elden bırakmama gibi niteliklerinin etkileyici bir örneğidir:

“Size ben taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünce ye kadar geçecek zaman içinde, yerimize başka kuvvetler gelebilir.”

Conkbayırı’ndaki çarpışmada Komutanın göğsüne şarapnel misketi çarparak, yaşamını cebinde ki parçalanan saati kurtaracaktır.

Bu saati Liman von Sanders Paşa saklamak üzere alarak yerine kendi aile armasını taşıyan saatini verir.

Savaşın olası gelişmelerini, Komutan bir an bile gözden uzak tutmaz. Başkent İstanbul’u yakın bir tehlike içinde gördüğü için daha geniş yetki ister. Sitemli “Çok gelmez mi?” sorusunu “Az gelir!” diye yanıtlar. Sonunda istediği yetki kendisine verilir.

Komutan, ateş karşısında düşman askerinin cesaretine, özverilerine övgü yöneltmekten kaçınmaz:

“Fransız süvarilerinin ateş karşısında çekinmeden ölüme koşmaları hoşuma gitmişti. Bu hareketi cidden şövalöresk bulmuştum. Piyadenin önünde bir perde yapıyorlar ve ötesi yok işte, ölüme kucak açıyorlar, arkalarındaki piyadeyi korumak için kendilerini feda ediyorlardı.”

“Milli Mecmua”da Mustafa Kemal Paşa’nın başarısını öne çıkaran söyleşi Baş Komutan Vekilinin hoşuna gitmez, dergi toplatılır. Baş tarafına 5. Ordu Komutanı Liman

von Sanders Paşanın kuşe kâğıda büyük fotoğrafı eklenerek, eldeki nüshalar yeniden satışa sunulur...

Söyleşiyi yapan Ruşen Eşref Ünaydın, Cumhuriyet döneminde Atatürk’ün yakın çevresinde yer alacak, Cumhuriyetin değerlerini kalemiyle savunacak, milletvekili, Türk Dil Kurumu Genel Yazmanı, elçi (daha sonra büyükelçi) olarak görev yapacaktır.

**Mustafa Kemal
Başkent İstanbul’u
yakın bir tehlike içinde
gördüğü için daha ge-
niş yetki ister. Sitemli
“Çok gelmez mi?”
sorusunu “Az gelir!”
diye yanıtlar. Sonunda
istediği yetki kendisine
verilir.**

Emekliğinde “Türk Dili” dergisinde yayınladığı, Atatürk dönemiyle ilgili anılarında, “Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal’le Mülakat”la ilgili ayrıntılı açıklamalar bulunmaktadır:

Mustafa Kemal Paşa’nın anlatım özelliğini, söyleşi yazarı, anılarında şöyle tanımlamıştır:

“Kunt yapıp cümlelerin çetin, sürekli bir çarpışma ve yıpratıcı bir irade hikâyesini, kahramanın ağzından ruhumu ağır ağır, birer birer

nakşettiğini hissediyordum. Bu üslup, yapısı bakımından biraz Namık Kemal'in romantik ve epik talakati devrinden kalma tesiri veriyordu. Fakat o üslubun içinden dinç bir davranış mı, yaman bir görüş, tüm bir inan mı, ürkmeyen bir ses mi, nedir, her halde genç bir ruhun öyle iptilalı bir rüzgârı geçiyordu ki söyleyenin düşüncelerini o ana dek duyulmadık bir yenilikle diri tutuyordu.”

Ev sahibi, konuk yazarı akşam yemeğine alıkoymuştur. Sofrada içki konusu gündeme gelir:

“Benim adım çok içki içer diye çıkmıştır. Bunu siz de duymuş olacaksınız. Filhakika ben öteden beri içerim; içkiyi severim. Fakat istediğim zaman bunu keserim. Vazifem esnasında bir damlasını ağzıma komam. Vatan işlerine içki karıştırmam.”

Anılar “Çok gelmez mi?/-Az gelir!” tartışmasına da aydınlık getirecektir:

“Bu hikâyenin o mülakatta yayınlanmasına, o zamanın nezaketi müsait değildi. Zaten bunun şimdilik hususi bir bilgi olarak bende kalmasına kendi işaret etmişti.”

Komutanın zorunlu gördüğü yetki, geleceği şekillendirirken de gündemde olacaktır. Anı yazarı, konuyu değerlendirir:

“Bu demektir ki, kimsenin başa çıkamayacağı işi kendi üstüne almak istiyor; fakat teklifinde şu şartı koşuyor: Bütün kuvvetler bir tek kumandanın emri altında olacak; o kumandan, başkasının emri altında bulunmayacak... İşte o anda kurtuluşun tek çaresi budur. Ve kurtaracak tek adam da kendisidir!..

Bir kahramanın, kendini anıtlasacağı ana bundan daha keskin ve kamaştırıcı bir ışık içinde çıkarmasının ihtimali var mıdır!”

Ruşen Eşref'in söyleşişi Mustafa Kemal Paşanın sonraki yirmi yılının önsözü sayılır. •

konurertopbd@gmail.com

Çanakkale Savaşı'nda Atatürk'ü kurtaran saat nerede?

Conkbayırı'nda iki komutan arasında saatlerin değişimine de şahitlik eden Çanakkale muharebeleri komutanlarından Albay Haydar Mehmet Alganer, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Münih Konsoloslugu görevindeyken görüştüğü General Sanders'in saati çok kıymetli bir hatıra olarak sakladığını aktarıyor. Yine Alganer'in anlatımlarına göre, Çanakkale Cephesi Komutanı Alman General Sanders'in 1929 yılında ölümünden sonra Türk hükümeti saati eşinden alıp müzeye koyma talebinde bulunuyor. Ancak Sanders'in eşi, “Saatin Paşa'nın ölümünden sonra eve giren hırsızlarca çalındığı” yanıtını veriyor. 1933-34 yıllarında Milli Eğitim Bakanı olan Yusuf Hikmet Bayur ise saatin Liman Von Sanders'in ölümünden sonra ailesinden istendiğini ama gelen cevapta, saatin diğer vitrin eşyalarıyla birlikte satıldığını ve nerede bulunduğunun bilinmediğini bildirildiğini aktarıyor.

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Abis (Yun.)

- a-Okyanus derinliği
- b-Anamalcılık
- c-Sömürgeci
- d-Kaportacı

2 Foya (İta.)

- a-Ayarsız
- b-Gemi zinciri
- c-İnce metal yaprak
- d-Fingirdek

3 Biblo (Fr.)

- a-Küçük süs eşyası
- b-Kısa, düz ve ensiz kılıç
- c-İnce yün
- d-Duvar ilanı

4 Flora (Lat.)

- a-Evrim bilimi
- b-Bitki örtüsü
- c-Sarı çiçekli bitki
- d-Odunsu gövde

5 Evye (Fr.)

- a-Araba dingili
- b-Gelin saçı
- c-Bulaşık teknesi
- d-Çekme zinciri

6 Çaçaron (İta.)

- a-Çenesi düşük, geveze
- b-Çarın karısı
- c-Devlet
- d-Çar yardımcısı

7 Tümü'lüs (Lat.)

- a-Kabala
- b-Hafif şarkı
- c-Kabare oyunu
- d-Höyük

8 Kaknem (Yun.)

- a-Dalgıç sandığı
- b-Çirkin, huysuz
- c-Bavul
- d-Söz dinlemeyen

9 Diyagonal (Fr.)

- a-Kabalık
- b-Çapraz dokunmuş kumaş
- c-Ruh hastalığı
- d-Ağırlık kaldırma

10 Kapela (İta.)

- a-Süslü kadın
- b-Fiyaka
- c-İrade kaybı
- d-Şapka

11 Sakarin (Fr.)

- a-Şerbet
- b-Gelin duvağı
- c-Tatlılandırıcı
- d-Bitki familyası

12 Soket (Fr.)

- a-Uzay aracı
- b-Kısa çorap
- c-Uzun sopa
- d-Kaldıraç

13 Sosyal (Fr.)

- a-Destansı öykü
- b-Toplumsal, içtimai
- c-Dayanıksız
- d-Tutkulu

14 Barça (İta.)

- a-Acılı sos
- b-Yumuşak sünger
- c-Yelkenli yük gemisi
- d-Bir balık

15 Vandal (Fr.)

- a-Doğu Germen halkı
- b-Faşist
- c-Belge
- d-Alinyazısı

Başkent Üniversitesi ile European Study Center (ESC) Arasında İşbirliği Protokolü İmzalandı



Soldan: Başkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Abdülkadir Varoğlu, Prof. Dr. Ali Haberal, Prof. Dr. Mehmet Haberal, European Study Center (ESC) Direktörü Uli Leibrecht, Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun, European Study Center (ESC) Yönetim Kurulu Başkanı ve eski Avrupa Konseyi üyesi Harald Leibrecht, Başkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Recep Tayfun.

Başkent Üniversitesi ile European Study Center (ESC) arasında, iki kurumun karşılıklı öğrenci ve akademisyen değişimi yapmasına olanak sağlayacak bir işbirliği protokolü imzalandı. »



İmzalanan işbirliği protokolünden duydukları memnuniyeti dile getiren European Study Center (ESC) Yönetim Kurulu Başkanı ve eski Avrupa Konseyi üyesi Harald Leibrecht ile European Study Center (ESC) Direktörü Uli Leibrecht, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a teşekkür ettiler.

European Study Center (ESC) Yönetim Kurulu Başkanı ve eski Avrupa Konseyi üyesi Harald Leibrecht ile European Study Center (ESC) Direktörü Uli Leibrecht, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği

**Bu işbirliği
protokolü
sayesinde, Başkent
Üniversitesi ile
European Study
Center (ESC)
arasında öğrenci
ve akademisyen
değişimi
yapılabilecek,
ortak akademik
faaliyetler
yürütülebilecek.**



Prof. Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniversitesi ile European Study Center (ESC) arasındaki akademik işbirliği protokolüne imza attı.

Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı Ankara'da ziyaret ettiler.

İki günlük ziyarette konuklarını ağırlayan Prof. Dr. Mehmet Haberal, Bay ve Bayan Leibrecht'e



İşbirliği protokolünün imzalanmasının ardından Prof. Dr. Mehmet Haberal, konukları Bay ve Bayan Leibrecht'e ziyaretlerinin anısına Başkent Üniversitesi bünyesinde üretilen bazı armağanlar takdim etti.

Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi'ni ve Başkent Üniversitesi Bağlıca Yerleşkesi'ni gezdirdi.

European Study Center (ESC) Yönetim Kurulu Başkanı ve eski Avrupa Konseyi üyesi Harald Leibrecht ile European Study Center (ESC) Direktörü Uli Leibrecht, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal ve Başkent Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Ali Haberal ile akşam yemeğinde de bir araya geldi. Bu buluşmada, Başkent Üniversitesi ile European Study Center arasında bir işbirliği protokolüne imza atıldı.

Bu işbirliği protokolü sayesinde, Başkent Üniversitesi ile European Study Center (ESC) arasında öğrenci ve akademisyen değişimi yapılabilecek, ortak akademik faaliyetler yürütülebilecek. •



Prof. Dr. Mehmet Haberal, Almanya'dan gelen konuklarını bir veda yemeği ile uğurladı.

Organ Bağışına Dini Bakış Sempozyumu 12-13 Mart'ta Gerçekleştirecek

Başkent
Üniversitesi
Kurucusu ve
Dünya Organ
Nakli Derneği
Başkanı Prof. Dr.
Mehmet Haberal,
12-13 Mart 2020
tarihlerinde Baş-
kent Üniversitesi

Bağlıca Yerleşkesi'nde düzenlenecek "Ölen İnsanların Organlarının Kullanımı ve Bu Konuya Dini Bakış" başlıklı uluslararası bir sempozyuma ev sahipliği yapacak.

Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın başkanlığını yapacağı sempozyumda,



Prof. Dr. Mehmet Haberal

dünyanın dört bir
yanından bilim
insanları ve din
bilginleri bir
araya gelecek.
Ölen insanlardan
organ naklinin
İslamiyet, Hris-
tiyanlık ve
Musevilik başta

olmak üzere farklı dinlerin görüşle-
rinin değerlendirileceği sempozyum,
12-13 Mart 2020 tarihlerinde Başkent
Üniversitesi Bağlıca Yerleşkesi'nde
düzenlenecek.

Sempozyumun geniş kitlelere
ulaşabilmesi ve en yüksek faydanın
sağlanabilmesi amacıyla, dünyanın
farklı bölgelerinden çok sayıda

International Symposium

Deceased Organ Donation and Religion

12-13 March, 2020 Başkent University Campus
Ankara, Turkey

GUEST SPEAKERS

Islamic perspective
Muhammad Ali Al-Bar KSA
Nasim Qasbi-Pakistan KSA
Mohamed Mustafa Gemeika-Egypt
Azmi I. Padela USA
Anglican perspective
Rae Isak Allard-England
Christian perspective
Charles Dieke-USA

INTERNATIONAL FACULTY

Islamic perspective
Becher Al-Attar KSA
Muhammad Zubair Al-Kaei KSA
Mustafa Al-Hussaini Kuwait
Medhat Adar USA
Antoine Barakat Lebanon
Marcos Centareswicz Canada
Jeremy Chapman Australia
John Fung USA
Sandeep Gulena India
Bahar Kemer Egypt
Abdulkhalek Khadibayev Uzbekistan
Yves Kala India
João Lúcio-Spain
S. Ali Hakeem Pakistan
Gail Heston Australia

Marwan Hesi Lebanon
Anwar Nagel Pakistan
Philip O'Connell Australia
Jai Prakash India
Vasanthi Ramani India
Aubul Kbir Pakistan
Samir Saadi Egypt
Saeed Saad Syria
Faisal A. M. Shaheen KSA
Sami Shariq India
Nasser Simforonch India
Andreas Strehlen Pakistan
Kimberly C. Young USA
Claus Willemst LP

info@dodar2020.com www.dodar2020.com

Organ Nakline Dini Bakış adlı sempozyumun afişi

bilim insanı, din adamları ile tıp ve ilahiyat fakültesi öğrencilerinin davet edildiği etkinlikle ilgili bir kamuoyu duyurusu yayımlayan Prof. Dr. Mehmet Haberal, şu ifadelerle yer verdi:

“Organ nakli, günümüzde birçok kronik organ hastalıklarında uygulanan rutin, geçerli ve ileri bir tedavi yöntemi olarak kabul görmektedir. Ülkemiz özellikle canlı donör nakillerinde, dünyanın en ileri ülkeleri arasında yer almaktadır ve bununla birlikte en çağdaş yasalara sahiptir. Ancak dünyada olduğu gibi ülkemizde de kültürel ve dini inançlar, organ nakli faaliyetlerinde önemli rol oynamaktadır. Bugün sahip olduğumuz imkânları en iyi şekilde kullanmaya devam edebilmemiz için farklı dinlerin organ nakline bakışını incelememiz ve bu konunun yol açtığı sorunlara cevap aramamız gerektiği inancıyla, 12-13 Mart 2020 tarihleri arasında Ankara’da Başkent Üniversitesi Kampüsü’nde ‘Ölen İnsanların Or-

ganlarının Kullanımı ve Bu Konuya Dini Bakış’ adlı uluslararası sempozyumu düzenliyoruz.

Sempozyumun geniş kitlelere ulaşabilmesi ve mümkün

olan en yüksek faydayı sağlayabilmek amacıyla; Sayın Sağlık Bakanı, T.C. Sağlık Bakanlığı yetkilileri, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, İlahiyat Fakültesi Dekanları, Diyanet İşleri Eski Başkanları, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi, Türkiye Musevileri Hahambaşılığı toplantımıza davet edilmiştir. Yurtiçi ve yurtdışından İslam, Musevi ve Hristiyan camialarının önde gelen düşünürleri, organ nakli konusunda dünyaya liderlik eden pek çok bilim insanı ile Avrupa, Güney Amerika, Afrika, Orta Doğu, Hindistan, Japonya, Avustralya ve Yeni Zelanda organ nakli dernekleri başkanları sempozyuma davet edilmiştir. Tıp ve ilahiyat fakültesi öğrencileri de toplantımıza davet edilenler arasındadır.

Ülkemizin organ nakli alanında dünyadaki yerini bir kez daha göstereceğini düşündüğüm bu sempozyuma ev sahipliği yapmaktan mutluluk duyuyor ve saygıyla sunuyorum.” •

Beni Hatırlayınız



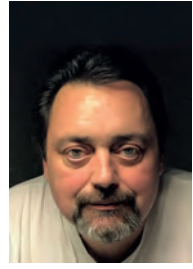
ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER



- Başarılarda gururu yenmek, felâketlerde ümitsizliğe karşı gelmek lâzımdır.
- Bize milliyetçi derler. Ama, biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların milliyetlerinin bütün icaplarını tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde hodbince ve mağrurca bir milliyetçilik değildir. (1920)
- Bir milletin ruhu zaptolunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Halbuki asırların yarattığı millî bir ruha, kuvvetli ve daimi bir millî iradeye hiçbir kuvvet karşı koyamaz. (19.1924)
- Milletin varlığını devam ettirmek için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebî bağlar yerine Türk milliyeti bağı ile fertlerini toplamıştır. (Kasım 1925)
- Bir fert için olduğu gibi, millet için de kudret ve kabiliyetini fiilî eseriyle gösterip ispat etmedikçe, itibar ve ehemmiyet beklemek beyhudedir. Kudret ve kabiliyetten mahrum olanlara iltifat olunmaz. insanlık, adalet, mürüvet icaplarını, bütün bu vasıfları haiz olduğunu gösterenler talep edebilir.
- Esas kıymeti kendine veren ve mensup olduğu millet ve memleketi ancak şahsiyeti ile kaim gören adamlar, milletlerinin saadetine hizmet etmiş sayılmazlar. Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, milletlerini yaşamak ve ilerlemek imkânlarına nail ederler.
Kendi gidince ilerleme ve hareket durur
zannetmek bir gaflettir. (17 Mart 1937)

K Atatürk



Büyümek ve Büyü

Küçük bir el radyom vardı. Sağ yanındaki düğme çevrildiğinde ses şiddeti ayarlanıyor, sol yanındaki ile ise frekans ayarı değiştiriliyordu. Ufacık camekanın üstünde dünyanın dört bir yanından şehirlerin ismi yazardı.

İlkokul çağındaydım, dokuz belki on yaşında. Gece yatağıma yattığımda, anam duymasın diye, yorganı kafama çeker, radyomu elime alır ve tüm o şehirlerin yayınlarına ulaşabilmek için sol taraftaki düğme ile oynardım. Monte Carlo, Moskova, Riyad, Tokyo ve daha niceleri.

Tek kelimesini anlamadığın onlarca lisandaki konuşmaları duydukça, yatağımın içinde büyüülü bir dünya turu yapardım. Sanki evrenin öbür ucundan gelirdi o sesler, konuşmalar, şarkılar.

Yıllar geçti, teknoloji inanılmaz bir hızda ilerledi. Artık dünyanın herhangi bir yerindeki tanıdığın tanımadığın insanlarla bilgisayarının başından sohbet edebilir olduk. İstedığımız ülkenin, şehrin bırakın radyosunu televizyonunu seyredebilir olduk. Bu ne çılgın bir teknolojik devrimdir, bu ne akıl sır almaz bir ilerlemedir.

Ama büyü bozuldu! Yoksa ben mi büyüdüm? Bilemedim gitti.

ufukakyolbd@gmail.com

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.
Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız
yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.
Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın,
bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.



Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

TÜRK SANATÇILAR

FATMA TULİN ÖZTÜRK



Akademiden, hiçbir grup ve klikten değildi. “Hayatın esası değişimdi”. Kadının rolünün ikincil ve edilgen kılınmasına; kadın sorununun sadece 8 Mart’larda anımsanmasına karşı çıktı. İçini, dekorasyon ögesi değil; mekana karşan, mekanı belirleyen, oluşturan; büyük bir alanla mücadele aracı olarak gördüğü resme döktü. Doğal nesnelerden, onların formlarından çok etkilendi. “Çağdaş natüramort” dediği eserlerinde, saplantılı nesnesi, nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan formların olduğu şeftali çekirdeğinde bütün evreni, dönüştürdü, oluşumu, sonsuzluğu; bir şeyin biterken başka bir şeyin başladığı döngüyü keşfetti. Bütünde parçayı gördü, parçada bütünü gösterdi. Her şeye tüketim olarak bakılmamasını istedi: “Değer karmaşasının yaşandığı; sahte, spektaklasyona dayalı bir sanat piyasası”nda “Kültürlü olmanın bir parçası modayı takip etmek gibi bakıyor. Oysa tam tersi bir şey. Esas önemli olan modanın dışında kalmak” dedi.

ISSN 1301-7608



9 771301 240320